

Lokalna Strategia Rozwoju

na lata 2023-2027

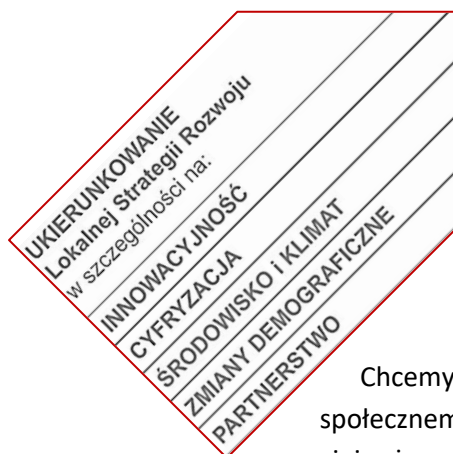
„MAMY SERCE DO PARTNERSTWA”

STOWARZYSZENIE LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA PARTNERSTWO IZERSKIE
Ubocze 300, 59-620 Gryfów Śląski

Spis treści	
Wstęp.....	3
Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego	4
Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	9
Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR.....	13
Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR	25
Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia.....	45
Rozdział VI Cele i wskaźniki.....	49
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	55
Rozdział VIII Plan działania.....	59
Rozdział IX Plan finansowy LSR.....	60
Rozdział X Monitoring i ewaluacja.....	61
<i>Wykaz wykorzystanej literatury</i>	63
Spis tabel:	64
Spis rysunków:	65
Załączniki do LSR, sporządzone na załączonych formularzach	66

Wstęp

Perspektywa roku 2030 kojarzy się z celami zrównoważonego rozwoju. Zostały uzgodnione w globalnej skali, a dążenie do nich zależy od tego, co zrobimy w naszym lokalnym otoczeniu. W tym okresie mierzymy się z wieloma wyzwaniami. Pragniemy wyeliminować ubóstwo i głód. Chcemy zadbać o bezpieczeństwo żywnościowe, o rolnictwo, które jest w zgodzie z naturą. Zdrowe życie jest ważne dla każdego z nas, a ono zależy od aktywności i lepszego odżywiania. Dobrobyt zależy nie tylko od gospodarności i przedsiębiorczości, ale też od troski o słabszych. Szansy na lepsze życie upatrujemy w edukacji, w uczeniu się przez całe życie. Pragniemy równych praw i zrównanych możliwości dla każdego. Jesteśmy z troską o dostęp do wody i oczekujemy roztropnego gospodarowania zasobami wodnymi. Liczymy na dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie. Mamy nadzieję na dobrą i godną pracę dla wszystkich. Pragniemy równowagi pomiędzy uprzemysłowieniem, innowacyjnością i dobrą jakością środowiska.

Chcemy mieszkać w bezpiecznym otoczeniu sprzyjającym włączeniu społecznemu – każdy z nas może potrzebować czyjejś pomocy. Chcemy mniej zużywać, by lepiej chronić klimat – z myślą o przyszłych pokoleniach. Zamierzamy troszczyć się o zrównoważone użytkowanie ekosystemów i zachowanie różnorodności biologicznej.

Wierzymy, że takie ambitne zadania zależą od każdego z nas i że można się tym zająć w lokalnej skali.

Lokalna strategia rozwoju oparta na zaangażowaniu wielu środowisk i wielu pokoleń może być dobrą odpowiedzią na takie wyzwania w skali Partnerstwa Izerskiego – naszego wyjątkowego miejsca, w którym przyszło nam żyć, pracować i wspólnie troszczyć się o przyszłość.

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1. **Nazwa LGD i forma prawna.**

Nazwa: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania – Partnerstwo Izerskie

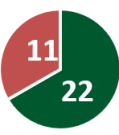
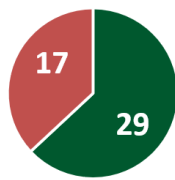
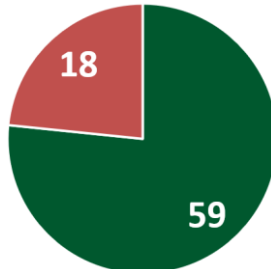
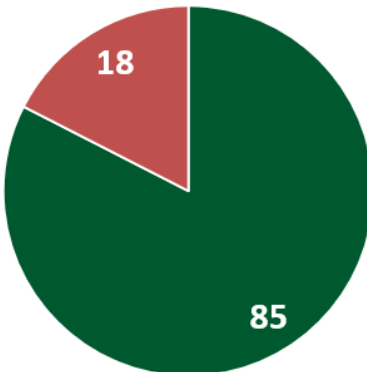
forma prawna: stowarzyszenie

2. **Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenia grupy/jej członków we wdrażaniu podejścia RLKS/Leader.**

Początki partnerstwa na Pogórzu Izerskim i w Górach Izerskich sięgają 2002 roku. Współpraca na rzecz rozwoju partnerstwa skupiała samorządy gminne i powiatowe, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, nauczycieli, sołtysów, rolników, mieszkańców, związki zawodowe. Wszyscy mogliśmy się przekonać, że łatwiej można wypracować kierunki działań poprzez uzgodnienie hierarchii ważności, sprawną komunikację i argumentację. Takie podejście pozwoliło na opracowanie skoordynowanego planu działań, a wspólna realizacja projektów zaowocowała powstaniem partnerstwa. Współpraca partnerów Dolnośląskiego Regionalnego Stowarzyszenia Obszarów Wiejskich oraz Południowo-Zachodniego Forum Samorządu Terytorialnego „POGRANICZE” pomogły w przygotowaniu aplikacji do I schematu Pilotażowego Programu LEADER+ wprowadzanego w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego na lata 2004-2006. Zdecydowaliśmy się na opracowanie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich, opartej na społecznej partycypacji. Założycielem Fundacji Partnerstwo Izerskie Bogactwem Trójgranicza było Dolnośląskie Regionalne Stowarzyszenie Obszary Wiejskie. Fundacja otrzymała dofinansowanie na realizację projektów zaplanowanych w strategii w ramach II schematu LEADER+. Realizacja dziewięciu projektów uczyła nas partnerstwa w prowadzeniu wspólnych działań. Prowadziliśmy wspólną promocję jedenastu gmin, nasze doradztwo pozwoliło mieszkańcom poznać zasady funkcjonowania organizacji pozarządowych oraz możliwości finansowania pomysłów. Realizacja zaplanowanych zadań umożliwiła między innymi wytyczenie i oznakowanie szlaku konnego, promocję gospodarstw agroturystycznych, poznanie dziedzictwa kulinarnego, mobilizację mieszkańców na rzecz odnowy wsi. Opracowaliśmy strategię współpracy i wymiany młodzieży oraz promowaliśmy produkty lokalne.

W 2008 roku w Gryfowie Śląskim członkowie fundacji zdecydowali o powstaniu i rozszerzeniu obszaru Lokalnej Grupy Działania w formie Stowarzyszenia na obszarze 17 gmin. Stowarzyszenie opracowało Lokalną Strategię Rozwoju na lata 2007-2013. Po zakończeniu okresu programowania 2007-2013 Partnerstwo Izerskie zwiększyło swój obszar do 18 gmin i wdrażało LSR 2014-2020 mając już doświadczenie i realizując kolejne operacje. LGD stara się rozpoznawać i reagować na potrzeby lokalnej wspólnoty, skupia się na optymalnym wykorzystaniu lokalnego potencjału i zasobów. Stara się organizować współpracę, działać partnersko, zachęcać do realizacji zadań, które zmierzają do wspólnych uzgodnionych celów. Poprzez partycypacyjny charakter formułowania lokalnej strategii rozwoju Partnerstwo Izerskie dociera do szerokiego grona odbiorców, szczególnie zważając na potrzeby grup mieszkańców w niekorzystnej sytuacji, w tym kobiety, seniorzy, niepełnosprawni którzy mają dodatkowe potrzeby, bariery i trudności. Stowarzyszenie rozwija relacje partnerskie, uczestniczy w życiu społecznym, pragnie też wykorzystywać nowe technologie, doskonalić kompetencje cyfrowe. Zachęcamy do składania pomysłów i inicjatyw, (bank pomysłów i inicjatyw- zakładka na stronie www) uwag, konsultujemy i pomagamy mieszkańcom współdecydować o kierunkach rozwoju obszaru, wdrażania LSR, funkcjonowania LGD i wspólnie dbać o jakość życia. Inicjatywy na rzecz dzieci i młodzieży, które pragniemy nadal rozwijać, pozwalają młodemu pokoleniu odkrywać swoje pasje i doświadczać współdziałania w grupie. Pragniemy kontynuować i wzbogacać pracę z osobami młodymi, stwarzając warunki do aktywizowania, wzrastania w wielokulturowym środowisku i wykorzystywania nowoczesnych technologii w zgodzie z naturą.

Poniżej przedstawiono fazy rozwoju Partnerstwa Izerskiego.

Okres i zasięg terytorialny	Liczba członków		Wartość operacji i tematyka wybranych projektów współfinansowanych z EFFROW
	 gminy	 pozostali członkowie	
2002-2004 			animowanie partnerstwa, formułowanie strategii rozwoju o wartości <u>105 000,00 zł</u>
2004-2006 			promocja walorów Partnerstwa Iżerskiego, wydawanie publikacji, współpraca przy urządzeniu szlaku konnego, współpraca transgraniczna, opracowanie strategii współpracy na rzecz młodzieży, promocja produktów lokalnych, aktywizacja mieszkańców o wartości <u>750 000,00 zł</u>
2007-2013 			rozwijanie infrastruktury udzielanie grantów na 82 projekty wsparcie 37 firm (19 miejsc pracy) promocja i aktywizacja, łącznie 292 projekty, 83 szkolenia z udziałem 1872 uczestników projekty współpracy (szlaki konne, europejskie drogi Św. Jakuba) o wartości <u>24 165 304,00 zł</u>
2014-2020 			wsparcie 65 start-upów wsparcie 19 przedsiębiorców powstało 120 miejsc pracy rozwijanie infrastruktury renowacja zabytków i parków udzielanie grantów na 87 projektów projekty współpracy (Zielarnia Benedyktyn, Osiodłana Kraina) o wartości <u>21 324 000,00 zł</u>

Wartością dodaną do realizacji LSR były projekty społeczne, które wpłynęły na rozwój obszaru: „Stop bierności – postaw na aktywność!” w ramach PO KL działanie 7.2; „Przedsiębiorczość społeczna na szlaku Iżerskich Wiosek Tematycznych dofinansowane z FIO, adresowane do osób w niekorzystnej sytuacji, a także projekt „Jabłko, gruszka i pietruszka – zdrowy jestem od maluszka!” – realizowany w ramach Fundacji BGK im. J.K. Steczkowskiego. Prowadziliśmy aktywizację rękodzielników, producentów produktów lokalnych i regionalnych poprzez udział w wyjazdach

studyjnych, targach, wydarzeniach lokalnych i krajowych (m.in. Dożynki Prezydenckie). Realizowaliśmy projekty partnerskie: „Ctrl+V! Nie bądź bierny – wklej się do pracy” realizowany w partnerstwie z firmą „KLASTER” Sp. z o. o. współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa I. Osoby młode na rynku pracy; powstanie Centrum Integracji Społecznej w ramach projektu „CIS przepustką do godnego życia” realizowanego w partnerstwie przez Fundację św. Krzysztofa w ramach RPO WD Oś Priorytetowa nr 9 Włączenie społeczne, Działanie nr 9.1 Aktywna integracja. Byliśmy partnerami w projektach transgranicznych Programu INTEREG Polska-Saksonia „Transfer wiedzy – Klimat”, „Razem i dla siebie dla turystyki wiejskiej w euroregionie Nysa”, „Transfer wiedzy w Euroregionie Nysa, Rolnictwo 4,0”, „Edukacja w celu zachowania starych saksońskich i polskich odmian owoców w regionie przygranicznym”.

Wszystkie zrealizowane działania w projektach przyczyniły się do wzrostu rozpoznawalności obszaru Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Izerskie, rozwoju turystyki, rękodzieła, wzrostu zaangażowania mieszkańców w realizację swoich własnych pomysłów, powstawanie organizacji pozarządowych i aktywny udział trzeciego sektora we współpracy z samorządami terytorialnymi i mieszkańcami oraz przedsiębiorcami. Kolejne udane wspólne projekty wzmacniają zaufanie i gotowość do rozwijania współpracy. Dzięki wspólnym działaniom partnerzy zyskują wiarygodność, co może też procentować w realizacji projektów między tymi podmiotami także poza partnerstwem.

3. *Ogólny opis struktury LGD.*

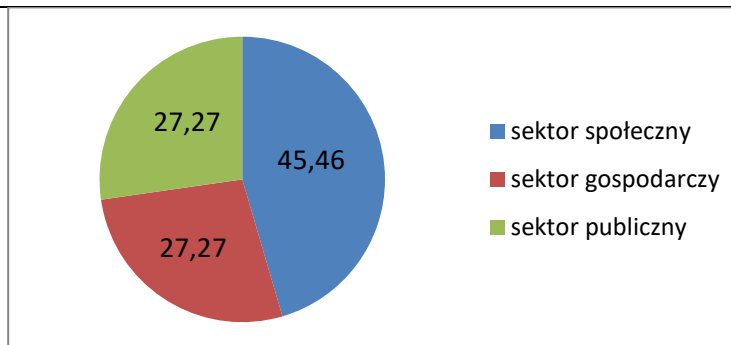
LGD jako stowarzyszenie tworzy przestrzeń dialogu i zaangażowania środowisk publicznych, gospodarczych i społecznych. W skład LGD z każdej gminy wchodzi przedstawiciele lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych reprezentujących interesy sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego.

Członkowie Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Izerskie mają kwalifikacje i doświadczenie w zakresie prawa cywilnego i administracyjnego, ekonomii, przedsiębiorczości, ochrony środowiska, zarządzania zasobami ludzkimi, kulturoznawstwa, animacji kultury, rolnictwa. Struktura organów LGD zapewnia reprezentację różnych grup interesów, co sprzyja dbałości o zrównoważony rozwój obszaru. Wśród członków LGD są kobiety i mężczyźni, seniorzy- osoby powyżej 60 roku życia, osoby młode do 25 lat, przedsiębiorcy i rolnicy, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedstawiciele KGW, OSP, sołtys, oraz mieszkańcy. Stosowne zapisy dotyczące włączenia ludzi młodych i seniorów zostały uwzględnione w dokumentach wewnętrznych LGD. Dostęp do udziału w partnerstwie zawsze był i pozostaje otwarty.

4. *Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego wskazująca, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontroluje procesu podejmowania decyzji.*

Organem decyzyjnym dokonującym wyboru operacji Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Izerskie jest rada. Rada liczy nie więcej niż 15 osób, które są wybierane spośród członków walnego zebrania Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Izerskie na kadencję trwającą 4 lata. Członkowie rady nie mogą być członkami innych organów LGD – reguluje to statut stowarzyszenia. Do wyłącznej kompetencji rady należy wybór operacji oraz ustalenie kwoty wsparcia dla beneficjentów ubiegających się o dofinansowanie na realizację operacji zawartej w lokalnej strategii rozwoju.

Rada ma w swoim składzie reprezentantów wszystkich sektorów – sektor publiczny stanowi do 30%, sektor gospodarczy – do 30%, sektor społeczny – do 50%, przy czym ponad 70% członków stowarzyszenia to kobiety. W składzie organu decyzyjnego są przedsiębiorcy, kobiety, osoba powyżej 60 roku życia, osoba młoda poniżej 25 roku życia, osoba ze znajomością języka obcego, osoby mające doświadczenie w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu grup w niekorzystnej sytuacji, a także osoby mające doświadczenie zawodowe oraz udokumentowaną wiedzę z zakresu działań sprzyjających ochronie środowiska i przygotowaniu do zmian klimatu. Wszyscy członkowie rady mają średnie lub wyższe wykształcenie, a ich doświadczenie zostało poświadczane certyfikatami lub dyplomami, które znajdują się w biurze LGD.

Rysunek 1. Procentowy udział poszczególnych sektorów w radzie. Źródło: opracowanie własne

5. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym bez powielania informacji zawartych w statucie i innych dokumentach wewnętrznych oraz mechanizmy w zakresie zarządzania pokazujące zdolność lokalnej grupy działania do realizacji strategii.

Zarząd LGD Partnerstwo Izerskie animuje powstawanie lokalnych zespołów zadaniowych, wspierających współdecydowanie od 2022 roku. Zespoły zajmują się m.in. klimatem, dobrym rządzeniem oraz wsparciem inteligentnego rozwoju, młodzieżą i troską o jakość życia. Relacje pomiędzy członkami na etapie wdrażania LSR opierają się na pogłębionym partnerstwie i skutecznej przyjaznej dla odbiorcy komunikacji, która pozwala w kolegalny sposób podejmować decyzje. LGD jest otwarta na zgłaszanie różnych inicjatyw, zachęca do przedstawienia nowych pomysłów dotyczących funkcjonowania LGD i wdrażania LSR. Inicjatywy zgłaszane przez członków LGD i zespoły zadaniowe podlegają weryfikacji, przyjmowane są zwykłą większością głosów przez obecnych członków zespołu. Informacja o wyniku weryfikacji przedstawiana jest zarządowi, który konsultuje pomysł z pozostałymi członkami LGD na forum walnego zebrania członków. Stowarzyszenie LGD Partnerstwo Izerskie wspiera kompetencje służące partycypacji na etapie planowania, decydowania, realizacji i ewaluacji, w szczególności poprzez realizację szkoleń, wyjazdów studyjnych, udzielanie porad i wsparcie motywacyjne.

LGD organizuje partycypację na każdym etapie istotnym dla planowania, decydowania, realizacji i ewaluacji.

W procesach konsultacji wykorzystywane są technologie cyfrowe, które umożliwiają dotarcie do szerszego grona odbiorców i są preferowane szczególnie przez młodszych mieszkańców obszaru. Wykorzystywanie technologii nie ogranicza partycypacji (nie jest jedyną opcją uczestnictwa we współdecydowaniu).

Kontrola społeczna polega na tym, że każdy ma możliwość zapoznania się z planowanymi i realizowanymi przedsięwzięciami lub zadaniami i może się wypowiedzieć w tej sprawie. LGD prowadzi badania społeczne: badania satysfakcji wnioskodawców dotyczące jakości pomocy świadczonej przez LGD (doradztwa) oraz corocznie badanie wykorzystujące wywiad indywidualny dotyczący oceny trafności i przydatności oraz doboru sposobu prezentowania informacji oraz zainteresowania uczestnictwem w działaniach Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Izerskie. LGD każdego roku przeprowadza ewaluacyjny warsztat refleksyjny, na którym przedstawia informacje o efektach działań i zrealizowanych wskaźnikach. W ramach warsztatu przeprowadzane jest ewaluacyjne badanie ankietowe pozwalające na określenie skuteczności wdrażania LSR. Opracowywane wyniki ankiet zamieszczane są w raporcie, który jest sporządzany po warsztacie ewaluacyjnym. Podczas ewaluacji uczestnicy formułują rekomendacje na kolejny rok działania. Zespoły zadaniowe przeprowadzają roczną ewaluację, która dotyczy przeglądu strategii, zaawansowania działań i zawiera rekomendacje dalszych prac związanych z LSR.

Wszystkie zebrane informacje wykorzystywane są w ewaluacji wewnętrznej LGD, prowadzonej regularnie co 12 miesięcy. Powoływany jest zespół roboczy, który na podstawie rekomendacji, zebranych pomysłów zespołów zadaniowych i Członków LGD, mieszkańców dokonuje zmian w wdrażaniu LSR.

Funkcje kontrolne – poza zakresem określonym w statucie – sprawuje prezes. W ramach zadań kontrolnych prezes monitoruje bieżące zadania i zasoby stowarzyszenia, a w razie potrzeby podejmuje doraźne działania, leżące

w zakresie kompetencji prezesa. Doraźne decyzje mogą być – w razie potrzeby – oparte na konsultacjach z członkami zarządu lub komisji rewizyjnej.

NAZWA	ZAKRES
klimatu	Analiza uwarunkowań i wsparcie zagospodarowania odpadów i surowców, z których można pozyskać energię elektryczną i ciepłą
młodzieży	Rozpoznanie potrzeb młodzieży i wspieranie jej pasji, kompetencji i rozwoju oraz wzmacnianie jej uczestnictwa
jakości życia	Analiza uwarunkowań i animowanie sąsiedzkiej i trójsektorowej współpracy dla poprawy jakości życia mieszkańców i grup społecznych w niekorzystnej sytuacji
współrzędzenia	Propagowanie i wpieranie rozwiązań wzmacniających dialog, demokrację partycypacyjną, społeczeństwo obywatelskie i dobre rządzenie
inteligentnego rozwoju	Wspieranie opracowania i wdrażania koncepcji inteligentnej wsi z wykorzystaniem lokalnego potencjału, wiedzy i technologii

Tabela 1. Zespoły zadaniowe Partnerstwa Izerskiego

Wypracowane podczas społecznych konsultacji zasady staną się podstawą realizacji strategii i systematycznego wspierania trójsektorowego partnerstwa i zaangażowania wszystkich grup społecznych.

Zasady partnerstwa w LSR Partnerstwa Izerskiego

Rysunek 2. Zasady zarządzania w Partnerstwie Izerskim

Osoby zaangażowane w realizację LSR mają długoletnie doświadczenie, w sporządzaniu dokumentów strategicznych mających wpływ na rzetelne wdrażanie LSR. Pracownicy biura mają niezbędne długoletnie doświadczenie i kwalifikacje ekonomiczne i administracyjne, potrzebne do zarządzania, realizacji założeń budżetowych. Mają też doświadczenie w prowadzeniu działań aktywizacyjnych, koordynowaniu spotkań i szkoleń, współpracy z sektorem społecznym, współpracy regionalnej i ponadregionalnej w partnerskim przygotowaniu, realizacji i rozliczaniu projektów. Poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami, przedsiębiorcami oraz mieszkańcami pracownicy poznają potrzeby i problemy obszaru, na bieżąco prowadzą konsultacje, monitoring zmieniającej się rzeczywistości. W procesie planowania bardzo ważną rzeczą jest komunikacja społeczna z partnerami wszystkich sektorów, aby można było zaprojektować, realizować zamierzone cele. W biurze dokonamy podziału odpowiedzialności zgodnego z zakresem podejmowanych działań, tworząc stanowiska do spraw: wdrażania podejścia LEADER/RLKS, wdrażania lokalnej strategii rozwoju, wzmacniania partycypacji i kapitału społecznego. Szczegółowy zakres zadań określa Regulamin pracy biura. Takie podejście do zarządzania będzie wymagać doskonalenia kompetencji pracowników, członków zespołów zadaniowych oraz beneficjentów, którzy samodzielnie bądź w partnerstwie będą realizować zadania zaplanowane w strategii. Zamierzamy opracować program systematycznego doskonalenia kompetencji, zgodnego z podejściem „organizacji uczącej się”. Obejme ono spotkania uczących się zespołów, organizowanie własnych inicjatyw szkoleniowych, a także korzystanie z zewnętrznych szkoleń, w tym w ramach partnerskich projektów, realizowanych w kraju i za granicą.

Potrzeby komunikacyjne rozpoznane w procesie konsultacji społecznych dotyczą zrozumiałych, aktualnych i dostępnych komunikatów. Dlatego zamierzamy m.in.: formułować komunikaty tak, by odbiorca mógł zrozumieć treść i sposób ich prezentacji; stosować zasady prostego języka i wykorzystywać infografikę („zrozumiałość”); wykorzystywać różnorodne kanały informacyjne, w tym cyfrowe („dostępność”).

6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które będą w nich zawarte.

Statut jest dokumentem nadrzędnym i określa zadania organów LGD. Jasno została rozdzielona funkcja zarządcza od decyzyjnej. W rozdziale 4 Statutu §23 pkt. 5 precyzuje, że „Członek Zarządu nie może być równocześnie członkiem Komisji Rewizyjnej ani Rady”. Władzami Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Izerskie są: walne zebranie członków, rada, zarząd, komisja rewizyjna. Każdy z wymienionych organów ma regulamin organizacyjny, dokładnie opisujący zasady, procedury funkcjonowania. Regulaminy zapewniają przejrzystość, jawność działania i podejmowania decyzji. Statut może być zmieniony lub zastąpiony wyłącznie przez walne zebranie członków na podstawie uchwały.

Regulamin Walnego Zebrania Członków – określa kompetencje, które są zapisane w Rozdziale 4 §21 Statutu oraz regulaminie obrad walnego zebrania członków Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Izerskie i precyzują szczegółowe zasady organizacji i prac walnego zebrania członków. Regulamin i zmiany uchwalane są przez walne zebranie członków.

Regulamin Pracy Zarządu – kompetencje zarządu określa statut, rozdział 4, §24 oraz regulamin pracy zarządu Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Izerskie. Regulamin i zmiany uchwalane są przez walne zebranie członków.

Regulamin Rady – kompetencje rady zostały określone w statucie, w rozdziale 4, §25, pkt. 5. oraz w regulaminie rady, która jest odpowiedzialna za wybór operacji oraz wyznaczenie limitów dofinansowania ze środków pozostających w dyspozycji LGD. Aktualizacja regulaminu następuje po zgłoszeniu zmian przez członków rady. Zmiany w regulaminie zatwierdzane są przez walne zebranie członków, przewodniczący rady przedkłada zmiany z uzasadnieniem, za pośrednictwem zarządu na walnym zebraniu członków.

Regulamin Komisji Rewizyjnej – kompetencje komisji rewizyjnej zapisane są w statucie, Rozdział 4, §26 pkt. 1 oraz w regulaminie pracy komisji rewizyjnej określają: zakres przeprowadzenia kontroli, zwoływanie posiedzeń, podejmowanie uchwał, prowadzenie dokumentacji z posiedzeń. Regulamin jest uchwalany przez walne zebranie członków, zmiany do regulaminu przewodniczący komisji zgłasza do zarządu LGD, który przedstawia do zatwierdzenia zmiany walnemu zebraniu członków.

Regulamin Biura – reguluje pracę biura, zakres działania i kompetencji pracowników, określa sposób pomiaru jakości udzielanego doradztwa. Zmiany w regulaminie biura dokonywane są przez zarząd na podstawie wniosków zgłaszanych przez dyrektora biura lub członków zarządu. Każdego roku jest prowadzona analiza pracy biura, która jest również podstawą do wprowadzenia zmian usprawniających pracę biura. Regulamin i zmiany uchwalane są przez zarząd.

Wszystkie dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD znajdują się na stronie internetowej www.lgdpartnerstwoizerskie.pl w zakładce „O nas”. Każdy z członków otrzymuje komplet dokumentów regulujących funkcjonowanie wraz z uzupełnieniami, które wynikają z dostosowania dokumentów do wdrażanych programów, podjęcia innych działań przez stowarzyszenie zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

1. Zwięzły opis obszaru według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.

LGD Partnerstwo Izerskie obejmuje swoim działaniem 18 gmin, które tworzą zwarty geograficznie spójny obszar i leżą w bezpośrednim sąsiedztwie, pokrywają się z granicami administracyjnymi jednostek samorządu terytorialnego. Obszar LGD obejmuje południowo-zachodnią część województwa dolnośląskiego w pobliżu granic Polski z Czechami i Niemcami. Powierzchnia obszaru wynosi 1 853 km², co stanowi 9,29% powierzchni Dolnego Śląska. Teren ten zamieszkuje 131 580 mieszkańców [2020, GUS], z czego 88 652 (67% mieszkańców obszaru) to mieszkańcy wsi. Obszar partnerstwa należy do terenów mało zurbanizowanych i o znacznie mniejszym zaludnieniu niż na Dolnym Śląsku. Na 1 km² przypada 71 mieszkańców. Wykaz gmin z ich podstawowymi cechami przedstawia tabela 1.

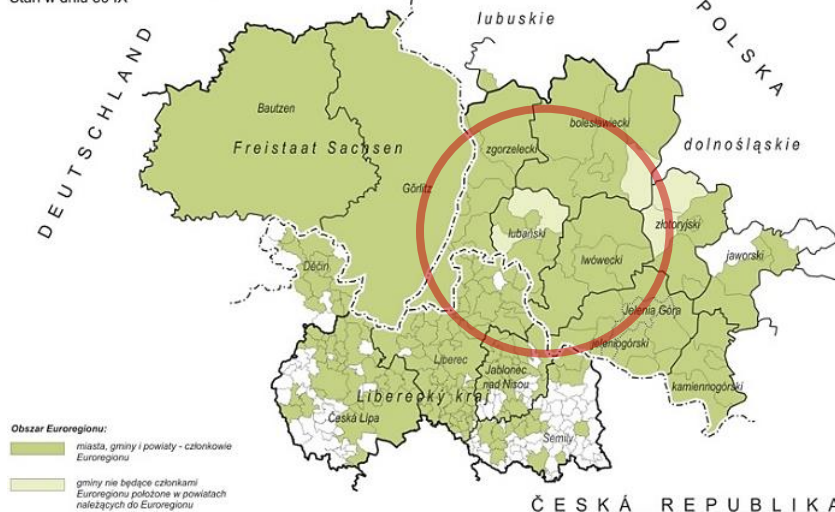
Gminy	Rodzaj gminy	KOD TERYTORIALNY	Powierzchnia i ludność				
			Powierzchnia [km ²]	Ludność			
				Ogółem	Miasto	Obszar wiejski	Na km ²
Gryfów Śląski	miejsko-wiejska	0212013	67	9 417	6 398	3 019	141
Jeżów Sudecki	wiejska	0206062	94	7 663	0	7 663	81
Leśna	miejsko-wiejska	0210033	105	9 653	4 226	5 427	92
Lubań	wiejska	0210042	142	6 504	0	6 504	46
Lubomierz	miejsko-wiejska	0212023	131	5 760	1 808	3 952	44
Lwówek Śląski	miejsko-wiejska	0212033	240	16 607	8 524	8 083	69
Mirsk	miejsko-wiejska	0212043	187	8 234	3 728	4 506	44
Nowogrodziec	miejsko-wiejska	0201043	176	14 852	4 167	10 685	84
Olszyna	miejsko-wiejska	0210053	47	6 439	4 376	2 063	137
Platerówka	wiejska	0210062	48	1 559	0	1 559	33
Siekierczyn	wiejska	0210072	50	4 493	0	4 493	91
Stara Kamienica	wiejska	0206092	111	5 285	0	5 285	48
Sulików	wiejska	0225052	95	5 926	0	5 926	63
Świeradów-Zdrój	miasto	0210021	21	4 129	4 129	0	199
Warta Bolesławiecka	wiejska	0201062	110	8 532	0	8 532	77
Wleń	miejsko-wiejska	0212053	86	4 015	1 632	2 383	47
Zawidów	miasto	0225011	6	3 940	3 940	0	649
Zgorzelec	wiejska	0225072	137	8 572	0	8 572	63
SUMA			1853	131 580	42 928	88 652	

Tabela 2. Obszar działania LGD z podziałem na gminy. Źródło: dane GUS, BDL stan na 31.12.2020 r.

2. Mapa obszaru objętego LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin wykazująca spójność przestrzenną obszaru objętego LSR.

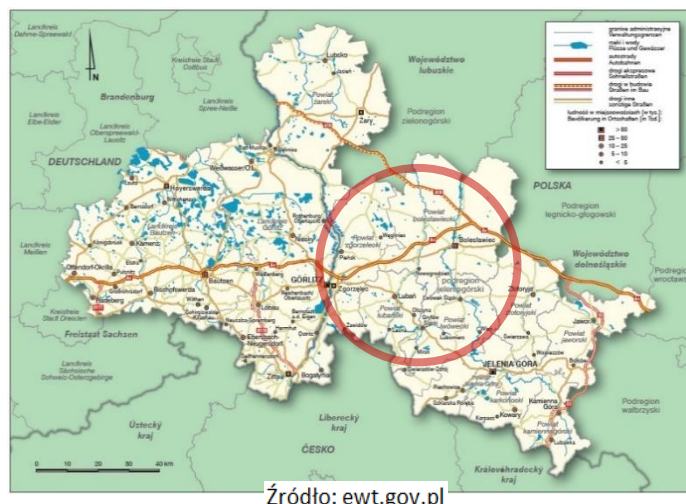
Wśród osiemnastu gmin Partnerstwa Izerskiego są dwie gminy miejskie zamieszkanе przez mniej niż 5 tys. mieszkańców (Świeradów-Zdrój, Zawidów), osiem gmin miejsko-wiejskich (Gryfów Śląski, Leśna, Lwówek Śląski,

Trójkąt albo „trójię” – to często spotykane określenia styku obszarów należących do trzech państw. Położenie Partnerstwa Izerskiego przy granicy z Czechami, a także z Saksonią, regionem Niemiec, stwarza dogodne warunki współpracy ponadnarodowej i wykorzystywania wielokulturowości. Obszar Partnerstwa Izerskiego jest objęty dwoma międzyregionalnymi programami: Interreg Polska-Saksonia oraz Interreg Czechi-Polska, należy także do Euroregionu Nysa.

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa w 2012 r.
Stan w dniu 30 IX

tego obszaru, niekiedy w dramatycznych okolicznościach, to kultura materialna pozostała, podobnie jak i krajobraz. Pozostały też rzeki, góry, jeziora, obszary o cennych walorach przyrodniczych. Przygraniczne położenie skłania do przygotowania młodego pokolenia do życia w wielokulturowym, różnorodnym i intrygującym świecie. Wrażliwość na przyrodę i na tradycje, inspiracja dawną i nową kulturą, tworzenie nowoczesnych rozwiązań w zakątku odległym od centrum kraju, ale za to zbliżonym do centrum Europy – to wyzwania, które pobudzają do innowacyjnych, partnerskich inicjatyw.

Wykorzystanie do tego celu dostępnych instrumentów wsparcia, oferowanych przez program Erasmus+, Europejski Korpus Solidarności czy też Program Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży stwarzają dobre podstawy do współtworzenia wspólnej, bezpiecznej, wielokulturowej i nowoczesnej przyszłości.

Źródło: ewt.gov.pl

Rysunek 4. Mapy wskazujące międzyregionalne i międzynarodowe konteksty obszaru LGD Partnerstwo Izerskie.

3. Wyjaśnienie, dlaczego dany obszar jest odpowiedni dla strategii.

Obszar LSR jest spójny w wielu aspektach, charakteryzuje się wspólnymi tradycjami, lokalną tożsamością, wspólnymi potrzebami i oczekiwaniami. Obszar Partnerstwa Izerskiego należy do wschodniej części Górnych Łużyc oraz zachodniej części Dolnego Śląska. Ziemie położone między Kwisą i Nysą Łużycką kulturowo i etnicznie były związane z Łużycami. Ludność pochodzi w znacznej mierze z obszarów kresów wschodnich, a także z b. Jugosławii i z wielu rejonów Polski. Wielokulturowość i wspólnota losu przesiedleńców niesie ze sobą zainteresowanie odmiennością i zarazem poczucie współtworzenia społeczno-kulturowych więzi. Współpraca pasjonatów i muzealników rozwija się od lat i przynosi interesujące owoce w postaci znalezisk, które są dobrze udokumentowane i wzbogacają wiedzę o historii regionu oraz stają się atrakcyjnymi eksponatami. Tradycje obyczajów, kulinariów, tradycje muzyczne, taneczne, zdobnicze spotkały się na tym terytorium ponad pół wieku temu. Są one podstawą poszukiwania wspólnej tożsamości zakorzenionej w kulturze niematerialnej i stanowiącej potencjał dla kształtowania wielobarwnej kultury pogranicza. Gminy, które należą do LGD to niewielkie gminy wiejskie, miejsko-wiejskie i dwa małe miasta o niewielkim lub znikomym uprzemysłowieniu, w których wiodącym kierunkiem jest turystyka, wpływająca na rozwój przedsiębiorstw świadczących usługi okołoturystyczne. Gminy **Leśna, Mirsk, Zawidów i Świeradów-Zdrój znalazły się na liście gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Średnia arytmetyczna wskaźnika G gmin objętych obszarem LSR według stanu na koniec 2020 roku wyniosła 1735,03 zł (dochód podatkowy na obszarze LSR). Środowiskową pomocą społeczną na obszarze LSR według stanu na koniec 2020 roku objętych było 5221 osób.** Dominują mikroprzedsiębiorstwa, które mają tendencję do wzrostu oraz niewielka liczba średnich przedsiębiorstw. Na obszarze LGD na koniec 2020 roku było zarejestrowanych 13 634 podmiotów gospodarczych, wśród których zdecydowaną większość (97,3%) stanowią mikroprzedsiębiorstwa. Łącznie funkcjonuje 13 568 przedsiębiorstw zatrudniających poniżej 50 pracowników. Na obszarze dominują gospodarstwa rolne wielotowarowe, małe gospodarstwa rodzinne z dodatkowym źródłem dochodu z działalności agroturystycznej. W LSR zaplanowano wsparcie dla rolników i ich rodzin dla zachowania małych gospodarstw z możliwością rozwoju i poprawienia sytuacji ekonomicznej rodzin. LGD Partnerstwo Izerskie cechuje się bogatym dziedzictwem kulturowym, historycznym i przyrodniczym. Pogórze Izerskie ma bogatą historię, o czym świadczą dobra kultury materialnej (kościół, pomniki, mauzolea), pałace, parki przypałacowe, zamki. Charakterystycznym elementem krajobrazu są domy przysłupowe i szachulcowe, a także krzyże pokutne i kapliczki przydrożne. Podstawowymi formami ochrony przyrody są obszary chronionego krajobrazu Karkonosze – Góry Izerskie, rezerваты przyrody, część obszaru chronionego krajobrazu „Grodziec”, obszary Natura 2000 i liczne pomniki przyrody oraz Park Krajobrazowy Doliny Bobru. Cennym zasobem są lasy, które zajmują

29% powierzchni Partnerstwa Izerskiego. Rzeki i jeziora stanowią o naturalnym uwarunkowaniu do zagospodarowania szlaków służących rekreacji i turystyce, a gminy podejmują inicjatywy zmierzające do współpracy w kontekście wspólnej ochrony i zagospodarowania atrakcyjnych terenów. Pogórze Izerskie charakteryzuje się urozmaiconą budową geologiczną. Obszar obfituje w złoża kruszywa naturalnego (żwiry, piaski, pospółka), które występują przede wszystkim w rzecznych osadach wypełniających dolinę rzeki Kwisy i Bobru. Wśród surowców dla ceramiki budowlanej są wysokiej jakości ility trzeciorzędowe, piaskowce, bazalty, zlepieńce czerwonego spągowca, cechsztyńskie brunatne łupki bitumiczne, a także kamienie szlachetne, ozdobne, minerały, m.in. agaty płóczkowskie, kryształ górski, korundy i beryle. W metamorficznym kompleksie izerskim na Garbach Izerskich zlokalizowana jest słynna żyła kwarcowa oraz jeden z najwyższych położonych kamieniołomów „Kopalnia Stanisław”. Znaczącą cechą gospodarczą obszaru są tradycje ceramiczne, wykorzystujące dostępne surowce. Ceniona ceramika jest często ręcznie zdobiona, a wielowiekowa tradycja stała się podstawą do powstania manufaktur, konkurujących ze sobą ciekawymi wzorami naczyń i bogatym wzornictwem, nawiązującym to tradycji zdobniczej i rękodzielniczej. Lokalne produkty nawiązujące do wielowiekowych tradycji skłaniają do systemowej dbałości o ich promowanie i o rozwijanie różnorodności produktowej i usługowej wykorzystującej lokalne zasoby i najnowocześniejsze technologie. Temu służy inicjatywa propagowania budownictwa nawiązującego do charakterystycznej sudeckiej architektury oraz rozwijanie marki lokalnej podkreślającej wyjątkowy charakter izerskich wyrobów i usług. Cenne i atrakcyjne zasoby naturalne są podstawą rozwijającego się sektora usług turystycznych, zdrowotnych, leczniczych, rekreacyjnych, sportowych. Towarzyszy im szczególna troska o rozwój przyjazny zachowaniu walorów naturalnego środowiska i inicjatywy związane z ograniczeniem niekorzystnych zmian klimatu oraz zjawisk zaburzania dotychczasowej kompozycji przestrzennej krajobrazu. Spośród 18 gmin tworzących LGD Partnerstwo Izerskie w pięciu gminach (Lubań, Platerówka, Siekierczyn, Sulików, Zawidów) nie ma żadnego z obszarów chronionych. Łącznie obszary chronione są w 72,2% gmin LGD (dane Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/> i Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody <https://crfop.gdos.gov.pl>). Na terenie LGD zauważalna jest niekorzystna tendencja starzenia się społeczeństwa, maleje przyrost naturalny, który wg. GUS w 2020 roku na obszarze LGD wyniósł -5,89. Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym według stanu na koniec 2020 roku na obszarze LSR wynosi 52058 osób, w tym 23435 osób w wieku przedprodukcyjnym i 28623 osoby w wieku poprodukcyjnym. Do niekorzystnych czynników zalicza się też migracja mieszkańców do miast i za granicę. Saldo migracji w roku 2020 na obszarze LGD wyniosło 175. Według danych GUS na 31.12.2020 r. liczba osób w wieku produkcyjnym wynosiła 83 422 osoby, liczba zarejestrowanych bezrobotnych na obszarze Partnerstwa Izerskiego wyniosła 3 916 osób. Niekorzystna sytuacja demograficzna, zdiagnozowana w trakcie konsultacji społecznych potrzeba rozwoju osobistego, w tym kultury rekreacji i zdrowia pozwoliły na określenie potrzeb grup w niekorzystnej sytuacji: dzieci i młodzież, kobiety, osoby bezrobotne, rolnicy niskotowarowi, osoby z niepełnosprawnością oraz seniorzy w szczególności zamieszkujący obszary wiejskie. Potrzeby tych osób są uwzględnione w LSR.

Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR

Opis partycypacyjnych metod tworzenia LSR i jej realizacji, ze szczególnym uwzględnieniem partycypacji grup istotnych z punktu widzenia realizacji LSR.

a) zaangażowanie zainteresowanych stron w opracowywanie strategii poczynając od oceny potrzeb, poprzez identyfikację szans, po wyznaczenie celów.

Stowarzyszenie LGD Partnerstwo Izerskie zaplanowało udział lokalnej społeczności w przygotowaniu lokalnej strategii rozwoju. Proces planowania i społecznych konsultacji składał się z kilku kroków, a przejrzysta grafika ułatwiła ich zrozumienie. Materiał został opublikowany w lokalnej gazecie „Echa Izerskie” przed rozpoczęciem konsultacji. Okres konsultacji został wydłużony w stosunku do planu i trwał aż do chwili przyjęcia LSR przez walne zebranie członków w maju 2023 roku (ok. 12 miesięcy). Podczas procesu planowania strategicznego na okres 2023-2027, w każdej gminie przeprowadziliśmy co najmniej jedno spotkanie w ramach serii konsultacji. Uczestnikami spotkań byli przedstawiciele publicznych i prywatnych lokalnych interesów społeczno-gospodarczych. Spotkania były w

szczegółności poświęcone analizie potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru, identyfikacji szans a także służyły wyznaczeniu celów strategii i oczekiwanych rezultatów oraz planowanych działań.

Na każdym etapie tworzenia dokumentu strategicznego były wykorzystywane narzędzia partycypacyjne. Pierwszym etapem formułowania LSR były spotkania warsztatowe określające potencjał danego obszaru i analizę potrzeb rozwojowych, planowanie przedsięwzięć oraz uzgadnianie wskaźników. Warsztaty z udziałem przedstawicieli lokalnej społeczności, sektora publicznego oraz przedsiębiorców pozwoliły także na projektowanie, identyfikację celów, rezultatów i prowadzących do nich działań z uwzględnieniem różnych punktów widzenia. W kolejnych fazach uczestnicy precyzowali swoje propozycje odpowiadające specyfice danego środowiska. Służyło temu przeprowadzenie pięciu zogniskowanych wywiadów grupowych (m.in. z przedstawicielami środowisk rolników w tym gospodarstwa agroturystyczne, rolnicy zainteresowani zagrodami edukacyjnymi, przedsiębiorców, organizacji społecznych i KGW, OSP zainteresowanych koncepcją inteligentnej wsi, jednostek samorządu terytorialnego oraz dwa spotkania z młodzieżą.

Rysunek 5. Proces planowania strategicznego w Partnerstwie Izerskim.

Źródło: opracowanie własne LGD

Uczestnicy spotkań wypełniali ankietę, która zawierała pytania dotyczące ukierunkowania rozwoju lokalnego oraz tematyki związanej z kompetencjami i technologiami cyfrowymi. Ankieta była też dostępna w wersji online. Wyniki badania ankietowego ułatwiły definiowanie celów i projektowanie sposobów wsparcia.

Włączenie społeczności do analizy potrzeb, problemów oraz formułowania LSR pozwoliło na sporządzenie dokumentu, uwzględniającego głos mieszkańców na każdym etapie tworzenia strategii.

Wnioski z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze LGD zostały wykorzystane przez zespół roboczy opracowujący LSR do sformułowania celów i ostatecznych zapisów strategii.

b) zaangażowane zainteresowane strony reprezentatywne dla społeczności obszaru LSR

W konsultacjach wzięli udział przedstawiciele lokalnych środowisk ze wszystkich sektorów. Przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego i jednostek pomocniczych (sołectw) zaangażowali się poprzez bezpośredni udział w pracach zespołu roboczego, zespołów zadaniowych i udział w warsztatach. Pomagali także w organizowaniu warsztatów, zogniskowanych wywiadów grupowych i spotkań, w których uczestniczyli. Oddzielne wywiady i spotkania były poświęcone przedstawiciel(k)om jednostek samorządu terytorialnego, organizacji społecznych w tym seniorów, KGW, OSP, przedsiębiorców, rolników (w tym gospodarstwa agroturystyczne, osoby zainteresowane zagrodami edukacyjnymi) i osób młodych. Dla obszaru Partnerstwa Izerskiego właśnie te grupy są szczególnie istotne w kontekście planowania rozwoju kierowanego przez społeczność. Powszechny dostęp do ankiet dla każdej zainteresowanej osoby oraz specjalne badanie adresowane do osób młodych uzupełniały bezpośrednie zaangażowanie w warsztatach i pracach zespołów: sterującego, roboczego i zespołów zadaniowych. W tworzeniu Lokalnej Strategii Rozwoju Partnerstwa Izerskiego uczestniczyli przede wszystkim mieszkańcy, społeczność reprezentatywna dla naszego obszaru, zainteresowana zmianami, rozwojem i dbałością o swoje miejsce zamieszkania. Naszym zadaniem była chęć odzwierciedlania rzeczywistej woli zaangażowanej społeczności, aby podążać w kierunku poprawy jakości życia swojej małej ojczyzny, podejmować kluczowe decyzje w rozwoju społeczności lokalnej. Cenny był zwłaszcza udział seniorów, których rosnąca liczba przykuwa uwagę do potrzeb tej grupy społecznej. Wśród grup osób w niekorzystnej sytuacji duży był udział kobiet, uczestniczyły też osoby młode i osoby poszukujące zatrudnienia, a także rolnicy zainteresowani rozwijaniem pozarolniczych funkcji gospodarstw.

c) wykorzystane metody lub narzędzia angażowania zainteresowanych stron

Mieszkańcy uczestniczyli w otwartych spotkaniach warsztatowych prowadzonych w każdej z gmin na obszarze LGD. Partycypacja była zapewniona poprzez prowadzenie z udziałem lokalnej społeczności konsultacji społecznych w formie spotkań, warsztatów, wywiadów, forum i konferencji, korzystania z punktu konsultacyjnego w biurze LGD, udziału w sondażu diagnostycznym w formie badań ankietowych, w tym za pośrednictwem internetu. Udział w procesie planowania obejmował różnorodne formy, w tym wyrażanie opinii poprzez odpowiedzi na badanie ankietowe, udział w zogniskowanych wywiadach grupowych, udział w warsztatach strategicznych, zaangażowanie do pracy w ramach zespołu sterującego, roboczego oraz zespołów zadaniowych. Wybrane metody włączenia społeczności do analizy potrzeb, problemów oraz formułowania LSR pozwoliły na powstanie dokumentu, uwzględniającego głos mieszkańców na każdym etapie tworzenia strategii.

Spotkania były poświęcone diagnozowaniu i analizie potencjału, wyzwań i potrzeb. Podczas spotkań zostały przeanalizowane uwarunkowania – analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń (SWOT), sporządzono drzewo problemów, które pozwoliło na sformułowanie celów LSR uwzględniające wnioski z tej analizy. Podstawą analizy uwarunkowań były zarówno dane pozyskane przez biuro LGD, jak i argumenty uczestników partycypacyjnego procesu. LGD przeprowadziło kwerendę obejmującą dane statystyczne, raporty i opracowania dotyczące potencjału i uwarunkowań rozwojowych obszaru objętego strategią. Przygotowano prezentację wykorzystującą wyniki kwerendy i analizy danych obszaru LGD, opracowanej na podstawie badań ewaluacyjnych, danych GUS, PUP i innych źródeł. Określenie ścieżek przyczynowo- skutkowych posłużyło precyzowaniu oczekiwanych korzyści (rezultatów) oraz trwałych zmian (celów) i sposobów ich osiągania (przedsięwzięć i działań). Do formułowania celów, rezultatów, precyzowania produktów oraz wskaźników zespół roboczy wykorzystał wyniki ewaluacji, a także zestaw zgromadzonych danych i wyników partycypacyjnego procesu planowania. Proces był ukierunkowany w szczególności na zagadnienia dotyczące innowacyjności, cyfryzacji, środowiska i klimatu, zmian demograficznych, partnerstwo w realizacji LSR. Szczególnej uwadze był poddany proces starzenia się społeczeństwa, wyludniania się obszaru objętego LSR oraz partnerstwa w realizacji LSR polegającego na wspólnej realizacji przedsięwzięć i projektów, na rzecz młodzieży, pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych i lokalnych powiązań gospodarczych. Lokalna grupa działania zorganizowała uczestnictwo lokalnych środowisk w procesie planowania strategicznego, w tym:

Warsztaty strategiczne wykorzystujące interaktywne techniki kreatywnego poszukiwania różnorodnych rozwiązań prowadzących do komplementarnych celów, zrealizowane w specjalnie przygotowanej przestrzeni, z dbałością o klimat bezpieczeństwa wypowiedzi, poszanowania odmienności, zaangażowania i akceptowania także tych racji, które są w mniejszości. Warsztaty strategiczne odbywały się na obszarze 18 gmin należących do Partnerstwa, wzięło w nich udział 252 osoby. Warsztaty strategiczne wykorzystujące metodę burzy mózgów, techniki kapeluszy de Bono, karty pomysłów i *world café* stwarzały okazję do twórczego wkładu w planowanie strategii rozwoju, a jednocześnie opierają się na opracowanych przed warsztatem elementach strategii obejmujących potencjał, potrzeby, cele, uwarunkowania sprzyjające i niesprzyjające, działania oraz wskaźniki rezultatów. W trakcie spotkań w których uczestniczyli eksperci zewnętrzni z zakresu ochrony środowiska, formułowania strategii, zostały przeprowadzone badania ankietowe, które zawierały pytania dotyczące ukierunkowania rozwoju lokalnego oraz tematyki związanej z kompetencjami i technologiami cyfrowymi. Ankiety były także dostępne w wersji online, papierowej w biurze LGD. Kwestionariusz ankiety wypełniły 262 osoby (243 w formie papierowej i 19 elektronicznie). Wstępna analiza wyników badania skłoniła zespół roboczy odpowiedzialny za opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju do skonstruowania oddzielnego kwestionariusza ankiety i przeprowadzenia odrębnego badania ankietowego osób (młodzieży, osób do 25 roku życia). W badaniu wzięło udział 122 osoby (młodzież szkolna) oraz 41 osób młodych nieuczących się i niepracujących (neet). Podczas gminnych warsztatów stosowaliśmy też metody mapowania pomysłów i metodę *open space*, (grupy uczestników dyskutowały w swobodnej przestrzeni na temat wybranego aspektu lokalnej strategii rozwoju: cele i przedsięwzięcia, partnerstwo i partycypacja, wdrażanie strategii, a następnie dzieliły się swoimi spostrzeżeniami) wykorzystaną podczas forum. Odbyło się także spotkanie z 23 rolnikami zrzeszonymi w Izbie Rolniczej zainteresowanymi działaniami PROW 2023-2027, w szczególności poświęcone tworzeniu gospodarstw agroturystycznych i rozwojowi funkcji pozarolniczych tych gospodarstw oraz zagrodom edukacyjnym.

Mapa aktywności: opracowana na podstawie projektów zrealizowanych z okresu programowania 2014-2020, i określająca miejsca, którym należy poświęcić więcej uwagi przy informowaniu, angażowaniu i pobudzeniu aktywności mieszkańców.

Mapowanie pomysłów: przyjazna i otwarta atmosfera w trakcie warsztatów strategicznych pozwalała uczestnikom na zapisanie przez małe zespoły (3-4 osoby) zidentyfikowanych potrzeb. Powstała mapa potrzeb, a następnie uczestnicy pracowali nad propozycjami rodzajów interwencji (działań) i identyfikacją zasobów niezbędnych do wdrożenia zamierzeń, tworząc mapę pomysłów. Uczestnicy warsztatów zgłaszali uwagi i pomysły poprzez wypełnienie ankiety w wersji papierowej lub elektronicznej dostępnej na stronie www.lgdpartnerstwoizerskie.pl. Na stronie www została utworzona zakładka „bank pomysłów i inicjatyw”, gdzie mieszkańcy będą mieli możliwość zgłaszania swoich pomysłów na przygotowanej ankiecie.

Spacer badawczy zorganizowany przez zespół roboczy z udziałem różnych grup mieszkańców pozwolił na zidentyfikowanie potrzeb i zaproponowanie nowych inicjatyw, pomógł zwizualizować potencjał, zasoby i zdiagnozować lokalny potencjał społeczny, miał na celu bezpośrednią inwentaryzację potrzeb w wybranej okolicy. Uczestnicy zgłaszali uwagi dotyczące stanu obiektów, przestrzeni i jej zagospodarowania. Spacer był też okazją do zaproponowania form aktywności i sposobu urządzenia publicznej przestrzeni w taki sposób, aby mieszkańcy lub przyjezdni mogli cieszyć się zadbanym otoczeniem i odpowiednio je wykorzystywać. Przeprowadzono 9 spacerów badawczych, w których udział wzięło 45 osób.

Metaplan to metoda, która została wykorzystana podczas warsztatu z młodzieżą. W spotkaniach z młodzieżą wzięło udział 37 osób młodych do 25 roku życia. Zdiagnozowanie sytuacji („tak jest teraz”) było podstawą określenia oczekiwanych zmian („tak ma być”) i podania propozycji działań („to proponujemy zrobić”). Uczestnicy podawali argumenty („Jakie korzyści niesie ze sobą ta zmiana?”). W diagnozowaniu sytuacji pomagało zadanie „Spójrzmy na naszą okolicę”, w którym była okazja do kreślenia tego, co TU jest wyjątkowe, jak TU się żyje oraz co TU się dzieje. Uczestnicy zastanawiali się nad zmianami („Jakich zmian pragniesz?”) i podawali uwarunkowania („Od czego to zależy?”), rozważali, jaki może być pierwszy krok. Określali też grupy docelowe („Jakie korzyści niesie ze sobą ta zmiana? Kto odczuje te korzyści?”). Młodzież zastanawiała się nad etapami mobilizacji społecznej. Na koniec wskazywała formy podziękowania i wyrażenie uznania, za zaangażowanie w prace nad rozwojem lokalnym.

Zogniskowany wywiad grupowy - zostało przeprowadzonych pięć spotkań z udziałem przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, organizacji społecznych, KGW, OSP, przedsiębiorców, rolników (w tym gospodarstwa agroturystyczne, osoby zainteresowane zagrodami edukacyjnymi). W wywiadach wzięły udział 43 osoby. Wywiad focusowy prowadzony był przez eksperta zewnętrznego, dotyczył wymiany opinii i poglądów dotyczących potencjału zasobów lokalnych obszaru LSR i planu działań oraz sposobu ich wspierania.

Forum dyskusyjne zostało zorganizowane w otwartej formie w celu umożliwienia wymiany poglądów różnych środowisk wobec prezentowanej propozycji strategii. Po zaprezentowaniu projektu LSR uczestnik miał możliwość zabrania głosu. Forum było okazją do swobodnych i związanych wypowiedzi odnoszących się do projektu strategii, z wykorzystaniem metody open space. Uczestnicy zapoznali się z syntetyczną informacją o proponowanych celach, wskaźnikach i działaniach, które wynikały z analizy potrzeb, potencjału i uwarunkowań rozwoju. Merytoryczne elementy wypowiedzi zostały zanotowane i przedstawione zespołowi roboczemu przed przekazaniem projektu strategii na obrady walnego zebrania członków lokalnej grupy działania. Wykorzystano kompetencje zewnętrznego eksperta dotyczące procesu planowania oraz formułowania strategii. Projekt strategii został opublikowany do konsultacji na stronie internetowej LGD oraz na stronach 18 gmin członkowskich. Po przeprowadzonych konsultacjach miało miejsce wprowadzenie korekt wynikających ze zgłoszonych do projektu strategii uwag. Ostateczna wersja dokumentu została przyjęta w trakcie Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Izerskie.

Interesariusze, potencjalni beneficjenci oraz mieszkańcy zostali poinformowani o współfinansowaniu planowania strategicznego z środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach PROW 2014-2020, poprzez stronę <http://www.lgdpartnerstwoizerskie.pl/>; strony internetowe gmin należących do LGD, profil na portalu społecznościowym Meta (d. Facebook) prowadzony przez stowarzyszenie. Zamieszczano informacje w lokalnej gazecie wydawanej przez LGD Partnerstwo Izerskie „Echa Izerskie”. Rozsyłaliśmy informację o procesie planowania i możliwości uczestnictwa do członków stowarzyszenia poprzez pocztę elektroniczną,

zamieszczaliśmy ogłoszenia na tablicach informacyjnych w osiemnastu gminach. W lokalnym radiu była przeprowadzona kampania, zawierająca komunikaty dotyczące procesu planowania strategicznego i informujące o możliwości udziału w spotkaniach, sondażach i debatach. W biurze LGD został utworzony punkt konsultacyjny, otwarty w godzinach pracy biura.

d) dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR

Podczas warsztatów i konsultacji uczestnicy uzgadniali wartości i wskazywali priorytety, analizowali uwarunkowania, które sprzyjają bądź utrudniają realizację zamierzeń, formułowali cele i proponowali sposoby działania. Synteza efektów warsztatów jest zaprezentowana poniżej.

Wizja rozwoju, która zawierała wiele elementów odnoszących się do społeczności, klimatu, technologii, gospodarki, ładu. Wskazano na znaczenie troski o potrzebujących i partnerskiego współzrządzenia.

Wizja przyszłości obszaru oparta na wynikach społecznych konsultacji określała go jako miejsce atrakcyjne dla mieszkańców i turystów. Taka wizja kojarzy się uczestnikom konsultacji ze społecznością, która wykorzystuje technologie cyfrowe, ma dostęp do dogodnych usług, a ludzie są szczęśliwi i troszczą się o ład i estetykę. Funkcjonuje wygodny transport, jest zapewniona niezależność energetyczna obszaru przy powszechnej dbałości o ekologię i trosce o klimat. Rozwija się przedsiębiorczość, gospodarność, jest dostępna praca. Edukacja jest nowoczesna i wykorzystuje technologię. Rozwija się turystyka i rekreacja, a także troska o potrzebujących. Lokalna społeczność jest zintegrowana, co sprzyja współzrządzeniu, partnerstwu i wzmacnia subsydiarność.

Takiej wizji służy przestrzeganie wartości jako sposób podejścia do rozwoju i funkcjonowania partnerstwa. Najważniejsze określone wartości to dbałość, odpowiedzialność, partnerstwo, troska, wspólnota, zaangażowanie i życzliwość.

Do najważniejszych elementów potencjału uczestnicy konsultacji zaliczyli m.in. dobrze rozwiniętą infrastrukturę, bogate dziedzictwo kulturowe, potencjał ludzki, potencjał rolny, ogrodniczy i gospodarczy, różnorodność przyrodniczą i walory turystyczne.

Uwarunkowania, są tym, co sprzyja działaniu albo ogranicza jego podejmowanie. O tym, jak postrzegali te uwarunkowania uczestnicy lokalnych środowisk Partnerstwa Izerskiego, informuje zestawienie efektów z warsztatów w ramach partycypacyjnego procesu konsultacji strategicznych.

UWARUNKOWANIA ➡ CO NAM SPRZYJA, CO NAS OGRANICZA (wybrane elementy)

SPRZYJAJĄCE

skutecznie pozyskujemy środki
dobrze zagospodarowujemy fundusz sołecki
dobra współpraca

NIESPRZYJAJĄCE

nie radzimy sobie z angażowaniem mieszkańców
słabo pozyskujemy kapitał
słabo aktywizujemy młode osoby

Cele i działania, proponowane przez uczestników warsztatów, są zestawione poniżej:

Cele ➡ RAZEM ku ROZTROPNEJ i NOWOCZESNEJ PRZYSZŁOŚCI

aktywne społeczeństwo obywatelskie
edukacja i atrakcyjne kompetencje
rozwijająca się przedsiębiorczość
zachowana kultura i dziedzictwo
dobry stan środowiska
rozwinięta turystyka
godne i zgodne życie
dobra praca
cyfryzacja

wspieranie rozwoju
dbałość o kulturę, pamięć i tradycje
inicjatywy rozwijające lokalną gospodarkę
dbałość o zdrowie i troska o potrzebujących
wspieranie organizacji i kapitału społecznego
organizacja warunków do zagospodarowania czasu
rozwijanie oferty edukacyjnej i doskonalenie kompetencji
działania związane z dbałością o środowisko i naturalne zasoby
wspieranie lokalnej tożsamości, identyfikacji z miejscem i współpracy

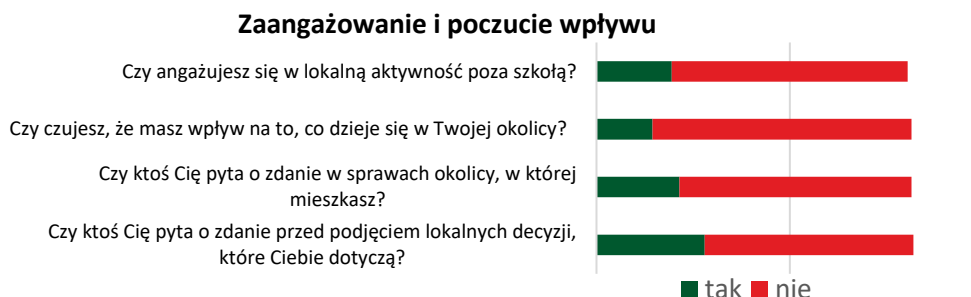
Działania ➡ WSPÓLNA TROSKA o INNOWACJE i o JAKOŚĆ ŻYCIA

Wskazane preferencje dotyczące celów i działań zostały wykorzystane w kolejnym etapie konsultacji (wywiadach zogniskowanych) oraz znalazły odzwierciedlenie w zaplanowanych celach i przedsięwzięciach. Uczestnikami zogniskowanych wywiadów grupowych z udziałem jednorodnych grup byli mieszkańcy reprezentujący różne gminy z terenu lokalnej grupy działania.

- przedstawiciele **ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH** udzielili wywiadu 17 sierpnia 2022 roku i w licznych wypowiedziach nakreśliła preferowane rodzaje wsparcia lub rodzaje działalności: potrzeby inicjatyw w dziedzinie ekologii, urządzania przestrzeni i miejsc spotkań, organizacji czasu wolnego, promocja obszaru, współpraca i partnerstwo;
- przedstawiciele **PRZEDSIĘBIORCÓW** udzielili wywiadu 18 sierpnia 2022 roku. Przedsiębiorcy zwrócili uwagę na wsparcie działalności pozarolniczej, rozwijanie pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych i kształtowanie świadomości obywatelskiej.
- przedstawiciele **JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO** udzielili wywiadu 19 sierpnia 2022 roku. Zakres wywiadu obejmował wsparcie działalności pozarolniczej, rozwijanie pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych, przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi, poprawę dostępu do małej infrastruktury publicznej, kształtowanie świadomości obywatelskiej i wzmacnianie programów edukacji liderów;
- przedstawiciele **ROLNIKÓW** i sektora rolno-spożywczego 15 września 2022 roku zwrócili uwagę na zmiany dotyczące poszczególnych zakresów wsparcia, odnoszących się do rozwoju przedsiębiorczości, rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (gospodarstwa agroturystyczne, zagrody edukacyjne, gospodarstwa opiekuńcze), rozwoju współpracy w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych oraz przygotowania koncepcji inteligentnej wsi;
- podczas warsztatów z udziałem **MŁODZIEŻY** uczestnicy wskazali 15 września i 10 października 2022 roku na potrzeby inicjatyw w dziedzinie ekologii, rozrywki, transportu, proponowali urządzenie miejsc spotkań i aktywne spędzanie czasu. Najwięcej propozycji dotyczyło organizacji zajęć, a także urządzania przestrzeni i miejsc. Pragną też uprawiania sportu i dostępnej gastronomii, potrzebują wsparcia w planowaniu swojej kariery zawodowej i podejmowaniu aktywności zawodowej (pisanie biznesplanów).

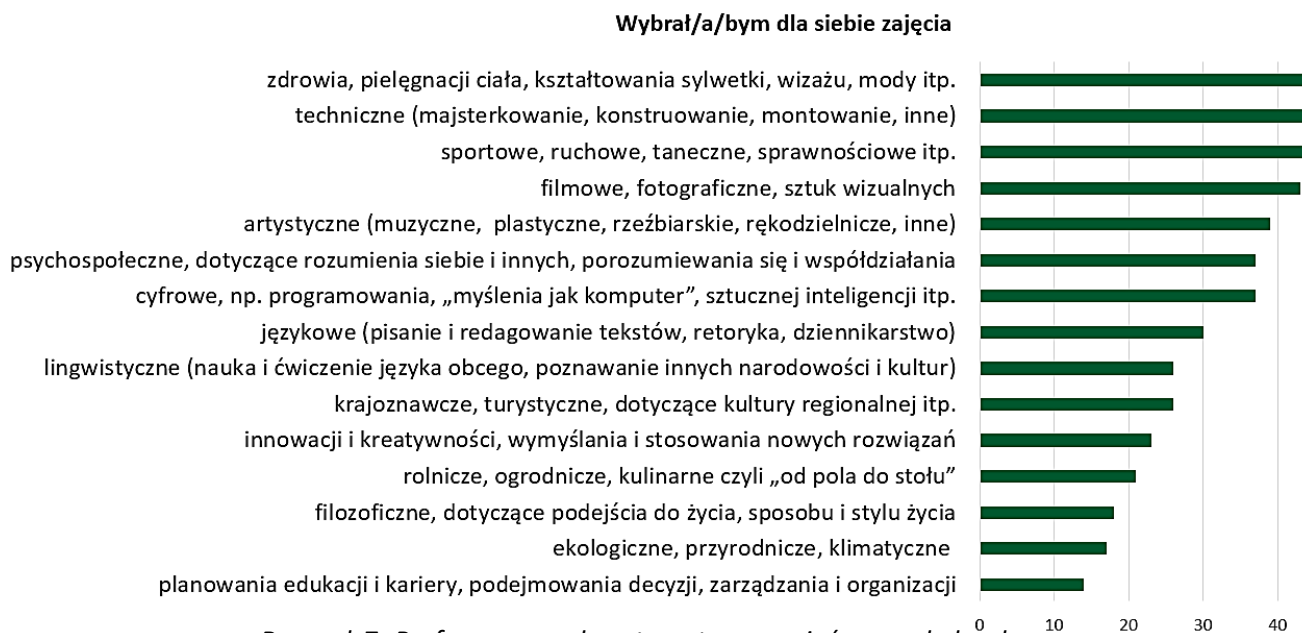
Młodzież zwracała uwagę na zanieczyszczenie wód, powietrza, obojętność na stan środowiska naturalnego, a także na porzucane śmieci. Postulowała sadzenie drzew, zwiększenie liczby pojemników na odpady, ustawienie automatów do recyklingu butelek, wzmożenie kontroli nad lasami, by zapobiegać nielegalnej wycince drzew. Wiele miejsc młodzież poświęciła potrzebie rozrywki, by nie musiała wyjeżdżać w jej poszukiwaniu. Młodzi ludzie potrzebują kontaktu ze starszym pokoleniem, integracji i możliwości uczenia się „ginących” kompetencji, działania w ramach wolontariatu. Młodzieży są potrzebne bezpieczne miejsca na spotkania, oferta ambitnej rozrywki „na poziomie”, miejsc z dostępem do kultury. Młodzież pragnie włączenia w życie publiczne, razi ją nuda i oferty, które nie są interesujące, nie porywają do działania. Jej zdaniem brak działania prowadzi do stagnacji i utrzymania się wandalizmu. Postrzega samorząd terytorialny i jego niewystarczające zaangażowanie jako elementy utrudniające działania, a zaangażowanie społeczności – jako element sprzyjający wykorzystaniu wyjątkowego potencjału młodych ludzi. Potrzebne są osoby, które mają doświadczenie i kompetencje organizacyjne, aby wykorzystać inicjatywę młodzieży i jej potencjał.

Małe zaangażowanie młodych ludzi i nikle poczucie wpływu na otoczenie wskazują na konieczność intensywnych działań, które pozwoliłyby na zmianę sytuacji, którą młodzież uczestnicząca w konsultacjach tak postrzega:

Rysunek 6. Zaangażowanie i poczucie wpływu młodzieży

Młodzież odpowiadała na pytania wyboru (Które spośród poniższych rodzajów zajęć **pozaszkolnych** wybrał/a/byś dla siebie?), mogła także zaproponować własny zakres tematyczny zajęć. Najwięcej preferencji dotyczyło dbania o zdrowie, wygląd, rozwijania umiejętności technicznych, zajęć ruchowych, a także fotografowania, filmowania, sztuk wizualnych i zajęć artystycznych. Tylko niespełna 10% respondentów z kategorii NEET uznaje potrzebę zajęć z zakresu planowania edukacji i kariery zawodowej, podejmowania decyzji, zarządzania i organizacji, wśród młodzieży szkolnej ten odsetek wyniósł nieco ponad 8%. Spośród zaproponowanych rodzajów zajęć młodzież optowała za poniższym zestawem oferty.

Rysunek 7. Preferowany zakres tematyczny zajęć pozaszkolnych

Wyniki badania młodzieży są interesujące w porównaniu z wynikami badania dla całego kraju sprzed dekady (Regionalne uwarunkowania decyzji edukacyjnych – wybrane aspekty, IBE, 2013). W opisanym badaniu najwięcej wskazań dotyczyło zajęć sportowych, dwa razy mniej dotyczyło zajęć artystycznych, a na drugim miejscu młodzież wskazywała uczenie się języków obcych. Zilustrowane powyższym rysunkiem preferencje odzwierciedlają wybór z listy, a jeszcze większa różnorodność tematyczna zajęć oczekiwanych przez młodzież wynikała z odpowiedzi na pytanie otwarte, przy którym respondenci sami wskazywali rodzaj lub zakres zajęć. Analiza wszystkich odpowiedzi jest odzwierciedlona w rodzaju planowanych w LSR interwencji na rzecz rozwoju młodych ludzi.

W Partnerstwie Izerskim na pytanie: Czego chcesz się nauczyć od kogoś innego? młodzież szkolna i młodzi ludzie zarejestrowani w urzędzie pracy jako osoby nieuczące się, niepracujące i niezaangażowane w służbę (NEET) udzieliły nieco różniących się odpowiedzi:

biznes	Pływanie	szachy
gotowanie	poznanie doświadczenia	umiejętności teatralne
języki obce	programowanie	wiedza o roślinach
mechanika	Sport	wiedza o świecie
organizacja	stylizacja fryzur	zrozumienie innych osób

Tabela 3. Zakres oczekiwanej tematyki uczenia się od innych: młodzież szkolna (próba 122)

budownictwo	języki obce	rolnictwo
cierpliwość	mechanika pojazdów samochodowych	zarabianie pieniędzy
co należy robić, aby mieć wyższe standardy i ciekawe życie?	w jaki sposób rozmawiać na temat pracy i obowiązków?	

Tabela 4. Zakres oczekiwanej tematyki uczenia się od innych: osoby nieuczące się, niepracujące i niezaangażowane w służbę [NEET] (próba 41)

Badanie (sondaż) opinii dla potrzeb partycypacyjnego procesu planowania opierało się na kilku obiektywnych przesłankach ni został przeprowadzony wśród mieszkańców LGD. W ankiecie zostały zadane zamknięte pytania, pozwalające na zestawienie ilościowe udzielanych odpowiedzi. Respondenci mieli możliwość udzielenia odpowiedzi także na otwarte pytania dotyczące elementów lokalnej strategii rozwoju, m.in.:

- POTRZEBY: Jakie potrzeby ludzi, firm i organizacji są ważne?
 POTENCJAŁ: Czym dysponujemy?, Co możemy wykorzystać?, Co chcemy chronić?
 UWARUNKOWANIA sprzyjające: Co się nam udaje? Z czym sobie radzimy? W czym jesteśmy dobrzy?
 UWARUNKOWANIA niesprzyjające: Co się nam nie udaje? Z czym sobie nie radzimy?
 CELE, INICJATYWY: Jakich zmian pragniemy? Co do nich prowadzi?
 DZIAŁANIA: Co możemy zrobić? W czym chcemy współdziałać?
- Wybrane wyniki badania ankietowego zostały zaprezentowane na wykresach.

UWAŻAM ZA SZCZEGÓLNIIE WAŻNE NASTĘPUJĄCE SPRAWY (0 – nieważne, 9 – najważniejsze)

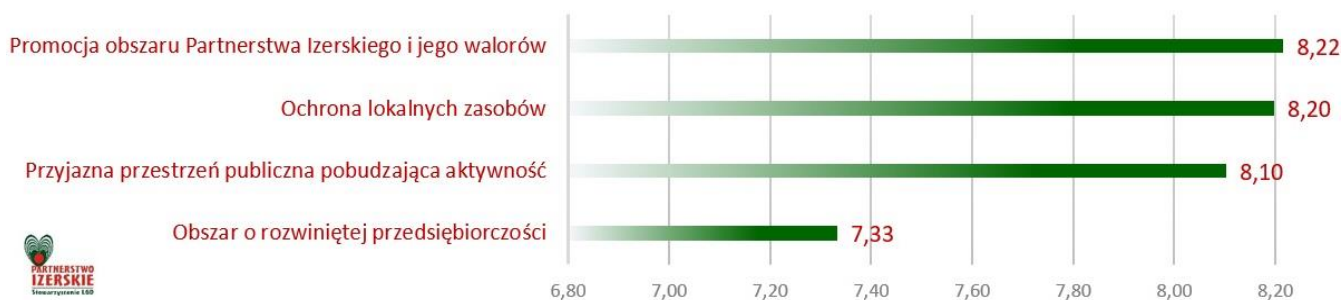

Rysunek 8. Wybór ważności aspektów rozwoju w kontekście celów programu dla Wspólnej Polityki Rolnej

Wyniki sondażu wskazują na duże poparcie dla działań na rzecz środowiska i poprawy klimatu, a także na znaczenie lokalnej współpracy. Najniższy poziom aprobaty dotyczył dostępu do dóbr konsumpcyjnych, które są mniej ważne dla respondentów niż potrzeba włączenia osób ze szczególnymi potrzebami.

Odpowiedzi zaprezentowane na rysunkach 8 i 9 dotyczą elementów aktualnej strategii, poprzedzającej okres 2023-2027. Udzielone odpowiedzi w skali 1-9 wskazują na to, że respondenci opowiadają się za kontynuowaniem działań w obszarach rozwoju, zidentyfikowanych na okres 2014-2020, dotyczących promocji walorów, ochrony zasobów, aktywności w przestrzeni publicznej i rozwoju przedsiębiorczości.

UWAŻAM ZA SZCZEGÓLNIIE WAŻNE OBSZARY ROZWOJU (0 – NIEWAŻNE, 9 – NAJWAŻNIEJSZE)

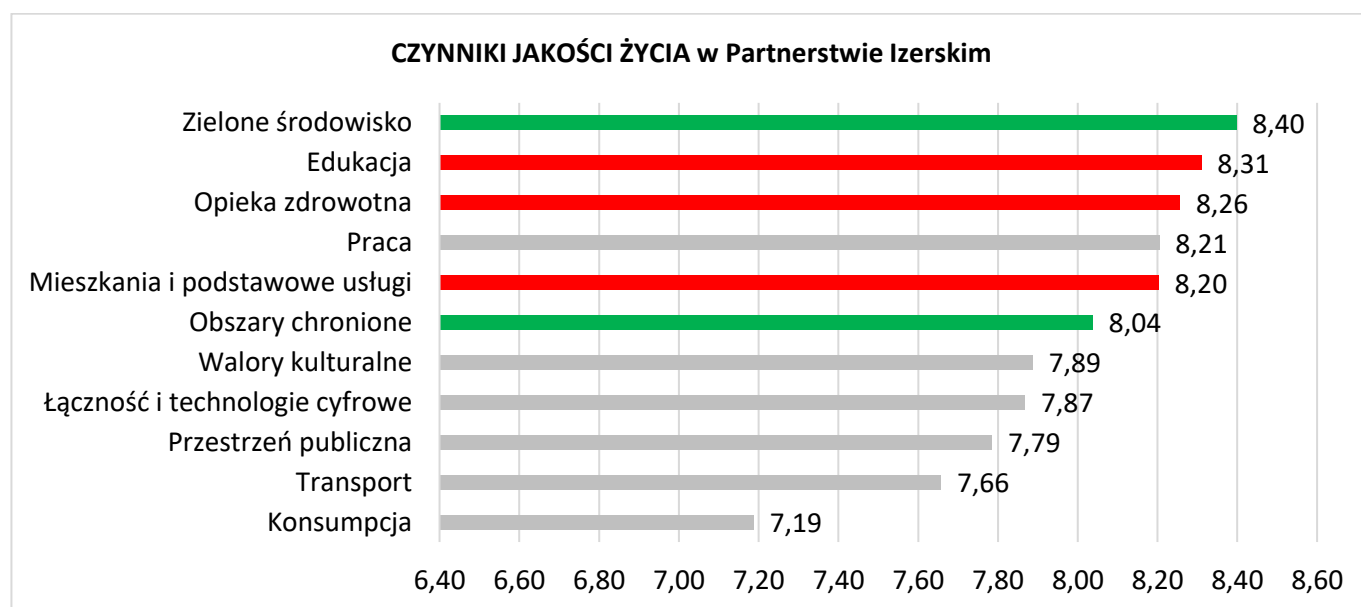
Rysunek 9. Wybór ważności obszarów rozwoju z lokalnej strategii rozwoju na lata 2014-2020

Także kierunki działań obrane na lata 2014-2020 mają być – zdaniem respondentów – kontynuowane. Odnosząc się do kierunków rozwoju, respondenci uznali za najważniejsze wykorzystanie miejscowych zasobów i budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywności społecznej.

Rysunek 10. Wybór ważności kierunków działania w lokalnej strategii rozwoju na lata 2014-2020

W odpowiedzi na pytanie dotyczące elementów jakości życia, respondenci wskazali preferencje, zobrazowane na rysunku 11.

Rysunek 11. Wybór priorytetów jakości życia (indywidualne, społeczno-ekonomiczne, środowiskowe)

Najwyższy poziom akceptacji dotyczył życia w zielonym środowisku, a wśród indywidualnych składników jakości życia najbardziej cenione są przez respondentów edukacja i opieka zdrowotna. Poprawa dostępu do edukacji i do opieki zdrowotnej są elementami wsparcia zaplanowanego w lokalnej strategii rozwoju na lata 2023-2027. Wsparcie przedsiębiorczości i wzmocnienie współpracy w ramach sieci, klastrów lub kooperatyw, zaplanowane w LSR na lata 2023-2027, powinny sprzyjać poprawie jakości życia i warunków pracy.

Przeprowadzone spacery badawcze i mapowanie pomysłów, ankiety z pomysłami ukierunkowały na planowanie działań objętych LSR, pozwalających na wywołanie pożądanych zmian i rozwoju obszaru, osiągnięcia zamierzonych celów.

e) wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji

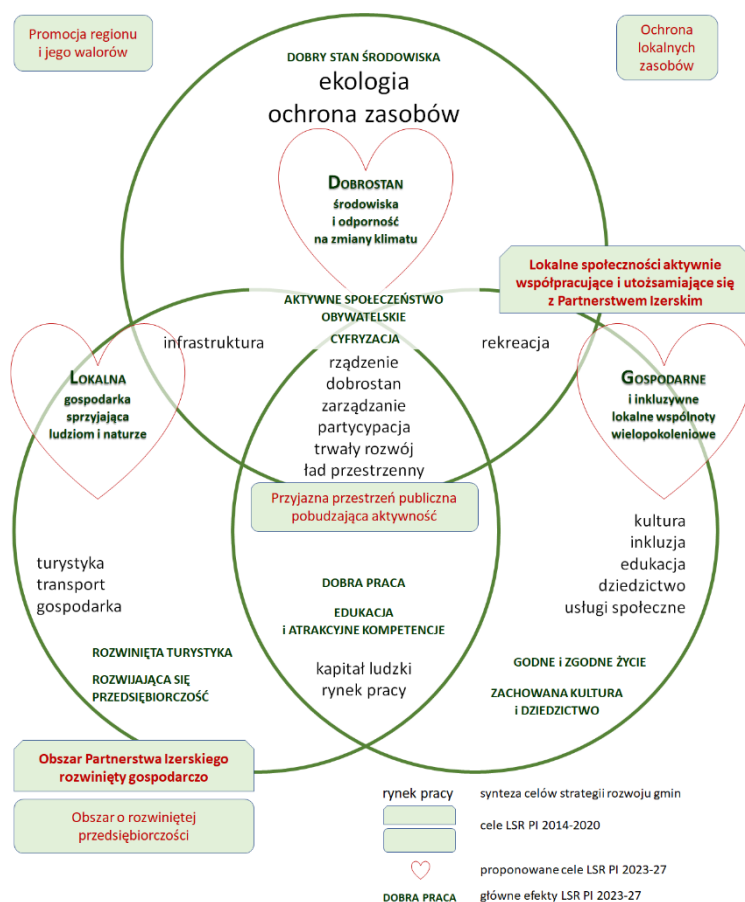
Analiza efektów konsultacji pozwoliła na przygotowanie syntetycznego zestawienia w formie infografiki. Po sporządzeniu hierarchii opracowanych wniosków, dokonaniu analizy z konsultacji i odrzuceniu skrajnych propozycji, zarysowały się trzy priorytetowe obszary odnoszące się do środowiska naturalnego, zielonej gospodarki i inkluzywnych wspólnot. Widoczne są też takie elementy, które można uznać za przekrojowe – są one niezależne od obszarów tematycznych, a zarazem konieczne, aby rozwój był trwały i zrównoważony. Zaplanowano wdrożenie zdefiniowanych innowacji poprzez wspieranie kreatywnych pomysłów, przedsiębiorstw, wprowadzanie rozwiązań, które dotychczas nie występowały na danym obszarze a zostały zdiagnozowane w czasie prowadzonych konsultacji, które zmobilizują społeczność do wykorzystania istniejących zasobów lokalnych, przyrodniczych, kulturowych, historycznych.

Elementy strategii zostały opracowane na podstawie efektów warsztatów gminnych, zogniskowanych wywiadów grupowych (sondażu opinii młodzieżowego i ogólnego), wyników badania ankietowego (wersja papierowa i wersja online), spacerów badawczych, a także przeglądu celów zawartych w strategiach rozwoju gmin, powiatów lub aglomeracji i celów uzgodnionych w lokalnej strategii rozwoju na lata 2014-2020. W syntetycznym ujęciu obejmują następujące aspekty:

rządzenie, zarządzanie
ład przestrzenny, dobrostan
gospodarka, turystyka
kapitał ludzki, rynek pracy
usługi społeczne, edukacja
ekologia, ochrona zasobów
aktywność, inkluzja
infrastruktura, transport
kultura, dziedzictwo

Tabela 5. Aspekty z konsultacji

Na rysunku kolorem czerwonym są zapisane cele LSR na lata 2014-2020. Trzy projektowane cele na lata 2023-2027 podkreślają lokalność, dobrostan naturalnego środowiska i gospodarność.

Rysunek 12. Projektowane cele na lata 2023-2027

f) Które grupy zainteresowanych stron powinny być lepiej zaangażowane w ten proces. Jakie kroki są planowane, aby zwiększyć zaangażowanie lokalnej społeczności

Zaangażowanie osób w niekorzystnej sytuacji i odczuwających różne rodzaje zagrożenia wykluczeniem społecznym zostanie zorganizowane we współpracy z różnymi lokalnymi partnerami. Obok zastosowanych już form dotarcia do osób zagrożonych bezrobociem (we współpracy z powiatowym urzędem pracy) poprzez badania ankietowe adresowane do osób poniżej 25 roku życia, zamierzamy zwiększyć aktywność skierowaną do osób niepełnosprawnych,

seniorów, niesamodzielnymi. Zależy nam także na zaangażowaniu kobiet, rolników osób mających specjalne potrzeby. Takie starania będą oparte na lepszym wykorzystaniu technologii i wzmocnionej współpracy. Zgodnie z sugestiami uczestników konsultacji w procesie planowania, planujemy działania na rzecz rozwijania wolontariatu i zachęcania do zacieśniania lokalnych więzi w miejscu zamieszkania, wykorzystywanie alternatywnych kanałów komunikacji, aby nie wykluczać żadnych grup społecznych. W celu dotarcia do grup w niekorzystnej sytuacji szczególnie seniorów, niepełnosprawnych, niesamodzielnymi podejmiemy kroki zwiększające współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego poprzez mobilne konsultacje, spotkania w parafiach, ośrodkach pomocy społecznej itp.

Popularna gazeta lokalna „Echa Izerskie” dociera do licznych odbiorców w każdej partnerskiej gminie, także za pośrednictwem sołectw, gospodarstwa agroturystycznych, urzędów gmin, przewodników turystycznych, bibliotek, domów kultury. Komunikaty na temat strategii zamieszczane na stronach internetowych LGD i jej partnerów oraz na portalach społecznościowych (zwłaszcza profil na portalu Meta – d. Facebook). Dotarcie do szerszego grona odbiorców jest planowane jako kontynuacja bezpośrednich spotkań organizowanych w wielu różnych lokalizacjach, udział w lokalnych wydarzeniach. W celu rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD zamierzamy prowadzić działania animujące lokalną społeczność, poprzez spotkania aktywizacyjne, szkolenia, wyjazdy studyjne, organizowanie forum organizacji pozarządowych w którym udział będą brali przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego.

Liczymy na to, że zainicjowane podczas partnerskiego procesu planowania zespoły zadaniowe będą działać lokalnie, blisko miejsca zamieszkania i będą skutecznie realizować zamierzenia zarysowane w koncepcjach inteligentnej wsi, jak i w całej lokalnej strategii rozwoju. Planujemy wsparcie osób, deklarujących udział w pracach zespołów zadaniowych oraz wsparcie merytoryczne i organizacyjne zespołów zadaniowych opracowujących rekomendacje dla innowacyjnych inicjatyw (m.in. w ramach koncepcji inteligentnej wsi).

Zespoły robocze angażują osoby i środowiska zainteresowane wdrażaniem projektów, starają się dotrzeć do jak największej grupy mieszkańców, różnych środowisk zapraszając do współpracy i prowadząc działania zgodnie z potrzebami, zapewniając wzmożoną inkluzywność. Zespoły zadaniowe wskazują opcje rozwiązań i rekomendują działania, które będą wpływać na rodzaj ogłaszanych konkursów, podejmowania działań informacyjnych, aby zwiększyć zaangażowanie lokalnej społeczności.

g) planowane działania zmierzające do poinformowania szerszej społeczności lokalnej o strategii i zmobilizowania biernych dotychczas interesariuszy do realizacji strategii

Proces informowania będzie wzbogacony o wzajemne informowanie się lokalnych środowisk, przy wsparciu biura LGD i we współpracy z organizacjami społecznymi (zwłaszcza OSP, KGW), nieformalnymi grupami młodzieżowymi, ośrodkami kultury, ośrodkami rekreacji, bibliotekami i doradcami rolniczymi. Zaangażowanie w realizację strategii, w tym w partnerskie projekty, będzie ułatwione dzięki prowadzonym przez LGD usługom doradztwa i bieżącej informacji o dostępności różnorodnych funduszy na realizację lokalnych inicjatyw. Realizacja strategii jest dla różnych środowisk okazją do podjęcia działań mobilizacyjnych i poprawy sytuacji osobistej, społecznej, bądź ekonomicznej a także do uzyskania korzyści z efektu synergii wynikającego z bardziej ożywionych kontaktów dla wspólnej realizacji inicjatyw. Wśród grup osób dotychczas biernych są osoby i podmioty, które mogłyby włączyć się w realizację strategii dzięki lepszej informacji, mobilizacji przez LGD do podjęcia aktywności. Wyzwaniem dla Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo Izerskie jest docieranie do szerszych kręgów społecznych. Szczególna troska kieruje się w stronę grup słabiej wykształconych mieszkańców (w tym osób w niekorzystnej sytuacji), dla których zamierzamy przygotowywać materiały informacyjne w uproszczonej formie, zawierające ilustracje, a także zgodne z zasadami prostego języka. Opracowana w 2022 roku na potrzeby strategii ilustracja koncepcji inteligentnej wsi może motywować do zaangażowania osób mających trudności z rozumieniem tekstu. Dla rolników zainteresowanych rozwojem pozarolniczej działalności zamierzamy przedstawiać przykłady dobrych praktyk, oraz zaopatrzyć w prosty przewodnik „krok po kroku” jak być gospodarstwem agroturystycznym, zagrodą edukacyjną. Dla młodych osób zostaną zorganizowane spotkania informujące o dostępnym zakresie wsparcia młodych mieszkańców obszaru LGD w celu przedyskutowania możliwości realizacji komplementarnej oferty aktywizującej młodzież. Seniorom dedykujemy sąsiedzki system powiadamiania wspierający aktywność, integrację, która pozwoli zaangażować się w realizację LSR.

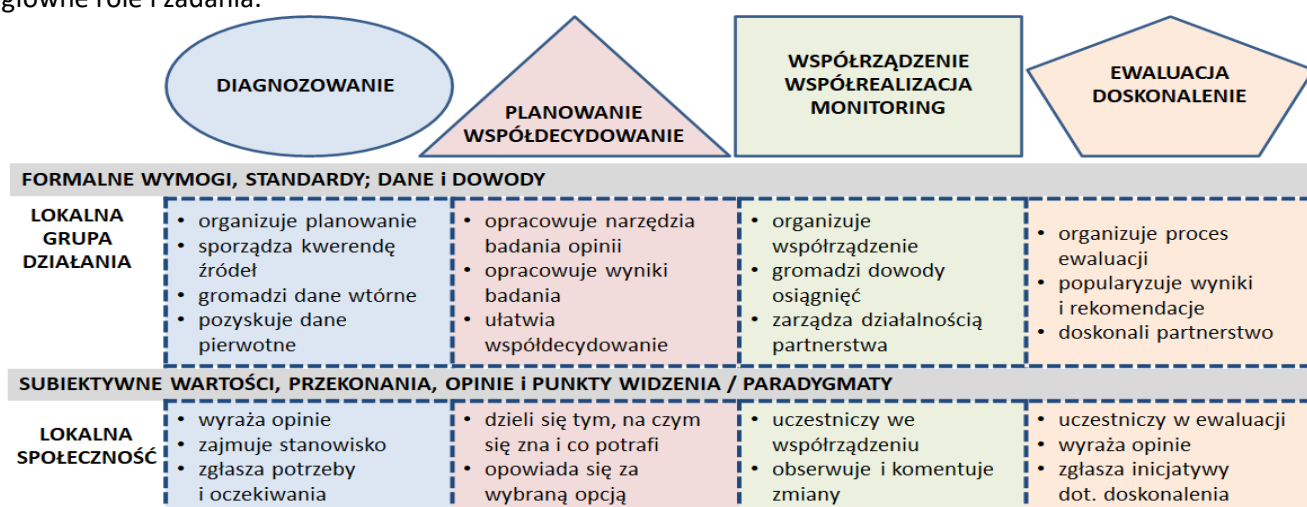
W celu dotarcia do jak największej liczby mieszkańców zamierzamy kontynuować sprawdzone formy komunikacji m.in. drogę emailową, zamieszczanie informacji na stronach www LGD i gmin, portalach społecznościowych, tablicach informacyjnych gmin, sołectw, miejscach użyteczności publicznej, aplikacji mobilnej IZERY. Planujemy wykorzystywać nowoczesne technologie, otwierać nowe kanały w celu dotarcia do jak największej grupy mieszkańców: kanał na Youtube, TikTok i Instagramie, nagrywanie podcastów, podjęcie współpracy z lokalnymi ambasadorami/influencerami, crosspromocje, spotkania networkingowe. Osoby z ograniczeniami narządu wzroku wymagają stosowania audiodeskrypcji towarzyszącej ilustracjom graficznym. W razie ich wizyty w biurze wykorzystamy dostępne oprogramowanie ułatwiające dźwiękowe odtwarzanie tekstu.

h) planowane działania w ramach LGD w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR

Jednym z istotnych czynników wzmacniających partnerską współpracę jest działanie zespołów zadaniowych, które są platformą łączącą środowiska i osoby zaangażowane w wybrany zakres tematyczny. Uzyskanie wartości dodanej wynika z przyjętego sposobu wdrażania LSR, polegającego na utworzeniu zespołów zadaniowych, które zajmą się kompleksowo poszczególnymi tematami i rozwiązywaniem problemów w danym zakresie, są to zadania którymi nikt nie zajmuje się rutynowo a które wymagają interwencji. Zespoły zadaniowe nie podejmują, lecz inicjują i rekomendują działania animacyjne, informacyjne. Przykładowo jeden z zespołów zamierza zająć się kompleksowo tematyką związaną ze zmianami klimatu. Zespół podejmuje wyzwania związane ze zmianami klimatu, w tym w zakresie kształtowania odporności na zmiany klimatu, co schematycznie obrazuje rysunek 14.

Zespoły zadaniowe zajmą się rozproszoną energetyką prosumencką (klimatem), dobrym rządzeniem oraz wsparciem innowacji społecznych, młodzieżą i troską o jakość życia. Ponadto planowane jest wsparcie dla grup zaangażowanych w inicjowanie koncepcji inteligentnej wsi, w tym m.in. w kontekście zarządzania (sterowania) etapami rozwoju wspieranego stosowaniem technologii oraz w kontekście wdrażania konkretnych inicjatyw. Zgłoszone inicjatywy podczas specjalnych warsztatów poświęconych inteligentnej wsi odnoszą się do obszarów innowacji obejmujących pomoc i opiekę, cyfryzację, integrację społeczną, rozwijanie kompetencji oraz sport i turystykę (te zakresy mogą być uzupełniane w koncepcjach inteligentnej wsi).

Zostały zobrazowane główne role interesariuszy oraz lokalnej grupy działania. Graficzne przedstawienie ról w poszczególnych fazach, w tym w trakcie realizacji strategii, pomaga w zrozumieniu i doskonaleniu koncepcji zaangażowania, współpracy i współzrządzenia. Lokalna grupa działania organizuje planowanie, opracowuje narzędzia badania opinii, a także organizuje współzrządzenie (udział lokalnych środowisk w podejmowaniu decyzji) i przeprowadza ewaluację, doskonaląc partnerstwo zgodnie z jej rekomendacjami. Lokalne środowiska uczestniczą w diagnozowaniu sytuacji poprzez wyrażanie opinii, biorą udział w planowaniu dzieląc się swoją perspektywą postrzegania, a także uczestniczy we współzrządzeniu i wyraża opinie podczas procesu ewaluacji. Schematyczny rysunek obrazuje główne role i zadania.

Rysunek 13. Współzrządzenie oraz role mieszkańców i LGD

i) planowane działania w celu rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD, zwiększenia zainteresowania a docelowo realizacją projektów partnerskich

W celu rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD zamierzamy prowadzić działania animujące lokalną społeczność, poprzez spotkania aktywizacyjne, szkolenia, wyjazdy studyjne, organizowanie forum organizacji pozarządowych w którym udział będą brali przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego. Istotnym elementem tego rodzaju działań będzie kojarzenie partnerów.

Doświadczenie z okresów realizacji PROW 2007-2013 oraz 2014-2020 zostanie wykorzystane przy kojarzeniu partnerów do realizacji operacji w partnerstwie w różnych obszarach realizacji LSR o zasięgu jednej LSR, różnych LSR z Polski, obszarów LSR z innych krajów. LGD przewiduje poszukiwanie i kojarzenie partnerów w celu realizacji projektów partnerskich: na obszarze realizacji LSR większość gmin ma podpisane umowy partnerskie z partnerami z innych województw i państw. Planujemy w LSR organizację konkursów na projekty realizowane w partnerstwie z udziałem partnerów zagranicznych, co uzasadniamy następująco organizacje z obszaru LGD mają już doświadczenie w realizacji projektów międzynarodowych, mają sprawdzonych partnerów co pozwoli na kojarzenie partnerów, wspólną realizację LSR, w zakresach dotyczących turystyki, wymiana doświadczeń, organizacja wydarzeń kulturalnych, uczestnictwo w targach, wydawnictwa promujące dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze z wykorzystaniem technologii cyfrowej. Wszystkie zaplanowane działania w ramach projektów partnerskich będą zgodne z trzema celami określonymi w LSR: Lokalna gospodarka sprzyjająca ludziom i naturze, Gospodarne i inkluzywne lokalne wspólnoty wielopokoleniowe, Dobrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu.

W ramach realizacji projektów, poszukiwania i kojarzenia partnerów będziemy korzystać z bazy już istniejącej. Zadaniem zespołów zadaniowych będzie wyszukanie i kojarzenie partnerów działających w danym zakresie tematycznym. LGD przewiduje w LSR zachęcanie do współpracy i zgłaszania nowych inicjatyw/ pomysłów poprzez: tworzenie zespołów zadaniowych, które są platformą łączącą środowiska i osoby zaangażowane w wybrany zakres tematyczny. Na stronie www jest zakładka „bank pomysłów i inicjatyw”, gdzie mieszkańcy mają możliwość zgłaszania swoich pomysłów na przygotowanej ankiecie. Do realizacji projektów w partnerstwie będziemy zapraszali inne grupy społeczne, zainteresowane tematyką wdrażania konkretnych inicjatyw.

Dzięki współpracy partnerów realizujących projekty partnerskie oczekujemy lepszej jakości i nowych efektów działań organizacji/podmiotów, tworzenie więzi wśród członków grup, wyzwolenie kreatywności osób zaangażowanych, wzajemne wsparcie, wypracowanie wspólnego systemu wartości i norm. Współpraca daje możliwość korzystania z doświadczenia, sprzętu, potencjału partnerów, pozwala na uzyskanie lepszych rezultatów, unikanie błędów, uzyskiwanie lepszych rezultatów i osiąganie efektu synergii. Razem uczymy się szybciej, wspieramy na każdym etapie i zbiorowo odpowiadamy za realizację projektów partnerskich.

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR

1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem.

ANALIZA POTRZEB ROZWOJOWYCH

Uczestnicy społecznych konsultacji zwrócili uwagę na liczne potrzeby, które obejmują wiele aspektów. Dotyczą one między innymi integracji, równego dostępu do internetu, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i stabilizacji, akceptacji, przynależności do grupy, samorealizacji, regeneracji sił psychicznych i fizycznych, edukacji, zachowanie klimatu uzdrowisk, pobudzania i rozwoju przedsiębiorczości, propagowania twórców, rozwoju turystyki oraz innowacji. Analiza potrzeb pozwala na pogrupowanie potrzeb w kategoriach:

bezpieczeństwo, dostępność przestrzeni publicznej, potrzeba przemieszczania się, zielona energia, kształtowanie świadomości dotyczącej ochrony natury, wspieranie przygotowania do odporności na zmiany klimatu, wdrażanie rozwiązań chroniących naturalne zasoby	POTRZEBĄ ŻYCIA W DOBRYM, CZYSTYM, DOSTĘPNYM I ZADBANYM ŚRODOWISKU
---	---

aktywne spędzanie czasu i rekreacja, dostęp do zajęć sportowych i kulturalnych, dostęp do ścieżek rowerowych, konnych, narciarskich, biegowych, możliwości wspólnej zabawy i miłego spędzania czasu, rozwój zainteresowań i pasji, rozwój kulturowy i rozwój duchowy wiąże się z dostępem do kultury i uczestnictwem w życiu kulturalnym oraz obcowaniem ze sztuką, dostępu do usług (w tym do opieki zdrowotnej), opieka nad dziećmi (także z rodzin dysfunkcyjnych i środowisk zmarginalizowanych), opieka nad osobami starszymi, cisza, spokój, aktywizacja seniorów	POTRZEBA ROZWOJU OSOBI- STEGO, w tym KULTURY, REKREA- CJI i ZDROWIA
poczucie lokalnej tożsamości, bycie pełnowartościowym członkiem społeczeństwa, spotykanie się z innymi ludźmi w dogodnym miejscu, np. w formie spotkań towarzyskich, odpowiednie miejsca spotkań dla młodzieży, opieka, wsparcie i włączanie osób w niekorzystnej sytuacji, aktywizacja grup seniorów i grup młodych osób, współpraca międzypokoleniowa.	POTRZEBA INTEGRACJI SPOŁECZ- NOŚCI LOKALNYCH
dostęp do doradztwa edukacyjno-zawodowego i psychologicznego, do różnorodnych zajęć edukacyjnych, w tym pozalekcyjnych i pozaszkolnych, uczenie się nowych umiejętności, możliwość wyboru profilu w szkołach średnich, odpowiedni rozwój młodzieży.	POTRZEBA DOSTĘPU DO NOWO- CZESNEJ EDUKACJI
dostępność miejsc pracy – na miejscu, pomoc w aktywizacji zawodowej, wykwalifikowani pracownicy, chętni do pracy, wsparcie osób fizycznych chcących rozpocząć działalność, przedsiębiorców, rolników, promowanie lokalnych produktów, wyrobów i usług, marki lokalnej, certyfikacji produktów i usług, rozwijanie kompetencji w gospodarce, dostęp do edukacji biznesowej, wsparcie (w tym finansowe), zwłaszcza w kontekście biogospodarki, zielonej gospodarki i współpracy partnerskiej na obszarze LSR.	POTRZEBA ROZWOJU PRZEDSIĘ- BIORCZOŚCI W SZCZEGÓLNOŚCI W SFERZE USŁUG TURYSTYCZNYCH I OKOŁOTURYSTYCZNYCH, KOMPE- TENCJI i ZIELONEJ GOSPODARKI
potrzeba współdziałania, rozwijanie współpracy z sąsiednimi gminami, transgraniczna i pomiędzy lokalnymi podmiotami, współpraca w celu wymiany zużytych przedmiotów, co może sprzyjać zaopatrzeniu osób z ograniczonymi środkami, a także może przyczynić się do zmniejszenia ilości odpadów.	POTRZEBA WSPÓŁPRACY, PART- NERSTWA NA OBSZARZE LGD, w tym dla GOSPODARKI OBIEGU ZA- MKNIĘTEGO
poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej, dbanie o estetykę przestrzeni i obiektów (w tym zabytków), wspieranie lokalnej tożsamości i tradycji, zachowanie dziedzictwa lokalnego, rewitalizacja obiektów i miejsc (w tym dziedzictwa przyrodniczego), zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru	POTRZEBA ROZWOJU INRASTRUK- TURY TURYSTYCZNEJ, REKREACYJ- NEJ, KULTUROWEJ, OCHRONA ZA- SOBÓW PRZYRODNICZYCH

Tabela 6. Analiza potrzeb

Mieszkańcom potrzebny jest dostęp do edukacji ekologicznej dla osób w każdym wieku, potrzeba ekologicznych źródeł energii. Potrzebny jest udział społeczeństwa w życiu gminy, potrzebna jest współpraca między sołectwami, potrzebne jest wsparcie liderów, potrzeba spójności społecznej. Potrzebne są miejsca, gdzie można by zorganizować spotkania integracyjne. Potrzebne jest też pogłębienie współpracy z partnerami spoza obszaru LSR (w tym z sąsiadującymi krajami), nie ma bowiem – zadaniem uczestników konsultacji – odpowiedniej współpracy transgranicznej.

Do słabych stron, niesprzyjających realizacji zamierzeń, uczestnicy konsultacji zaliczyli następujące m.in. aspekty: nie radzimy sobie z angażowaniem mieszkańców, słabo pozyskujemy kapitał, słabo aktywizujemy młode osoby, trudno nam dążyć do kompromisu, słabo koordynujemy działania, źle organizujemy czas, trudno nam podtrzymać

motywację, brakuje mężczyzn chętnych do zaangażowania społecznego, mamy słaby dostęp do internetu, małe zaangażowanie we wspólne sprawy, pojawia się negatywne podejście mieszkańców do zaplanowanych działań, pogłębianie się patologii społecznej, nie umiemy współpracować z młodzieżą, nie umiemy wykorzystywać lokalnego potencjału. Uczestnicy konsultacji społecznych uważają, że jest słaba opieka zdrowotna, słabe działanie dorosłych na rzecz opieki nad dziećmi, słabe dostosowanie budynków użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych, zagrożenie alkoholem, narkotykami, bezrobociem, niechęć do podjęcia pracy, mała aktywność społeczna mieszkańców, brak poczucia tożsamości z gminą lub miejscowością. Irytuje wzajemna nietolerancja wśród mieszkańców w obrębie wsi i pomiędzy miejscowościami. Mieszkańcom utrudnia życie mała liczba połączeń komunikacyjnych ze wsi do miasta. Zbyt mała aktywizacja ludności i słaby przepływ informacji są powodem słabej integracji mieszkańców.

Mieszkańcom przeszkadzają dzikie wysypiska, dewastacja i kradzieże. Do niekorzystnych czynników zalicza się też migracja mieszkańców do miast i za granicę, pogarszająca się sytuacja demograficzna gminy.

Konieczne jest dostosowanie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturowej do potrzeb mieszkańców, turystów i rozwoju regionu poprzez poprawę dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w oparciu o lokalne zasoby.

ANALIZA POTENCJAŁU

Analiza elementów lokalnego potencjału Partnerstwa Izerskiego (wybranych spośród wielu) prowadzi do wyodrębnienia kilku kategorii: gotowość do pracy i wykorzystywania dostępnych zasobów, kreatywność, motywację do ochrony środowiska naturalnego i krajobrazu (zwłaszcza przed agresywnymi inwestycjami zakłócającymi przestrzeń oraz przed zanieczyszczeniem wynikającym z nieodpowiedzialnego postępowania). Potencjał to także ludzie, infrastruktura, walory przyrodnicze i kulturowe, zasoby kompetencyjne, marka lokalna gospodarki, a także piękno, spokój i cisza. Wybrane elementy analizy są przedstawione w tabeli.

położenie na pograniczu kultur, państw, krain geograficznych, częściowo na obszarze jeleniogórskiej aglomeracji	ATRAKCYJNE POŁOŻENIE
cenne walory naturalne (góry, pogórze, rzeki, jeziora, źródła mineralne, kamieniołomy), unikatowe zasoby przyrodnicze, parki krajobrazowe, obszary chronione	RÓŻNORODNOŚĆ PRZYRODNICZA
baza turystyczna (obiekty noclegowe, gastronomiczne, uzdrowskie, szlaki rowerowe, piesze, konne), szlaki rowerowe szlaki turystyczne, oferta produktów turystycznych (loty, spływy, rajdy, regaty, wędrówki, zloty i in.)	WALORY TURYSTYCZNE
unikatowe zasoby historyczne, bogate dziedzictwo kulturowe, zabytki, różnorodność kulturowa, wielokulturowość, cenne obiekty kultury materialnej, inicjatywy kulturalne, muzea, galerie i sale tradycji	BOGATE DZIEDZICTWO KULTUROWE
dobra infrastruktura komunikacyjna (drogowa), dobra infrastruktura społeczna, infrastruktura sportowo-rekreacyjna elektrownie wodne, inicjatywy	ZASOBY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ
tradycyjne produkty regionalne, zróżnicowane produkty warzywne i ogrodnictwa, małe firmy i manufaktury, zakłady przemysłowe, lokalni producenci, w tym produkcja zdrowej żywności, złoza naturalne	POTENCJAŁ ROLNY, OGRODNICZY I GOSPODARCZY
aktywne organizacje społeczne, społeczne inicjatywy (np. wioski tematyczne, społeczne zaangażowanie w zarządzanie obiektów i organizowanie aktywności mieszkańców, kreatywne zajęcia dla różnych pokoleń), społeczne więzi i współpraca, lokalna prasa	POTENCJAŁ SPOŁECZNY
aktywni, kreatywni ludzie, umiejętności i talenty, artyści, twórcy	POTENCJAŁ LUDZKI

rzemieślnicy (m.in. kowale, szwaczki, ceramicy, stolarze, drukarze), rękodzieło (m.in. ceramika, decoupage, kulinaria, kwiaty, haft, szydełkowanie, pisanki, zielarstwo, malarstwo, fotografia)
--

Tabela 7. Analiza potencjału

Na podstawie analizy potrzeb i potencjału, a także sprzyjających i niesprzyjających uwarunkowań, zostały sformułowane rekomendacje dotyczące:

- poprawy dostępności miejsc i obiektów sprzyjającej aktywności i integracji
- dbałości o środowisko i krajobraz
- właściwego wyboru kluczowych grup docelowych uwzględniającego potrzeby kobiet, aktywizacji seniorów i ludzi młodych
- wspierania rozwoju osobistego, w tym w zakresie edukacji, kultury, rekreacji i zachowania zdrowia, w tym grup osób w niekorzystnej sytuacji
- poprawy dostępu do nowoczesnej infrastruktury cyfrowej, technologii
- wsparcia przedsiębiorców, nowoczesnych kompetencji i zielonej gospodarki
- animowania współpracy, w tym dla poprawy spójności społecznej i gospodarki obiegu zamkniętego
- roztropne wykorzystanie atrakcyjnego położenia i walorów turystycznych dla rozwoju nowych innowacyjnych usług w kontekście lokalnym
- ochrona bioróżnorodności, walorów przyrodniczych i krajobrazowych
- promowanie i wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego
- rozwijanie i optymalne wykorzystywanie zasobów infrastruktury technicznej i społecznej
- optymalne zagospodarowanie potencjału rolnego, ogrodniczego i gospodarczego
- wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego w tym aktywizacji seniorów, osób młodych i wsparcia grup w niekorzystnej sytuacji

Analiza zgłoszonych potrzeb w trakcie społecznych konsultacji, a także przegląd lokalnych i ponadlokalnych strategii wykazują komplementarność i skłaniają do identyfikacji trzech obszarów tematycznych, na których koncentruje się lokalna strategia rozwoju na lata 2023-2027: nowoczesna gospodarka służąca jakości i przyjazna naturze, wielopokoleniowe lokalne wspólnoty troszczące się o wszystkich i optymalnie wykorzystujące zasoby, dobrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu.

2. Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR, w tym grup w niekorzystnej sytuacji, seniorów, ludzi młodych (do 25 roku życia) oraz problemów odnoszących się do tych grup wraz z ich uzasadnieniem.

Do grup docelowych osób lub podmiotów istotnych w kontekście realizacji lokalnej strategii rozwoju należą w szczególności:

- w sektorze publicznym:
 - biblioteki, których problemem jest niewielka liczba podejmowanych inicjatyw i związana z tym nie w pełni wykorzystana baza, słaba cyfryzacja zbiorów bibliotecznych i systemu wypożyczania;
 - ośrodki kultury ze słabą jakością bazy (w zakresie standardu, wyposażenia, dostępności technologii i in.) i niewystarczającą ofertą (nieadekwatną do zgłaszanych potrzeb bądź o niskiej jakości);
 - ośrodki sportu i rekreacji, które mają ofertę słabo dopasowaną do potrzeb dzieci i młodzieży (zwłaszcza dziewcząt) i wykazują zbyt małą aktywność w animowaniu rekreacji blisko miejsca zamieszkania;
 - gminy, które mają w niektórych obszarach słabe rozpoznanie potrzeb różnych grup społecznych (brakuje też stale doskonalonych procedur partycypacyjnych i konsultacyjnych), oferują niewystarczające wsparcie i zbyt ograniczoną współpracę z lokalnymi środowiskami, wykazują ograniczoną gotowość do animowania współpracy na rzecz adaptacji do zmian klimatu, występuje też problem niskiej jakości przestrzeni publicznej, zachowania czystości i estetyki;
- w sektorze prywatnym:

rolnicy mają zbyt małą wiedzę na temat możliwości prowadzenia pozarolniczej działalności (gospodarstwa opiekuńcze, zagrody edukacyjne), a ich partnerstwo na obszarze LSR w kontekście funkcjonowania lokalnego obiegu dóbr, w tym krótkich łańcuchów żywnościowych, wymaga doskonalenia i zewnętrznego wsparcia (zarządzanie, inwestycje marketing i in.);

przedsiębiorcy / firmy mają ograniczone kompetencje, w tym specjalistyczne lub cyfrowe; mają problem z pozyskiwaniem pracowników, mają słaby dostęp do internetu, do wsparcia działalności i innowacyjności, wykazują małą gotowość do wdrażania nowoczesnych technologii, słaba jest znajomość potrzeb rynku, ograniczona gotowość do partnerstwa na obszarze LSR;

podmioty działające w sferze ekonomii społecznej mają problem z zachęcaniem do aktywności i z przekształcaniem się w przedsiębiorstwa społeczne; mają też trudności w identyfikowaniu nisz usługowych i produkcyjnych, co w części wynika z trudnościami w tworzeniu przyjaznego ekosystemu dla ekonomii społecznej;

- w sektorze społecznym:

osoby młode – mają problemy z bezpiecznymi miejscami na spotkania, niewystarczająca oferta zajęć i miejsc z dostępem do kultury, zbyt mały udział w życiu publicznym, niewystarczająca infrastruktura opiekuńcza oraz edukacyjno-rekreacyjna, słabe poczucie lokalnej tożsamości, słaba integracja i współpraca międzypokoleniowa;

seniorzy- mają problemy z podejmowaniu aktywności w sferze osobistej, sąsiedzkiej i społecznej, trudności z dotarciem do usług medycznych, niewystarczająca oferta kulturalna, aktywizująca, przeciwdziałająca osamotnieniu, słaba integracja i współpraca międzypokoleniowa, brak miejsc do bezpiecznego przebywania osób starszych w porze dziennej lub na stałe, trudności z obsługą urządzeń wykorzystujących technologie cyfrowe.

osoby w niekorzystnej sytuacji (poza osobami młodymi i seniorami) mają niewystarczające wsparcie w najbliższym otoczeniu, słabą orientację w możliwości uzyskania pomocy innej niż zasiłki, wykazują niską motywację do zmiany swojego położenia, napotykają też na bariery społeczne, architektoniczne lub mentalne w swoim otoczeniu, jest słaby dostęp do mieszkań socjalnych;

lokalni liderzy zgłaszają deficyty kompetencji przywódczych i organizacyjnych, mają niewystarczającą znajomość dobrych praktyk z innych obszarów (także z zagranicy lub w kontekście projektów ponadnarodowych), odczuwają słabość wsparcia organizacyjnego i technicznego;

organizacje społeczne napotykają na problemy związane z zaangażowaniem wolontariuszy, z metodami pracy z ludźmi, wykazują niewystarczającą umiejętność myślenia projektowego, nie mają odpowiednich umiejętności aplikowania o środki;

mieszkańcom brakuje miejsc na spotkania, niewystarczająca jest aktywność, a także świadomość (w tym ekologiczna), współpraca i zaangażowanie wymagają wsparcia, są odczuwane ograniczenia w przemieszczaniu się (dojeżdżanie), mają słabe rozeznanie potrzeb i przykładów radzenia sobie z ich zaspokajaniem.

Grupy znajdujące się w niekorzystnej sytuacji miały okazję wypowiedzieć się na temat potrzeb podczas procesu planowania strategicznego i konsultacji zorganizowanych w formie warsztatów i spacerów badawczych. Do takich grup zaliczono w Planie Strategicznym dla WPR osoby doświadczające niepełnosprawności, kobiety, migrantów, rolników z małych gospodarstw lub osoby poszukujące zatrudnienia.

Przeprowadzone prace nad strategią z wykorzystaniem technik i narzędzi partycypacyjnych pozwoliły na identyfikację grup, które są szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR. Należą do nich zwłaszcza **osoby młode, kobiety, osoby bezrobotne, rolnicy z małych gospodarstw, osoby z niepełnosprawnością oraz seniorzy** – w szczególności zamieszkujący obszary wiejskie. Grupy te zdefiniowano na podstawie badań własnych LGD, warsztatów, ankiet, przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Osoby młode mają problem z przemieszczaniem się ze względu na ograniczoną dostępność transportu publicznego i braku transportu społecznego (sąsiedzkiego), zbyt rzadko korzystają z oferty spędzania czasu, która nie jest dobrze

dopasowana do potrzeb (zakres, lokalizacja, jakość), mają też niewystarczające wsparcie w rozwijaniu się i zdobywaniu doświadczenia, ponadto brakuje miejsc spotkań i aktywności młodzieży, która wykazuje słabe poczucie możliwości wpływania na otoczenie. Zgłoszone przez młodzież potrzeby dotyczą m.in.: zwiększenia dostępności miejsc do spotykania się, zapewnienia bezpieczeństwa, lepszego monitorowania obiektów, lepszej informacji o zbliżających się wydarzeniach, zapewnienia większej swobody i przestrzeni, klubu oferującego różne formy aktywności. W przypadku młodzieży i dzieci problemy dotyczą niewystarczającej infrastruktury opiekuńczej oraz edukacyjno-rekreacyjnej, m.in. występuje niedobór miejsc zabaw i integracji dla dzieci z udziałem rodziców, niewystarczający zakres dostępnych cenowo zajęć opiekuńczych i pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży. Zwłaszcza wiejskie obszary LGD nie oferują wystarczająco szerokiego wachlarza oferty spędzania czasu wolnego, często także brakuje w nich punktów realizujących usługi związane z podstawowymi potrzebami rodzin (np. przedszkole, żłobek, świetlica). Na terenie LGD jest dostępna oferta opiekuńcza oraz kulturalno-rekreacyjna, jednak nadal nie jest ona wystarczająca. Jednocześnie rośnie zapotrzebowanie na różne formy wsparcia społecznego i spędzania czasu – potrzebny jest ciągły rozwój i różnicowanie ofert.

Osoby starsze- seniorzy mają trudności w podejmowaniu aktywności w sferze osobistej, sąsiedzkiej, społecznej lub publicznej, ich świadomość dotycząca zdrowego żywienia i zdrowego stylu życia jest niewystarczająca, mają trudności z dotarciem do usług medycznych, pielęgnacyjnych, rehabilitacyjnych. Problemy seniorów są związane z niewystarczającym zaspokojeniem potrzeb dostępu do infrastruktury społecznej, oferty rekreacyjnej, kulturalnej, oferty aktywizującej, przeciwdziałającej osamotnieniu, integrującej – szczególnie w wioskach. Kolejnym problemem jest także brak miejsc do bezpiecznego przebywania osób starszych w porze dziennej lub na stałe. Osoby starsze czują się wykluczone cyfrowo, nie potrafią obsługiwać urządzeń wykorzystujących technologię cyfrową.

Osoby poszukujące zatrudnienia odczuwają niedostatek doświadczenia lub kwalifikacji, mają problemy z wykorzystywaniem zaawansowanych technologii, wykazują nieznajomość języków obcych, mają też inne deficyty kompetencyjne.

Kobiety, w tym wchodzące na rynek pracy lub powracające do pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka—nie mają odpowiedniego doświadczenia zawodowego, mają braki w korzystaniu z nowych technologii, potrzebują doszkolenia lub podniesienia kwalifikacji.

Osoby niepełnosprawne to grupa, która wymaga wsparcia w ramach LSR. Zgłaszane podczas konsultacji problemy dotyczyły dostępu do usług, w tym transportu, służby zdrowia, edukacji i kultury. Wyzwaniem jest zapewnienie warunków równoprawnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym na terenie LGD.

Rolnicy z małych gospodarstw mają niewystarczającą wiedzę na temat możliwości podejmowania pozarolniczej działalności (gospodarstwa agroturystyczne, zagrody edukacyjne), mają problemy z wykorzystywaniem zaawansowanych technologii cyfrowych, niewystarczająca wiedza w zakresie ochrony środowiska i stosowania odpowiednich rozwiązań w gospodarstwach rolnych;

3. Analiza, w jaki sposób LGD może wesprzeć zarówno lokalne, jak i ponadlokalne inicjatywy, szczególnie uwzględniając wdrażanie pozostałych instrumentów terytorialnych na danym obszarze.

Analiza wyników społecznych konsultacji wskazuje na potrzebę współpracy i partnerstwa na obszarze LSR w kontekście identyfikacji strategicznych wyzwań, planowania interwencji i realizacji skoordynowanych przedsięwzięć.

Na strategię składają się rozmaite zakresy planowanych działań, takie jak m.in.: aktywizacja mieszkańców na obszarach wiejskich, w tym osób młodych, kobiet, seniorów, przygotowanie oferty czasu wolnego, doskonalenie zarządzania poprzez rozwój współpracy, poprawa dostępu do wysokiej jakości lokalnych usług publicznych, zapewnienie dostępności budynków użyteczności publicznej dla niepełnosprawnych, dbanie o upowszechnienie świadomości i potrzeby ochrony środowiska i dostosowanie do zmian klimatu, działania na rzecz poprawy jakości życia, wspieranie przedsiębiorczości i innowacyjności, dbałość o przyjazną i funkcjonalną przestrzeń i zachowanie ładu przestrzennego. Strategicznym wyzwaniem jest rozwój cyfryzacji i przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu. Liczy się wzbogacanie oferty usług społecznych, wspieranie edukacji, rozwijanie oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej.

Wzmacnianie wspólnot, kapitału społecznego i zarządzania ma wpływać na stymulowanie transformacji obszarów wiejskich oraz na zintegrowane, aktywne społeczeństwo.

Istotnym uwarunkowaniem dotyczącym lokalnych interwencji są planowane Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Aglomeracji Jeleniogórskiej (ZIT AJ). Obejmują one obszar dziesięciu gmin Partnerstwa Izerskiego: Gryfów Śląski, Jeżów Sudecki, Leśna, Lubomierz, Lwówek Śląski, Mirsk, Olszyna, Stara Kamienica, Świeradów-Zdrój i Wleń oraz Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Zachodni Obszar Integracji (ZIT ZOI) obejmujący: gminę wiejską Lubań, Nowogrodziec, Platerówkę, Siekierczyn, Sulików, Wartę Bolesławiecką, Zawidów i gminę wiejską Zgorzelec. Zakres inicjatyw, do których przyczyni się LSR przez promowanie, rozwijanie świadomości i zachęcanie do współpracy partnerskiej w ramach ZIT AJ dotyczy m.in. wzmacniania innowacyjnej gospodarki, wspierania produkcji i wykorzystania energii odnawialnej, zapewnienie spójnego, zrównoważonego systemu komunikacyjnego aglomeracji jeleniogórskiej, poprawy jakości życia, dbania o atrakcyjną dla mieszkańców i przedsiębiorstw przestrzeń oraz pobudzania aktywności i kreatywności mieszkańców w sferze społecznej i edukacyjnej. Zakres inicjatyw w ramach ZIT ZOI dotyczy m.in. podniesienia efektywności energetycznej, ochrony przyrody i klimatu, mobilności miejskiej i aglomeracyjnej, zrównoważonego rozwoju terytorialnego, usług społecznych. W tym kontekście planowane jest włączenie się Partnerstwa Izerskiego w działania realizowane w ramach programu ZIT AJ oraz ZIT ZOI.

W ramach programów regionalnych (FEDS) jest możliwość wykorzystania wsparcia finansowego w naborach, w których LGD może ubiegać się o wsparcie: Ochrona przyrody i klimatu; Aktywizacja osób na rynku pracy; Adaptacja do zmian na rynku pracy; Aktywna integracja; Rozwój usług społecznych i zdrowotnych.

Podsumowanie lokalnych inicjatyw i instrumentów oraz społecznych konsultacji prowadzi do zaproponowania następującego zakresu działania Partnerstwa Izerskiego w zakresie:

- zielonej gospodarki: inicjatywy rozwijające lokalną gospodarkę, a także rozwijanie oferty edukacyjnej i doskonalenie kompetencji;
- ochrony środowiska: Partnerstwo Izerskie zamierza podjąć działania związane z dbałością o środowisko i naturalne zasoby, obejmujące kształtowanie świadomości w zakresie zmian klimatycznych, wspieranie inicjatyw dotyczących retencji, skoordynowanej produkcji energii (kooperatywy, spółdzielnie energetyczne);
- inkluzywności: planowane jest wspieranie liderów i kapitału społecznego, wspieranie lokalnej tożsamości, poczucia identyfikacji z miejscem i współpracy, aktywizacja ludzi młodych, organizacja warunków do zagospodarowania czasu, dbałość o zdrowie i troska o potrzebujących, oraz wzmacnianie wewnętrznego partnerstwa, wspieranie partnerstwa na obszarze LGD i rozwijanie współpracy z partnerami spoza obszaru LGD.

Wybrane istotne uwarunkowania rozwoju

a) zagospodarowanie przestrzenne/układ osadniczy z uwzględnieniem planów odnowy miejscowości (opis układu przestrzennego, opis warunków zagospodarowania terenów oraz ograniczeń w ich użytkowaniu, dostęp do infrastruktury)

Charakterystyczną cechą ośrodków osadniczych jest zabudowa łańcuchowa, z dużymi budynkami mieszkalnymi oraz gospodarstwa rolne o zabudowie zagrodowej. Głównymi ośrodkami obszaru są miasta z historycznymi rynkami i ukształtowaną tkanką osadniczą, zlokalizowaną w centrach miejscowości. Układ łańcuchowy miast i wsi przebiega wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych, jest też dostosowany do przebiegu cieków wodnych. Wiele miasteczek ma centralnie usytuowane rynki, wokół których są zlokalizowane znaczące budowle.

Wiele miejscowości na obszarze objętym LSR niegdyś miało status miasta, a na przestrzeni wieków przeżywały one na przemian okresy rozwoju i stagnacji, a niektóre z nich utraciły prawa miejskie. Wiele z nich może się poszczycić interesującymi walorami urbanistycznymi i krajobrazowymi.

Rysunek 14. Rynek w Lubomierzu

Rysunek 15. Rynek w Sulikowie

Jedną z takich miejscowości jest Sulików, którego rynek ma kształt prostokąta, z tradycyjną zabudową wpisaną w urozmaicony krajobraz. Wyróżnikiem architektonicznym obszaru są domy przysłupowe, charakterystyczne dla obszaru w pobliżu trójstyku granic. Wygląd tych budynków z charakterystycznymi ciemnymi ryglami i jasnym wypełnieniem ściany nie tłumaczy nazwy, która dotyczy konstrukcji budowli. Nazwa związana jest z faktem że, podporami dachu nie są ściany, ale słupy, na których opiera się cała konstrukcja (Wol-

limierz- dom przysłupowy Educare kryty łupkiem, nowopowstały dom przysłupowy w Bartoszówce odtwarzający charakter typowego domu przysłupowego, dom łżycki „Ostry Narożnik” w Sulikowie jest jednym z dwóch domów zachowanych do dziś w zabytkowej architekturze sulikowskiego rynku). Kolejnym wyróżnikiem układów osadniczych są domy szachulcowe, które są zlokalizowane na obszarach wiejskich. Są to zarówno domy mieszkalne, jak i zabudowania gospodarcze, charakterystyczne dla obszaru LGD Partnerstwo Izerskie. Obiekty takie wpisane są często w gminne rejestry zabytków, co wymaga przeprowadzenia remontów lub modernizacji z zachowaniem zabytkowego charakteru. Wiele wiosek sporządziło plany odnowy miejscowości lub strategię sołeckie. Przykładami zajęcia się oryginalnym tematem może się poszczycić np. wieś Olszyna Dolna, czyli „Wioska na Stole” (gmina Olszyna). Nawiązuje ona do historii dawnej fabryki mebli, w której został wykonany pierwszy rozsuwany, owalny stół. W pomieszczeniach Stowarzyszenia Wspierającego Rozwój Olszyny zostały zgromadzone m.in. eksponaty z fabryki i owalny stół.

b) stan infrastruktury w kontekście potrzeb rewitalizacji jako kompleksowego procesu społecznego, gospodarczego, środowiskowego, przestrzenno-infrastrukturalnego

Ważną dla całego obszaru jest potrzeba organizacji systemu transportu zbiorowego, co potwierdziły konsultacje społeczne. Jest to związane z dojazdami mieszkańców do pracy, szkół oraz z korzystaniem z oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej, niewystarczająco dostępnej na wsi. Obok systematycznego dbania o system drogowy pojawia się też potrzeba urządzania małej infrastruktury, ułatwiającej korzystanie z różnych środków transportu, w tym wykorzystujących technologię dla optymalizacji przejazdów (transport sąsiedzki, inteligentne systemy koordynacji lokalnych przejazdów), przystanki przyjazne dla wózków, możliwość przewozu rowerów i inne. Zdiagnozowane potrzeby rewitalizacji dotyczą parków wraz z zagospodarowaniem przestrzeni, skwerów miejskich, obiektów byłych fabryk, urządzenia bezpiecznych miejsc dla dzieci i młodzieży. Występuje potrzeba dostosowania obiektów użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnością. Istotne jest rozwijanie infrastruktury sprzyjającej skutecznej ochronie przeciwpowodziowej (zagrożenie powodziowe dotyczy gmin Olszyna, Lubomierz, Leśna, Lwówek Śląski). Obok uwarunkowań fizjograficznych, dodatkowe przyczyny występowania powodzi błyskawicznych wynikają z zabetonowania miast, likwidacji terenów zielonych, a także nieumiejętnej regulacji cieków wodnych czy zaśmiecania koryt rzecznych i rowów odwadniających. Świeradów-Zdrój, Leśna i Mirsk, Zawidów znalazły się na liście gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Ponadto, szansą na rewitalizację uwzględniającą kompleksową poprawę sytuacji mieszkańców są m.in. inicjatywy na rzecz energetyki prosumenckiej. Zgorzelecki Klaster Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii i efektywności energetycznej, Południowo-Zachodni Klaster Energii, Karkonoski Klaster Energii oraz Klaster Energii Odnawialnej Ziemi Łżyckiej rozwijają inicjatywę kształtowania innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki neutralnej klimatycznie.

limierz- dom przysłupowy Educare kryty łup-

Rysunek 16. Dom przysłupowy

Rysunek 17. Wioska na stole Źródło:

<https://wioskatematyczna.pl/project/olszyna-dolna-wioska-na-stole/>

c) charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości społecznej), branż z potencjałem rozwojowym (informacja o branżach gospodarki mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru);

Głównym źródłem utrzymania mieszkańców jest mała przedsiębiorczość oraz rolnictwo. Na terenie LGD dominują mikro i małe przedsiębiorstwa. Istnieje potrzeba wspierania lokalnej przedsiębiorczości społecznej i ekologicznej (wspieranie firm, które zamierzają promować lub wykorzystywać lokalne walory, np. tynki gliniane, rękodzieło, uprawa eko-żywności i in.). Izerska Kooperatywa Spożywcza to inicjatywa, która ma na uwadze lokalne pozyskiwanie żywności, rozwijanie możliwości kupna i prowadzenia lokalnej sprzedaży, a także przetwarzanie żywności. Uruchomienie w 2022 roku inkubatora przetwórstwa lokalnego w Świeradowie-Zdroju, a także Centrum Edukacyjnego „Zielarnia Benedyktynek” w Lubomierzu, stanowią przykłady tego rodzaju inicjatyw. Dostępne są tereny przeznaczone na działalność gospodarczą i mieszkalnictwo, możliwe jest też wykorzystanie istniejących obiektów przemysłowych i infrastruktury do prowadzenia działalności. Zostały wytyczone specjalne strefy ekonomiczne, największa jest strefa ekonomiczna Wykroty w gminie Nowogrodziec. Do podstawowych rodzajów usług należy mieszkalnictwo, obsługa rynku nieruchomości, usługi publiczne, usługi komercyjne (w tym obsługa ruchu transgranicznego), handel, mała produkcja przemysłowa, budownictwo, transport i górnictwo. Jednym z największych zakładów produkcyjnych na obszarze jest przedsiębiorstwo zajmujące się automatyką przemysłową (CKS AiP „Mera-Elwro”). Na obszarach wiejskich najwięcej jest firm z branży budowlanej, meblarskiej, handlowej, działają biura rachunkowe, warsztaty samochodowe. Lokalni przedsiębiorcy prowadzą usługi gastronomiczne, wynajem pokoi, prowadzą warsztaty dla mieszkańców i turystów, mieszkańcy zajmują się też rękodziełem, rolnicy prowadzą gospodarstwa agroturystyczne i zagrody edukacyjne.

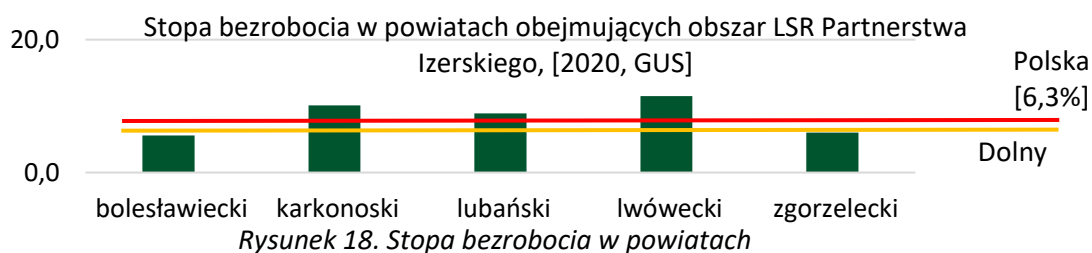
Charakterystyczna działalność, tradycyjna dla części obszaru Partnerstwa Izerskiego, koncentruje się na produkcji wyrobów ceramicznych. Wokół liczącej się fabryki w Bolesławcu powstały liczne manufaktury, które oferują unikatowe wyroby. Manufaktury z porcelaną kamionkową, wykorzystujące lokalne złoża gliny i glinek do produkcji kamionkowej porcelany podtrzymują tradycje garncarskie.

Występuje potrzeba rozwijania gastronomii, urządzania miejsc do spędzania czasu wolnego z ofertą dla mieszkańców, organizowania opieki nad osobami starszymi oraz opieki nad dziećmi. Zauważalny jest rosnący trend (tzw. Nowy Pozytywizm) młodych, ambitnych ludzi zainteresowanych przeprowadzką do mniejszych ośrodków, atrakcyjnych pod względem życia (w tym szczególnie osób związanych z tzw. przemysłem kreatywnym tj. technologie informacyjne, grafika komputerowa, które mogą pracować online na globalnym rynku, wybierających ciekawe i rozwijające duchowo życie na wsi). Przy zapewnieniu odpowiedniej jakości łączy cyfrowych możliwe będzie wspieranie inicjatyw w przemysłach kreatywnych, połączone z tworzeniem zachęt do osiedlania się.

Na obszarze LGD na koniec 2020 roku było zarejestrowanych 13 634 podmiotów gospodarczych, wśród których zdecydowaną większość (97,3%) stanowią mikroprzedsiębiorstwa. Łącznie funkcjonuje 13 568 przedsiębiorstw zatrudniających poniżej 50 pracowników. Wskaźnik liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON przypadających na 1000 mieszkańców dla obszaru LGD w roku 2020 wynosił 101,22 przy średniej dla województwa dolnośląskiego 137,00, a dla Polski – 122.

d) rynek pracy (poziom zatrudnienia, stopa bezrobocia, charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy)

Według danych GUS na 31.12.2020 r. liczba osób w wieku produkcyjnym wynosiła 83 422 osoby, liczba zarejestrowanych bezrobotnych na obszarze Partnerstwa Izerskiego wyniosła 3 916 osób, co daje 8,4% stopy bezrobocia (dla województwa dolnośląskiego 5,6%, dla kraju 6,3%).

Pośród bezrobotnych dominują osoby długotrwale bezrobotne, które najczęściej cechują się niskim poziomem wykształcenia, brakiem kwalifikacji zawodowych, częściej zamieszkują w miejscowościach wiejskich. Wśród usług rynku pracy realizowano na rzecz bezrobotnych pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe oraz organizację szkoleń.

Relacja liczby osób bezrobotnych do liczby ludności w wieku produkcyjnym w 2020 roku na obszarze LGD kształtuje się średnio na poziomie 4,8%, co w porównaniu do obszaru Dolnego Śląska (4,0%) i Polski (4,6%) stanowi wyższą wartość. W 2020 roku nadal utrzymywała się tendencja przewagi liczby kobiet wśród bezrobotnych. Często problemem w znalezieniu zatrudnienia jest brak doświadczenia, słaba zdolność wykorzystywania technologii, nieznajomość języka obcego, problemy komunikacyjne. Występuje niski przyrost naturalny, migracja zarobkowa młodzieży i ludzi wykształconych do obszarów oferujących pracę lub lepsze warunki zatrudnienia. Saldo migracji w roku 2020 na obszarze LGD wyniosło 175. Szczególne znaczenie ma rozwijanie oferty przedsiębiorczości wśród młodzieży, w tym związanej z wykorzystywaniem współczesnych technologii, aktywizacja osób bezrobotnych poprzez szkolenia, kursy, podnoszenie kwalifikacji.

e) działalność sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego;

Na obszarze LGD Partnerstwo Izerskie działa 386 różnego rodzaju organizacji pozarządowych, w tym 29 Kół Gospodyń Wiejskich (dane z ARiMR, 31.08.2022 r.). Działają też organizacje nieformalne (grupy odnowy wsi, grupy inicjatywne małych grantów, zespoły folklorystyczne).

Większość organizacji skupia się na różnych aspektach życia społecznego i kulturalnego w swoich miejscowościach lub gminach, w tym dba o tworzenie więzi i rozwijanie poczucia tożsamości z lokalnym środowiskiem. Skupiają się na kultywowaniu lokalnych tradycji, wspieraniu oddolnych inicjatyw społecznych.

Organizacje działające na obszarze LGD są inicjatorami wielu wydarzeń lokalnych m.in. „Piesze Wędrówki z Gryfowa do Proszówki”, „Bieg Wieżozwierza” w Wieży, „Przeglądy pieśni religijnych i patriotycznych”, „Kresowe Śpiewanie”, „Gala Izerska”, „Kwisonalia” „Izerskie Klimaty, Izerskie Bogactwa” itd.

Na obszarze LGD działają wioski tematyczne: „Wioska Gryfa” (Proszówka), „Wioska Barwnych Wątków” (Chrośnica), „Wioska Mikołajów” (Mikułowa), „Dolina Nocnych Duszków” (Mała Wieś Górna), „Wioska na Stole” (Olszyna Dolna), „Kraina Leśnych Skrzatów” (Płóczki Górne), „Cisowa Kraina” (Henryków Lubański), „Wioska Radości” (sołectwo Radostów Dolny, Średni i Górny), „Wioska Czarów i Magii” (Spytków).

W 2019 roku miasto Zawidów po raz pierwszy przyznało nagrodę pn. „Anioł Zawidowa”, która ma trafiać do osób lub organizacji czyniących dobro, przywracających wiarę w dobroć człowieka i które bezinteresownie niosą pomoc oraz są przyjaźnie nastawione do innych.

Wyzwaniem dla rozwoju działalności organizacji pozarządowych są rosnące dotyczące pobudzania aktywności seniorów i młodych ludzi, kobiet, osób niepełnosprawnych, włączenie społeczne, wspólne międzypokoleniowe inicjatywy na rzecz społeczności lokalnej. Potrzeba kompetencji językowych sprzyjających współpracy transgranicznej, rozwoju nawyku czytania i poprawy dostępu do książek, urządzania miejsc sprzyjających aktywności, organizowania zajęć i poradnictwa dla młodzieży.

Zgłaszane są inicjatywy utworzenia Uniwersytetu III wieku, powołania uniwersytetu ludowego, umożliwiającego uczenie się rzemiosła, ekoturystyki, permakultury, eko-rolnictwa i in. Organizacje wprowadzają nowoczesne technologie i innowacje. OSP Lubomierz prowadzi szkolenia z zakresu ratownictwa dla dzieci i młodzieży, Euroregionalne Centrum Modelarskie w Jeżowie Sudeckim prowadzi warsztaty modelarskie.

W ostatnich latach następuje wzrost aktywności sektora społecznego. W każdym roku liczba organizacji wzrasta. W latach 2014-2020 organizacje pozarządowe w ramach PROW zrealizowały 77 projektów na łączną kwotę ponad 1,1 mln zł. W trakcie konsultacji społecznych zwrócono uwagę na potrzebę wsparcia w pozyskiwaniu środków oraz potrzebę poznawania przykładów dobrych praktyk w działalności społecznej.

Ogromne znaczenie ma kultywowanie różnorodności kulturowej, ukształtowanej w wyniku dramatycznej historii przymusowych przesiedleń, a także w obliczu licznie napływających uchodźców. W niektórych miejscach te tradycje są szczególnie żywe, w innych – nabierają rumieńców, między innymi dzięki inspiracji Instytutu Pamięci Narodowej

i Polskiego Radia (m.in. w Gościszowie)¹ i projektem lokalnych środowisk. Mieszkańcy napływowi to Serbołużyczanie, mieszkańcy byłej Jugosławii, a także mieszkańcy Mazowsza, Podola, kresów wschodnich. Wraz z nimi wciąż przybyła tu tradycyjna pita podawana na słodko, z mięsem lub warzywami, a rozmaite zespoły folklorystyczne kultywują tradycje muzyczne i obyczajowe różnych kultur. Większość organizacji to aktywnie działające ośrodki życia społecznego i kulturalnego w swoich miejscowościach. Budują społeczeństwo obywatelskie poprzez rosnącą więź i poczucie tożsamości z lokalnym środowiskiem. Większość z nich nie jest nastawiona na zysk, wkładem własnym przy realizacji działań jest praca własna członków, świadczona nieodpłatnie. Problemem jest też zbyt mała ilość środków na rozwój i aktywizację wszystkich grup społecznych działających na obszarze LGD, słabe wykorzystanie potencjału świetlic wiejskich i miejsc spotkań, niewystarczająca liczba animatorów i liderów. W trakcie konsultacji społecznych zwrócono uwagę na problem organizacji pozarządowych związany z budowaniem relacji partnerskich w realizowaniu wspólnych projektów. Odpowiedzią na ten problem będzie wprowadzenie w LSR projektów partnerskich, które będą dodatkowo punktowane w kryteriach. LGD postanowiło wspierać organizacje, budować społeczeństwo obywatelskie, wobec tego zdecydowano przeznaczyć więcej środków dla organizacji pozarządowych niż dla jednostek samorządu terytorialnego.

f) problemy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk (np. dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury, liczba osób objętych opieką społeczną, dostęp do usług społecznych, zdrowotnych i szeroko rozumianych usług publicznych np. edukacji);

Wśród problemów społecznych Partnerstwa Izerskiego są niskie zaangażowanie, postawa roszczeniowa, niechęć do podejmowania własnych działań lub organizowania się. Jest to związane z deficytem aktywnych, kompetentnych lokalnych liderów. Uczestnicy konsultacji twierdzili m.in., że „nie potrafimy współpracować z młodzieżą, nie potrafimy wykorzystać lokalnego potencjału” oraz wskazywali na brak integracji. Przeprowadzone konsultacje wskazują na problemy związane ze wzrostem zapotrzebowania na usługi dla seniorów, miejsca opieki nad osobami starszymi (dom seniora), problem z dostępnością do zajęć pozaszkolnych, utrudnionym dostępem do kształcenia dzieci niepełnosprawnych i dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, brakiem miejsc na posiłki dla dzieci szkolnych. W ostatnich latach nastąpiło zwiększenie liczby miejsc zajmujących się opieką nad małymi dziećmi do lat trzech, jednak nadal jest deficyt tego rodzaju usług, co ma istotne znaczenie zwłaszcza dla kobiet, które mają ograniczone szanse na aktywność społeczną i zawodową.

Zauważalna jest niekorzystna tendencja starzenia się społeczeństwa, **maleje przyrost naturalny, który w 2020 roku na obszarze LGD wyniósł -5,89. Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym według stanu na koniec 2020 roku na obszarze LSR wynosi 52058 osób, w tym 23435 osób w wieku przedprodukcyjnym i 28623 osoby w wieku poprodukcyjnym.** Niskie są dochody mieszkańców, brak środków materialnych do życia, bieda, niedostatek związane są z osobami długotrwale bezrobotnymi, starszymi. Występuje migracja do dużych miast, stale rośnie liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej, nasila się zjawisko patologii społecznej, zwłaszcza wśród młodzieży. Często rodziny wielodzietne lub niepełne nie radzą sobie z problemami społeczno-wychowawczymi, niezaradność życiowa powoduje uzależnienie od opieki społecznej. **Środowiskową pomocą społeczną na obszarze LSR według stanu na koniec 2020 roku objętych było 5221 osób.**

Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, potrzebujące dodatkowej troski korzystają ze schroniska dla osób bezdomnych (Dom dla samotnych matek MONAR- MARKOT w Pobiednej) z ciepłego posiłku, świadczeń pieniężnych na zakup posiłku, zasiłków celowych, m.in. na zakup leków, odzieży, opału, zasiłków okresowych i stałych. Dostępne są usługi opiekuńcze i miejsca pobytu w domach pomocy społecznej. Gminne ośrodki pomocy społecznej współpracują z powiatowymi urzędami pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informowania o miejscach pracy, o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach, specjalistycznym poradnictwie psychologicznym, prawnym, terapeutycznym, socjalnym. Mieszkańcy odczuwają jednak problemy z dojazdem do miejsc świadczenia pomocy, nie wykazują też wystarczającej motywacji do korzystania z pomocy dla poprawy swojej sytuacji. Na obszarze całego

¹ <https://www.polskieradio.pl/377/9894/Artykul/3023178,Historia-Niewyplakana-Gosciszow>

LGD uczestnicy konsultacji wskazują na potrzebę dobrej jakości i dostępności służby zdrowia oraz dostępu do usług opiekuńczych w formie domowej opieki.

Dotkliwie społecznie zjawisko bezrobocia i związany z tym problem ograniczonych przychodów generuje problemy społeczne tj. ubóstwo, zagrożenie wykluczeniem, apatię i izolację społeczną.

Wyniki konsultacji społecznych wskazują na potrzebę szeroko prowadzonej kampanii uświadamiającej potrzebę aktywnego życia seniorów, młodych ludzi, osób niepełnosprawnych i potrzebę inkluzywnego podejścia do osób z grup w niekorzystnej sytuacji. Uczestnicy badania ewaluacyjnego z kolei twierdzili, że LGD powinna podejmować działania o charakterze pomocniczym czy pilotażowym. Ich podstawą jest poprawa kontaktu wśród grup w niekorzystnej sytuacji, animowanie partnerskiej współpracy osób i organizacji zajmujących się (gotowych się zająć) poprawą położenia osób z tych środowisk i lepsze rozpoznanie ich potrzeb. Profil aktywności pozwoli na działania uzupełniające (komplementarne) do wsparcia oferowanego w ramach instytucjonalnej pomocy. Przede wszystkim jednak istotne jest animowanie współpracy, oparte na dobrej wymianie informacji i na zaangażowaniu wolontariuszy oraz na upowszechnianiu rozwiązań wspieranych technologią cyfrową.

g) podejście LGD do kwestii przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami lub ludzi młodych oraz zasady równości kobiet i mężczyzn, a także sposobu, w jaki zagadnienie to zostanie w praktyce uwzględnione

Podstawą podejścia służącego wyrównywaniu szans jest koncepcja „Wioski Troski”, odzwierciedlająca partnerski i partycypacyjny styl współżycia i współodpowiedzialności na obszarze miast i wsi Partnerstwa Izerskiego. Jest ona zbieżna z koncepcją „wspólnoty troski”², której autor odwołuje się do zmiennej natury istnienia, do przemijania wpisanego w nasze życie, któremu wszyscy podlegamy. Wyparcie tego faktu prowadzi do podziału na młodych i starych, chorych i zdrowych, sprawnych itd., co zaburza funkcjonowanie wspólnoty. Zaakceptowanie przemijania pozwala na postrzeganie naturalności „wspólnoty w drodze”, w której każdy potrzebuje czyjejs troski, a to łączy wszystkich we wspólnej wędrówce przez życie i tradycje – ku przyszłości.

Propagowanie tego podejścia i tworzenie okazji do spotkań ułatwiających dobrą komunikację między ludźmi jest kluczem do powstawania inicjatyw sprzyjających współpracy międzypokoleniowej wykorzystującej zasoby różnych grup społecznych i lokalne zasoby miejsc sprzyjających spotkaniom, bez ograniczeń wynikających ze stereotypów. Istotnym czynnikiem konsultacji i realizacji LSR na każdym etapie będzie zasada równości płci, która daje mężczyznom i kobietom te same prawa, obowiązki i możliwości we wszystkich warstwach społeczeństwa, a odmienne interesy, potrzeby, priorytety mężczyzn i kobiet są traktowane w ten sam sposób. Stosowanie zasady równości szans i niedyskryminacji umożliwiające wszystkim osobom bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, wyznanie, orientację sprawiedliwego pełnego uczestnictwa we wszystkich dziedzinach życia na jednakowych zasadach. Istnieje potrzeba rozwijania wartościowej oferty wspierającej rozwój młodzieży, w tym kształtującej kompetencje osobiste, społeczne i dotyczące zarządzania edukacją i karierą.

Animowanie koalicji na rzecz gospodarki społecznej, włączającej różne grupy mieszkańców i wspartej promowaniem społecznego zrozumienia dla współzależności będą podstawą poprawy jakości życia dla grup potrzebujących troski. LGD zamierza wdrażać europejskie zalecenia w tym zakresie, obejmujące m.in. tworzenie i rozwijanie partnerstw, monitorowanie postępów w zakresie innowacji społecznych, zwiększanie, rozpowszechnianie wiedzy i świadomości dot. gospodarki społecznej, angażowanie młodych ludzi w gospodarkę społeczną, sprzyjanie zintegrowanemu podejściu. Tworzenie ekosystemu dla przedsiębiorstw gospodarki społecznej jako działanie komplementarne do usług ośrodków wspierania ekonomii społecznej oraz usług instytucji publicznych jest jednym z zadań planowanych w lokalnej strategii rozwoju Partnerstwa Izerskiego. Wszystkie zasoby cyfrowe tworzone przez LGD będą spełniać

Rysunek 19. Izerskie Wioski
Troski

² T. Stawiszyński, Wspólnota troski, Pismo, 12/2020

kryteria dostępności, pozwalające na wygodne, intuicyjne korzystanie z zasobów osobom z różnymi rodzajami niepełnosprawności zgodnie ze standardem WCAG 2.0 m.in. w przypadku wizyty w biurze osób niesłyszących wykorzystamy dostępne oprogramowanie ułatwiające dźwiękowe odtwarzanie tekstu.

Realizując Lokalną Strategię Rozwoju LGD będzie przestrzegać zasad równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami lub ludzi młodych z poszanowaniem równości kobiet i mężczyzn zgodnie z obowiązującymi wytycznymi: Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027 z 29 grudnia 2022 r.

h) dziedzictwo kulturowe/zabytki

Tradycje dziedzictwa kulturowego obszaru związane są z wydarzeniami historycznymi, ziemie pomiędzy Kwisą a Nysą Łużycką kulturowo i etnicznie były związane z Łużycami, zamieszkiwali tutaj Serbołużyczanie. Miejscem w którym zobaczyć możemy kulturę łużycką i codzienne życie rodziny jest Słomiany Dwór w Leśnej- miejsce edukacji kulturowej.

Obszar do zakończenia II wojny światowej znajdował się na terenie Niemiec. Jednym z ważnych miejsc na obszarze LSR związanych z okresem II wojny światowej jest Stalag VIII A- obóz jeniecki w Koźlicach oraz sztolnie w Leśnej. Obszar kulturowo zdominowany jest przez ludność napływową (tzw. przesiedleńcy) ze wschodnich rejonów Rzeczypospolitej. W dwóch gminach w okresie powojennym zamieszkuje ludność napływowa z byłej Jugosławii oraz z Ukrainy, Białorusi, Litwy. Osiedlając się w Warcie Bolesławieckiej i Nowogrodźcu, przybysze przywieźli swoje obyczaje, które pielęgnują i przekazują młodemu pokoleniu. Szczególnie widoczne jest to w tradycjach kulinarnych jak również zachowanych tradycjach religijnych, pielęgnowania, obchodzenia różnych świąt i tradycji ludowych. Jednym z przejawów tej tradycji jest *pečenica*, potrawa przygotowywana tylko na specjalne okazje, głównie na ważne uroczystości rodzinne.

Przez wiele stuleci funkcjonował na części obszaru partnerstwa Izerskiego (i poza nim) Związek Sześciu Miast Łużyckich, założony w 1346 roku i działający aż do 1815 roku. O bogatej historii świadczą dobra kultury materialnej związane z zabytkami sakralnymi (kościół, mauzolea, pomniki, m.in. kościół w Gryfowie Śląskim, wieża kościoła ewangelickiego z XVIII wieku w Zawidowie, drewniany kościół w Kromnowie, zespół kościelny z II połowy XVIII wieku w Henrykowie Lubańskim z murem cmentarza i podcieniami; kościół parafialny św. Maternusa z zespołem Klasztornym w Lubomierzu, Mauzoleum rodziny von Lachmann-Falkenau w Jałowcu, Mauzoleum rodziny von Kramst w zespole w Maciejowcu, kapliczka pw. Św. Anny w Proszówce) oraz zespoły pałacowo-parkowe m.in. z folwarkiem w Zarębie, pałac w Radomierzycach, neorenesansowy pałac w Mikułowej, pałac w Biedrzychowicach, a także zamki i ruiny zamków średniowiecznych (m.in. Zamek Czocha, zamek Gryf w Proszówce, Rajsco, ruiny gwiazdowego zamku w Warcie Bolesławieckiej, pałac we Włosieniu, pałac w Gronowie, Stara Kamienica), dwory (m.in. dwór Salza, dawnego właściciela Platerówki i Zalipia). Charakterystycznymi elementami dla obszaru Pogórza Izerskiego są krzyże pokutne i kapliczki występujące przy drogach (Gryfów Śląski, Mirsk, Lubomierz, Lubań, Jeżów Sudecki) głązy narzutowe (Henryków Lubański). Perłą wśród zabytków jest Artystyczna Galeria Izerska – odrestaurowany kościół ewangelicki, który odgrywa rolę galerii sztuki i ośrodka kultury.

Do obiektów zabytkowych zaliczamy rynki miast należących do LGD, ze szczególnym uwzględnieniem Lwówka Śląskiego, miasta okalanego murami miejskimi z basztami, które w 1217 roku uzyskało prawa miejskie i jest jednym z najstarszych w Polsce. Henryk I Brodaty nadał prawo ważenia piwa i prawo mili, dzięki czemu miasto stało się monopollem na sprzedaż złotego trunku w promieniu jednej mili, wpłynęło to na rozwój gospodarczy Lwówka Śląskiego. Znaczącym elementem bogatej historii w gminach Warta Bolesławiecka, Jeżów Sudecki, Siekierczyn, Stara Kamienica, Mirsk jest tradycja górnicza, pozostałości po kopalniach, kamieniołomach. W Krobicy funkcjonuje geopark- Podziemna trasa turystyczna Kopalnia Św. Jana. Dla obszaru LSR charakterystycznymi zabytkami związanymi z retencją wód są zapory elektrownie wodne: Pilchowice, Złotniki Lubańskie, Leśna, elektrownie wodne na rzece Bóbr -Wrzeszczyn.

Ciekawostką jest historia najmniejszej gminy w Polsce – Platerówki – która jest związana z osadnictwem wojskowym batalionu kobiecego im. Emilii Plater, który wchodził w skład I Armii Wojska Polskiego. Po wojnie wieś, obecnie gmina otrzymała taką nazwę dla uhonorowania kobiet-żołnierzy. Według mieszkańców szansą i pomysłem na

zachowanie tradycji byłoby powstanie muzeum/skansenu Platerówek jako zachowanie dziedzictwa historycznego, gdzie zostanie zaprezentowana historia związana z osadnictwem. W Raciborowicach Górnych funkcjonuje do dziś kino „Kujawy” które rozpoczęło swoją działalność w 1950 roku.

Na terenie gmin Partnerstwa odbywają się wydarzenia kulturalne, działają liczne zespoły folklorystyczne, które oprócz muzyki cechują się wyśmienitymi potrawami przygotowywanymi według tradycyjnych receptur i przepisów. Nasze zespoły tworzą historię kultury, aktywnie pielęgnują tradycję i uczą kolejne pokolenia. Dzięki nim młode pokolenie może poznać różnorodność obrzędów, zwyczajów ludowych a także piękno i bogactwo kultury polskiej.

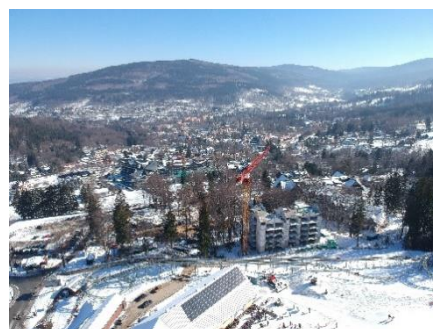
i) obszary atrakcyjne turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki, informacja dotycząca liczby gospodarstw agroturystycznych, wskaźnik Schneidera (intensywność ruchu turystycznego)

Na obszarze LGD występuje szereg zabudowań mieszkalno- gospodarczych o konstrukcji przystupowej i szachulcowej, kościoły z epitafiami średniowiecznymi i naturalne punkty widokowe. W każdej miejscowości możemy odczuć specyfikę wsi Pogórza Izerskiego. Obszar jest atrakcyjny pod względem turystycznym dzięki walorom krajobrazowym i przyrodniczym, jest to miejsce, które posiada predyspozycje do rozwoju takich form wypoczynku jak: wędkarstwo, turystyka wędrowska, turystyka krajoznawcza, czy wypoczynek świąteczny. Jedną z niezwykłych atrakcji Gór Izerskich jest Izerski Park Ciemnego Nieba (jeden z czterech na terenie kraju), który pozwala na dogodną obserwację nieba dzięki ograniczonemu zanieczyszczeniu światłem emitowanym w pobliskich miejscowościach. Położony na pograniczu polsko-czeskim obszar wyznaczają cztery wierzchołki: Wysoka Kopa i Kozi Grzbiet po stronie polskiej, a po czeskiej stronie Smrk i Zamky. Nie tylko atrakcyjna obserwacja zjawisk astronomicznych, ale także popularyzacja tematyki ekologicznej i dotyczącej ochrony przed zanieczyszczeniem światłem stanowi o walorach wykorzystania parku ciemnego nieba. Świeradów-Zdrój jest miejscowością uzdrowsko-turystyczną. Cały obszar tej miejskiej gminy jest niezwykle atrakcyjny, a funkcja uzdrowska miasta jest jego ogromnym atutem. Dziewicze tereny i piękne krajobrazy przyciągają w sezonie turystycznym miłośników turystyki różnego rodzaju. Są tu liczne szlaki turystyczne (piesze), rowerowe (w tym *single track*), konne, biegowe, funkcjonują wyciągi narciarskie i kolej gondolowa, a także miejsca startowe dla balonów, paralotniarzy i lotniarzy. W Górach Izerskich można uprawiać wiele form aktywności turystycznych: narciarstwo zjazdowe i biegowe, turystyka piesza, rowerowa.

Przez obszar Partnerstwa Izerskiego przebiegają szlaki turystyki sakralnej i pielgrzymkowej Via Reggia, Dolnośląska Droga św. Jakuba, Sudecka Droga Św. Jakuba, Izerska Golgota.

W Partnerstwie Izerskim funkcjonują 232 kwatery agroturystyczne, które stanowią zaciszne i spokojne zakątki do odpoczynku, a zarazem bazy wypadowe dla turystów zainteresowanych wędrownkami i aktywnymi formami rekreacji. Ogólna liczba osób korzystających z noclegów w 2020 roku wynosiła 215 994 osoby. Intensywność ruchu turystycznego na terenie Partnerstwa Izerskiego została wyliczona na podstawie Wskaźnika Schneidera. W roku 2020 na stu mieszkańców stałych obszaru przypadało 164 turystów korzystających z noclegów. Obszar LGD charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu i szeroką całoroczną różnorodną ofertą turystyczną. Obiekty noclegowe i gastronomiczne świadczą swoje usługi przez cały rok. Duży potencjał turystyczny drzemie w malowniczych rzekach Kwisie, Bobrze, Nysie Łużyckiej, który jest nie wykorzystany w pełni do uprawiania aktywnych form spędzania czasu wolnego i rekreacji, powinien znaleźć się na turystycznej mapie naszego regionu.

Rozwój turystyki zależy od sprostania wyzwaniom związanym z równowagą pomiędzy dobrostanem lokalnej społeczności, zasobów naturalnych oraz warunków wypoczynku. Dotychczasowe trendy rozwojowe doprowadziły do zagrożenia trwałą marginalizacją czterech gmin (Świeradów-Zdrój, Leśna i Mirsk, Zawidów). Ograniczenie niekorzystnego wpływu inwestycyjnego zakłócającego krajobraz, rozwijanie ofert kulturalnych, gastronomicznych i rekreacyjnych dostępnych dla mieszkańców, edukacja ekologiczna i tworzenie skutecznych mechanizmów społecznej kontroli nad nieuporządkowaną gospodarką przestrzenną – to tylko niektóre z wyzwań, które pozwolą na wykorzystanie potencjału trójgranicza.

Rysunek 20. Świeradów-Zdrój – przykład niekorzystnego wpływu inwestycyjnego na krajobraz

Potencjał turystyczny może być wykorzystany odpowiednio do rodzaju walorów turystycznych obszaru pod warunkiem racjonalizacji systemu transportowego. Obejmuje on zwłaszcza inwestycje w ekologiczne środki transportu zbiorowego, które pozwolą na ograniczanie zanieczyszczenia i uciążliwości ruchu kołowego. Dogodna dostępność transportu zbiorowego jest warunkiem ograniczania ruchu kołowego pojazdów osobowych, który jest mało wydajny (korki, mała prędkość) i uciążliwy dla mieszkańców, dla środowiska i dla wypoczywających turystów i kuracjuszy.

Na obszarze LGD są gminy turystyczne i przedsiębiorcze, dążące do wykorzystania potencjału przyrodniczo – krajo-
brazowego i kulturowego oraz potencjału swojego położenia, których siłą napędową lokalnej gospodarki są krea-
tywni i przedsiębiorczy mieszkańcy, których cechuje różnorodność kulturowa. Bliskość (sąsiedztwo) turystycznych
regionów przygranicznych oraz spory potencjał rynku zbytu dla usług turystycznych, przynależności do Unii Euro-
pejskiej dla zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego zapewniającego poprawę jakości życia miesz-
kańców obszaru LGD.

Obszar Partnerstwa Izerskiego oferuje liczne atrakcje dla turystów korzystających z urozmaiconego i nieskażonego
krajobrazu (katastrofalne skażenie z lat 80. XX wieku powoli ustępuje przed odradzającą się przyrodą). Z dala od
zgiełku miast i ruchliwych ulic, możemy wtopić się w przyrodę. Góry i tereny podgórskie, doliny rzek, obszary leśne,
jeziora, uzdrowisko, interesujące zabytki niespotykane w innych miejscach stanowią doskonałą bazę dla wypo-
czynku, rekreacji i regeneracji organizmu oraz dbałości o psychiczną równowagę.

Pomimo wysokiej atrakcyjności obszaru i ogromnego potencjału barierą rozwoju jest nadal niedostatecznie rozwi-
nięta infrastruktura turystyczna oraz słaba promocja w niektórych częściach (Gminach) obszaru. Ujednolicenie dzia-
łań na rzecz promocji i rozwoju regionu realizowane przez podmioty ze wszystkich sektorów, wzmocni współpracę
i poprawi relacje partnerskie w regionie.

**j) obszary wiejskie, ze szczególnym uwzględnieniem rolników, domowników oraz mieszkańców obszarów
wiejskich z obszarów po PGR;**

Partnerstwo Izerskie jest obszarem, na którym przeważają obszary wiejskie. Małe gospodarstwa do 12 ha produ-
kują na własne potrzeby na powierzchni ok. 20% gruntów, a na rynek sprzedają minimalną nadwyżkę dla miesz-
kańców lub turystów. Mieszkańcy obszarów wiejskich pracują również w zakładach pracy, firmach znajdujących
się na strefach ekonomicznych gmin usytuowanych w miastach obszaru Partnerstwa Izerskiego lub prowadzą
firmy jednoosobowe.

Po likwidacji państwowych gospodarstw rolnych w latach 90. XX wieku ich pracownicy zamieszkiwali w 176 sołec-
twach na obszarze Partnerstwa Izerskiego, głównie we własnych domach. Jedynie niewielka część ludności korzy-
stała z mieszkania w osiedlach państwowych gospodarstw rolnych i to zjawisko nie ma praktycznego znaczenia dla
rozwoju obszaru lub potrzeb społecznych. Grunty po byłych państwowych gospodarstwach rolnych, które były
nieużytkami, są wydierżawiane lub kupowane w celu powiększenia własnego gospodarstwa.

**k) rolnictwo i rynek rolny [liczba gospodarstw, kierunki produkcji (ze wskazaniem głównych), osób zatrudnio-
nych w rolnictwie, średnia powierzchnia gospodarstw]**

Na obszarze LGD użytki rolne zajmują 86 100 ha, występują grunty rolne o słabych klasach glebowych, z przewagą
IV klasy bonitacyjnej, łąki i pastwiska. Gleby klasy III stanowią 20% ogółu gruntów. Średnia wielkość gospodarstw
rolnych to 15 ha. Rośnie liczba gospodarstw wielotowarowych. Rolnictwo na obszarze partnerstwa Izerskiego nie
ma dogodnych warunków i wymaga dużych nakładów. Obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania
(ONW) stanowią 44,7% powierzchni użytków rolnych. Liczba gospodarstw rolnych wynosi 5 055, a 9 940 osób pra-
cuje w gospodarstwach (GUS, 2020).

Mieszkańcy obszarów wiejskich prowadzą produkcję z przeznaczeniem dla rynku średnio na obszarze od 30 do 50%
użytków rolnych. Zajmują się produkcją roślinną (zboża, gryka, rzepak), uprawiają ziemniaki na powierzchni mniej-
szej niż 10% upraw, warzywa (12% powierzchni), owoce miękkie (5% powierzchni), sady (2% powierzchni). Przewa-
żające kierunki produkcji rolniczej to produkcja roślinna, uprawa zbóż, rzepaku, kukurydzy. W niewielkiej ilości są
uprawiane rośliny okopowe, warzywa, owoce miękkie (truskawki, borówka, aronia, malina). Produkcja zwierzęca
obejmuje głównie bydło mięsne, w niskim stopniu bydło mleczne.

Małe gospodarstwa rolne poszukują możliwości przebranżowienia się na produkty ekologiczne poszukiwane przez mieszkańców obszaru i turystów. Gospodarstwa rozwijają się też w kierunku wypoczynkowo-turystycznym, oferując noclegi z wyżywieniem wykorzystującym produkty lokalne przetworzone w gospodarstwie rolnym. Zdrowa żywność i wynajem pokoi w kolejnych latach będzie rozwijającym się trendem. Konsultacje społeczne wykazały, że rolnicy posiadają niewystarczającą wiedzę na temat możliwości podejmowania pozarolniczej działalności (gospodarstwa agroturystyczne, zagrody edukacyjne), a także mają problemy z wykorzystywaniem zaawansowanych technologii cyfrowych. Wymagają wsparcia finansowego, podniesienia kwalifikacji i wiedzy w zakresie ochrony środowiska i stosowania odpowiednich rozwiązań w gospodarstwach rolnych

Według danych pozyskanych z Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych na obszarze LGD funkcjonują 94 podmioty i grupy podmiotów, które zgłosiły działalność jako rolnictwo ekologiczne.

Nieznacznej poprawie uległa struktura gospodarstw rolnych. Zmalał udział gospodarstw najmniejszych o powierzchni do 5 ha użytków rolnych z 54,0% w 2010 r. do 52,5% w 2020 r. (o 1,5 pkt. procentowego), a jednocześnie wzrósł udział gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych z 13,0% w 2010 r. do 15,8% w 2020 r. (o 2,8 pkt. procentowego).

I) produkty lokalne, tradycyjne i regionalne podkreślające specyfikę danego obszaru (krótki opis produktów charakterystycznych występujących na obszarze), w tym promocji i sprzedaży takich produktów

W 2021 roku Stowarzyszenie LGD Partnerstwo Izerskie zrealizowało operację własną pt. „Izerska Marka Lokalna”. Jej celem było m.in. utworzenie marki lokalnej i opracowanie strategii marki. Markowe produkty będą używać znaku graficznego „Izerska Marka Lokalna”, wybranego na podstawie społecznych konsultacji z udziałem producentów i mieszkańców. Lista markowych produktów obejmuje produkty lokalne wpisane na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi: świnka pieczona po zaciszańsku, gołąbki krużewnickie, spytkowska gęś nadziewana naleśnikami, lwóweckie piwo regionalne. Ponadto wśród cenionych lokalnych produktów pretendujących do Izerskiej Marki Lokalnej są:

Rysunek 21. Znak graficzny „Izerska Marka Lokalna”

Agatowe Lato-Lwówek Śląski	Kolorowy Wolimierz	miody	Syrop lipowy
ciśowy bigos izerski,	Lawenda z Przeździecy	pierogi (kresowe, szafasowe, zbójnickie)	tkaniny barwione barwnikami naturalnymi
ceramika	lizaki siekierczyńskie	Gołąbki krużewnickie	witraże
chleb na kółkach	mozaiki	pita	woreczki z ziemią krużewnicką
ciasteczka z wróżbą ciśową	naleśniki z Chatki Górzstów	Placki (henrykowskie, górnicze)	Wyroby z filcu
Czerniawianka na leśnym runie	pasztet z wrzosówki	Pstrąg po izersku	Wyroby ze szkła
granaty Pawlaka	pierniki	Sery (kozie, owcze)	Zawidów-miasto Anioła
karczek po henrykowsku	Piernikowe Piwo Isabell	Soki tłoczone	Zioła z Doliny Bobru

Tabela 8. Produkt lokalny

System promocji markowych produktów polega na ich udostępnianiu w miejscach czasowej i stałej ekspozycji sprzedaży i promocji produktów lokalnych: Wieża Książęca w Siedlęcinie, Grota św. Barbary, sale tradycji (Raciborowice, Iwiny, Warta Bolesławiecka), targowisko w Henrykowie, Muzeum Rolnictwa w Spytkowie, Izba Pamięci Osadników Wojskowych w Trójcy, sala pamięci w Siekierczynie, Artystyczna Galeria Izerska, Izery Galery, Muzeum Kargula i Pawlaka, Muzeum Klasztorne w Lubomierzu, Muzeum Przesiedleńców i Wypędzonych, Magiczna Pławna, Galeria Produktu Lokalnego w Leśnej, Klub Integracji Społecznej w Mirsku, Pracownia Piernikowa Isabell, Inkubator Spichlerz, Izerynek, Słomiany Dwór w Leśnej.

Miasta obszaru LGD wyróżniające się markowymi produktami turystycznymi to Zawidów- miasto Anioła, Lwówek Śląski – Lato agatowe.

W ramach sieci kaczawskiej działa Ekomuzeum Tkactwa i Barwienia Naturalnego w Chrośnicy, „Wiosce barwnych wątków”, które otrzymało certyfikat Polskiej Organizacji Turystycznej za warsztaty „Od owieczki do niteczki” - wyróżnienie jako najlepszy produkt turystyczny Dolnego Śląska w 2022 roku. Gospodarstwo Agroturystyczne Kowalowe Skały we Wrzeszczynie otrzymało nagrodę za „pasztet z wrzosówki” w kategorii „najlepszy produkt regionalny” podczas kiermaszu „Wyprodukowano pod Śnieżką”. Pamiątki regionalne, które otrzymały nagrodę Liczyrzepy przyznawaną przez Starostę Powiatu Jeleniogórskiego, to wyroby ze szkła, filcu i drewna z Wieży Książęcej w Siedlęcinie.

Obszar Partnerstwa Izerskiego zamieszkuje wielu rękodzielników, którzy wytwarzają ceramikę, biżuterię, dekoracje, inne unikatowe produkty lokalne. Występuje potrzeba wspierania rozwoju i promocji produktów, wchodzenia na szerszy rynek poprzez wsparcie marketingowe. Warto skupić się na intensyfikacji promocji produktów poprzez markę lokalną, która będzie identyfikować się z naszym obszarem co przyczyni się do szerokiej promocji obszaru LSR nie tylko w skali kraju, ale również za granicą.

m) obszar edukacji formalnej (w tym: opieka przedszkolna, szkoły podstawowe i ponadpodstawowe, w tym szkolnictwo branżowe, szkoły dla dorosłych oraz pozaszkolne formy kształcenia) oraz pozaformalnej związanej z umiejętnościami i kompetencjami dorosłych (nie tylko zawodowymi)

Młodzież mieszkająca na obszarach wiejskich uczęszcza do szkół podstawowych w gminach, ponadpodstawowych w miastach i miasteczkach, szkoły wyższe znajdują się w miastach powiatowych i dużych aglomeracjach miejskich. Dzieci zamieszkałe na obszarze Partnerstwa Izerskiego mogą korzystać z **usług przedszkolnych w 44 placówkach. Działają 63 szkoły podstawowe, 7 szkół ponadpodstawowych** o różnych profilach, **2 szkoły specjalne, 3 ośrodki szkolno-wychowawcze**. Według danych GUS w 2020 roku z placówek przedszkolnych **korzystało 3683 dzieci**, do szkół podstawowych uczęszczało **8903 uczniów**, natomiast młodzież w szkołach ponadpodstawowych liczyła około **1300 osób**.

Według informacji uzyskanych z powiatowych urzędów pracy **10% młodzieży** w wieku od 18 do 24 roku życia po zakończeniu edukacji rejestruje się jako **osoby poszukujące zatrudnienia**. Szacowany odsetek NEET (osób nieuczących się, nieuczęszczających w szkoleniach, niepracujących ani nieodbywających służby) stanowi około 2%. W szkołach podstawowych podejmowane są działania edukacyjne, dotyczące przedsiębiorczości, przeznaczone dla młodych osób, które mają możliwość poznania tajników tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw, pracy na własny rachunek. Młodzież ma możliwość zaplanowania swojego własnego biznesu, uczy się wykorzystywać swoje naturalne umiejętności, podejmować decyzje i brać odpowiedzialność. Młodzi ludzie nabywają umiejętność pracy w zespole, myślenia kreatywnego, zdobywa wiedzę o tym jak dostrzec w naszym regionie potencjał do samorozwoju i go wykorzystać. Budowanie świadomości młodych ludzi jest bardzo ważne w kontekście rozwoju zawodowego, unikania rozczarowań i rozwijania pasji, rozwoju lokalnych biznesów na bazie potencjału regionu, który zamieszkujemy. Młodzież szkół podstawowych i ponadpodstawowych ma możliwość zapoznania się z prowadzeniem działalności gospodarczej poprzez wizyty u przedsiębiorców z regionu. Naszym zamierzeniem jest rozszerzenie tej formy zajęć na cały obszar LGD.

Szkoły ponadpodstawowe oferują możliwość zdobycia wykształcenia w klasach o profilu: artystycznym, biologiczno-chemicznym, geograficzno-językowym, humanistycznym, matematyczno-fizycznym, psychologiczno-coachingowym, sportowym, klasy mundurowe (wojskowa, lotnicza, policyjna, strażacko-ratownicza) ratownictwa medycznego.

Młodzież ma możliwość zdobycia kwalifikacji w szkołach, które oferują 65 profili zawodowych m.in. gastronomicznych, budowlanych, technicznych, usługowych, ogrodniczych i innych;

- n) **zasady zrównoważenia środowiskowego, do przestrzegania których LGD będzie zobowiązana wraz ze wskazaniem, jak będą one realizowane i monitorowane, w tym ekologiczne inicjatywy, które poprawiają jakość powietrza i wody, promują zrównoważone rolnictwo lub chronią systemy środowiskowe i różnorodność biologiczną**

Spośród dziesięciu form ochrony przyrody na terenie Partnerstwa Izerskiego ustanowiono niemal wszystkie poza parkiem narodowym i stanowiskiem dokumentacyjnym:

- 4 rezerваты przyrody (Brzeźnik, Góra Zamkowa, Krokusy w Górzyńcu, Torfowiska Doliny Izery),
- 1 park krajobrazowy (Doliny Bobru),
- 2 obszary chronionego krajobrazu (Grodziec, Leśniańsko-Złotnicki),
- 15 obszarów Natura 2000,
- pomniki przyrody (liczne),
- 3 użytki ekologiczne (Jezioro Formoza, Stawy Młyńsko: Gryfów Śląski, Mirsk),
- 3 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (Góra Słupiec, Kamienickie Wzgórza, Tłoczyna),
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Spośród 18 gmin tworzących LGD Partnerstwo Izerskie w pięciu gminach (Lubań, Platerówka, Siekierczyn, Sulików, Zawidów) nie ma żadnego z obszarów chronionych. Łącznie obszary chronione są w 72,2% gmin LGD (dane Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/> i Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody <https://crfop.gdos.gov.pl/>).

Potencjał rozwoju nowych ofert turystycznych wiąże się z roztropnym wykorzystaniem lokalnych zasobów – naturalnej czystości środowiska (rzeki, akweny, lasy, niebo), walorów krajobrazu (góry, pogórza, doliny) oraz lokalnych upraw i przetworów pozwalających na oferowanie zdrowej diety uzupełniającej zdrowy styl życia (m.in. zioła, miód, przetwory owocowe i warzywne, olej tłoczony z lokalnych upraw roślin oleistych). Znaczącym wyzwaniem jest ograniczenie zanieczyszczenia powietrza i ograniczanie w dłuższej perspektywie wykluczenia energetycznego, a to jest możliwe dzięki strategicznemu współdziałaniu na rzecz rozproszonej energetyki bazującej na lokalnej biomasie, małej energetyce wiatrowej i wodnej, z uzupełnieniem z innych źródeł (fotowoltaika, panele solarne, pompy ciepła) w umiarkowanej skali.

Uczestnicy warsztatów poświęconych inicjatywom ekologicznym zarekomendowali podjęcie inicjatyw na rzecz poprawy stanu środowiska. Obejmują one m.in.:

Element środowiska	Główne zagrożenie	Realizacja	Metoda	Monitoring
1. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń				
Powietrze	Smog, efekt cieplarniany	Stosowanie mniej emisyjnych technologii ogrzewania budynków i przygotowywania posiłków (pompy ciepła, rekuperacja, akumulator energii, kolektory słoneczne, wymiana kotłów na ekologiczne źródło ciepła, termomodernizację i inne); Zmniejszanie emisji z pojazdów (np. transport zbiorowy) Zwiększanie efektywności energetycznej budynków; Nasadzenia drzew i krzewów, zielone ściany, łąki kwiatowe, rabaty, zagony, zielone dachy	1. Działania informacyjno-edukacyjne, 2. Analiza działań wspieranych przez LGD – czy jest możliwość zastosowania ZZŚ	1. Przeprowadzone działania (ilość, ilość uczestników), ankieta oceniająca świadomość przed podjęciem działań i po ich zakończeniu. 2. Ilość uwag przekazanych potencjalnym beneficjentom LGD(doradztwo)
Woda	Zanieczyszczenie wód Zmniejszanie się zasobów wody Narastający problem powodzi i suszy	Podłączenie do zbiorczej kanalizacji sanitarnej; Indywidualny system oczyszczania ścieków; Strefy buforowe między uprawami rolnymi a wodami powierzchniowymi; Ograniczenie stosowania nawozów i środków chemicznych które mogą przestawać się do wód; Ograniczanie zużycia wody, np. wykorzystanie deszczówki, ogrody deszczowe, zamknięty obieg wody, szczelna instalacja, oszczędzanie wody podczas toalety, w kuchni itp. Odtworzenie lub zachowanie retencji glebowej: minimalizacja powierzchni „zabetonowanych”, trawniki, rozprowadzanie wody deszczowej po terenach zielonych itp. Utrzymanie lub zwiększenie retencji wody w krajobrazie poprzez np.: oczka wodne, stawy, zachowanie istniejących terenów podmokłych, rezygnacja z utrzymania niektórych rowów odwadniający itp. Zwiększenie terenów zalesionych w tym zachowanie jak największej starszych drzewostanów; Zielona infrastruktura (zielenie, trawniki, łąki kwiatowe, rabaty	1. Działania informacyjno-edukacyjne, 2. Analiza działań wspieranych przez LGD – czy jest możliwość zastosowania ZZŚ	1. Przeprowadzone działania (ilość, ilość uczestników), ankieta oceniająca świadomość przed podjęciem działań i po ich zakończeniu. 2. Ilość uwag przekazanych potencjalnym beneficjentom LGD,(doradztwo)
Powierzchnia ziemi	Zanieczyszczenie odpadami	Unikanie działań zwiększających ilość odpadów np. przy zakupach; segregacja i zagospodarowanie odpadów, Zagospodarowanie bioodpadów w ramach własnej działalności, np. kompostowanie	1. Działania informacyjno-edukacyjne, 2. Analiza działań wspieranych przez LGD – czy jest możliwość zastosowania ZZŚ	1. Przeprowadzone działania (ilość, ilość uczestników), ankieta oceniająca świadomość przed podjęciem działań i po ich zakończeniu. 2. Ilość uwag przekazanych potencjalnym beneficjentom LGD, (doradztwo)
2. Zachowanie i odtwarzanie naturalnej różnorodności biologicznej w tym krajobrazu				
Rodzime zbiorowiska roślinne	Zaburzenia przez obce inwazyjne gatunki	Eliminacja z otoczenia obcych, inwazyjnych gatunków	1. Działania informacyjno-edukacyjne, 2. Analiza działań wspieranych przez LGD – czy jest możliwość zastosowania ZZŚ	1. Przeprowadzone działania (ilość, ilość uczestników), ankieta oceniająca świadomość przed podjęciem działań i po ich zakończeniu. 2. Ilość uwag przekazanych potencjalnym beneficjentom LGD,(doradztwo)

Element środowiska	Główne zagrożenie	Realizacja	Metoda	Monitoring
Chronione obszary	Dewastacja terenów objętych ochroną przyrody; Mała świadomość wpływu obszarów chronionych na jakości życia mieszkańców	Wzrost akceptacji dla ochrony przyrody i wzrost inicjatyw służących ochronie przyrody	1. Działania informacyjno-edukacyjne, 2. Współpraca z organizacjami ekologicznymi	Przeprowadzone działania (ilość, ilość uczestników), ankieta oceniająca świadomość przed podjęciem działań i po ich zakończeniu.
	Tereny o ważnych lokalnych funkcjach ekologicznych nie są chronione	Wsparcie dla tworzenia użytków ekologicznych obejmujących lokalne ostoje bioróżnorodności zwłaszcza tereny wodno-błotne (zapobieganie suszy i powodziom)	1. Działania informacyjno-edukacyjne 2. Współpraca z gminami i organizacjami ekologicznymi	Ilość ustanowionych użytków ekologicznych lub innych form ochrony przyrody
Pomniki przyrody	Usuwanie okazałych drzew będących ostoją bioróżnorodności	Wsparcie dla objęcia ochroną starszych wiekowo, okazałych rodzimych drzew, zwłaszcza w lasach	1. Działania informacyjno-edukacyjne 2. Współpraca z gminami i organizacjami ekologicznymi	Ilość ustanowionych pomników przyrody
3. Racjonalne gospodarowanie środowiskiem glebowym jako głównym zasobem rolnictwa				
Gleba	Degradacja fizyczna gleb; Zajmowanie pod zabudowę dobrej jakości gleb; Erozja i zakwaszanie gleby; Intensyfikacja utraty substancji organicznej; Niekorzystne zmiany bioróżnorodności; Susze glebowe; Gromadzenie się zanieczyszczeń w glebach	Wzrost świadomości wśród rolników i mieszkańców potrzeby ochrony gleb. Działanie: zieleńce (skupiska drzew, krzewów, pojedyncze okazy), łąki kwietne, ogrody deszczowe, ogrody działkowe.	1. Działania informacyjno-edukacyjne, 2. Współpraca z organizacjami rolniczymi 3. Analiza działań wspieranych przez LGD – czy jest możliwość zastosowania ZZŚ	1. Przeprowadzone działania (ilość, ilość uczestników), ankieta oceniająca świadomość przed podjęciem działań i po ich zakończeniu. 2. Ilość uwag przekazanych potencjalnym beneficjentom LGD.

Tabela 9. Zasady zrównoważenia środowiskowego (ZZŚ).

Zrównoważenie środowiskowe to efektywne gospodarowanie zasobami naturalnymi w działalności produkcyjnej i społecznej, pozwalające na ich zachowanie na przyszłe potrzeby. W praktyce oznacza to przyjęcie i stosowanie zasad zrównoważenia środowiskowego podczas rozwoju społecznego i gospodarczego tak, aby troszczyć się i szanować środowisko, w którym żyjemy. Głównym celem jest ochrona przyrody i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi, która polega na ograniczaniu degradacji środowiska, ochronie zagrożonych wyginięciem gatunków zwierząt, grzybów i roślin oraz ograniczenie wpływu naszej cywilizacji na niekorzystne zmiany klimatyczne Ziemi. W tabeli poniżej umieszczono zasady zrównoważenia środowiskowego, do przestrzegania których zobowiązuje się LGD ze wskazaniem, jak one będą realizowane i monitorowane. Działania informacyjno – edukacyjne będą realizowane w ramach błękitno zielonej infrastruktury (BZI): warsztaty, szkolenia, konferencje, wizyty studyjne- wymiana dobrych praktyk, kampanie edukacyjne, konkursy,

o) opis innych/pozostałych obszarów tematycznych istotnych z punktu widzenia realizacji przyszłej LSR.

Do innych obszarów tematycznych ważnych pod kątem realizacji lokalnej strategii rozwoju należą w szczególności zadania, które wymagają systematycznego i partnerskiego podejścia:

- ochrona przeciwpowodziowa,
- dbałość o ład architektoniczny nawiązujący do tradycji oraz o ład przestrzenny,
- edukacja pozaformalna młodego pokolenia wraz z nowoczesnym doradztwem,
- dążenie do autonomii energetycznej bilansującej lokalną produkcję i zużycie energii,
- promowanie i wspieranie różnorodnych form adaptacji do zmian klimatu,
- rozwój i doskonalenie współpracy na „trójziemiu” granic łączącej nowoczesność z ochroną walorów

Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia

1. Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/ strategiami w szczególności strategiami rozwoju województwa, regionalnymi strategiami/programami regionalnymi lub tematycznymi czy strategiami ponadlokalnymi i terytorialnymi (ZIT/IIT) dotyczącymi obszaru działania LGD, poprzez porównanie celów i założeń tych dokumentów z celami LSR i wykazanie ich spójności

Zostały zaplanowane cele strategiczne na lata 2023-2027, komplementarne z celami 18 strategii gmin i 5 powiatów obejmujących obszar Partnerstwa Izerskiego. Cele LSR są skoncentrowane na trzech wybranych domenach rozwoju: gospodarce lokalnej rozwijającej się w sposób zrównoważony, sprzyjający potrzebom lokalnych wspólnot, dbałości o środowisko sprzyjającej zwiększaniu odporności lokalnych wspólnot na zmiany, gospodarności służącej włączeniu społecznemu i podnoszeniu jakości życia.

Przeprowadzona analiza wyników konsultacji, elementów lokalnych strategii rozwoju gmin oraz celów i przedsięwzięć lokalnej strategii rozwoju Partnerstwa Izerskiego na lata 2014-2020 pozwala na zaprojektowanie celów i przedsięwzięć na lata 2023-2027:

cele	[1] L okalna gospodarka sprzyjająca ludziom i naturze
	[2] G ospodarne i inkluzywne lokalne wspólnoty wielopokoleniowe
	[3] D obrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu
przedsięwzięcia	I nicjatywy dla innowacyjnej przedsiębiorczości
	Z integrowane działania na rzecz środowiska i klimatu
	E stetyka i ład przestrzeni i miejsc służących społecznej aktywności
	R ozwijanie kapitału społecznego i kompetencji liderów
	S ystematyczna dbałość o zdrowe, aktywne życie i o potrzebujących
	K ompleksowe wsparcie pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych
	I nteligentne rozwiązania dla zintegrowanych wspólnot

Spójność celów zapisanych w Lokalnej Strategii Rozwoju Partnerstwa Izerskiego na lata 2023-2027 celami w dokumentach o charakterze strategicznym o randze ponadlokalnej, krajowej, regionalnej, ma istotne znaczenie ponieważ pozwoli korzystać z efektów synergii wynikającej z uczestnictwa w programowaniu i realizacji zamierzeń na określonym terenie. Zbieżność celów prezentuje poniższa tabela, uwzględniająca następujące dokumenty:

- Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027
- Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027
- Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Aglomeracji Jeleniogórskiej 2021-2029
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Zachodniego Obszaru Integracji 2021-2027

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju Partnerstwa Izerskiego/Przedsięwzięcia	Zgodność z celami PS WPR	Zgodność z celami szczegółowymi FEDŚ 2021-2027	Zgodność z celami operacyjnymi SRWD 2030	Zgodność z celami operacyjnymi ZIT AJ	Zgodność z celem strategicznym i priorytetem ZIT ZOI
1.Lokalna gospodarka sprzyjająca ludziom i naturze/ P.1.1-P.1.2	CS.7 P1, C.7 P6 CS8 P9 CS8 P13	RSO 1.3; ESO 4.3,	1.1;1.2	1	Cel 1, P.1
2.Gospodarne i inkluzywne lokalne wspólnoty wielopokoleniowe /P2.1-P2.3	CS 8 P10 CS 8 P11 CS 8 P12 CS8 P13 CS8 P8	RSO 1.2; ESO 4.1;ESO 4.4; ESO 4.6; ESO 4.7; ESO 4.8; ESO 4.12	1.1;1.2;2.3 3.1;3.2;3.3;3.5 3.6;5.2;5.3	1,3	Cel 1; P.4
3.Dobrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu/ P.3.1-P.3.2	CS8 P4 CS8 P8 CS8 P13	RSO 2.7; RSO 4.6; RSO 5.1	1.4;2.2;4,1; 4.2;4.3;4.5;5.1	2,3	Cel 1; P.1; P.2; P.3

Tabela 10. Spójność celów LSR Partnerstwa Izerskiego z celami w dokumentach o charakterze strategicznym o randze krajowej, regionalnej i ponadlokalnej

Zakres wsparcia w ramach LSR jest komplementarny ze wsparciem programów poziomu krajowego realizujących cele PS WPR na lata 2023-2027 oraz innych instrumentów krajowych, regionalnych i unijnych. Komplementarność interwencji jest istotnym czynnikiem na etapie programowania, ważne jest jej praktyczne zapewnienie na każdym etapie realizacji LSR. Zaplanowano podejmowanie realnych działań zmierzających do zapewnienia realnej komplementarności na etapie wyboru i realizacji projektów.

Cele i przedsięwzięcia LSR Partnerstwa Izerskiego są komplementarne z celami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030. Dzięki rozwijaniu inicjatyw służących certyfikacji lokalnych produktów i promocji Izerskiej marki lokalnej LSR dla obszaru Partnerstwa Izerskiego przyczyni się do celu „efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu”. W kilku przedsięwzięciach LSR zaplanowano poprawę dostępu do usług (m.in. dotyczących edukacji, kultury, rynku pracy, ochrony zdrowia), uwzględniające cel Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego „poprawa jakości i dostępności usług publicznych”. Działania animacyjne, rozwijanie aktywności zespołów zadaniowych wspieranie partnerstw przyczyni się do celu rozwoju Dolnego Śląska, zakładającego „wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego”. Cel LSR wskazujący na dobrostan środowiska przyczyni się do odpowiedzialnego wykorzystania zasobów i ochrony walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, uwzględnionych w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego. Partnerstwo Izerskie planuje

nawiązywanie i rozwijanie współpracy z sąsiadującymi obszarami aglomeracji, w regionie i na obszarach przygranicznych, co będzie sprzyjać wzmocnieniu przestrzennej spójności regionu, wskazywanej w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego.

W ramach programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027 planujemy podejmowanie działań, które będą spójne i komplementarne z celami i przedsięwzięciami LSR. Działania będą podejmowane dla wzmocnienia ochrony i zachowania przyrody, wzmocnienia roli kultury i zrównoważonej turystyki, poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla osób poszukujących pracy, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się, wspieranie aktywnego uczenia się przez całe życie, aktywnego włączenia społecznego, równości szans, wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju, podnoszenie kompetencji cyfrowych i wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw.

Lokalna Strategia Rozwoju zakłada wspieranie przedsiębiorczości, zwłaszcza z uwzględnieniem biogospodarki i gospodarki społecznej, rozwijanie kapitału społecznego i doskonalenie jakości i dostępności usług. Partnerstwo Izerskie planuje podejmowanie działań związanych z kształtowaniem świadomości dotyczącej poszanowania naturalnego środowiska, ochrony krajobrazu, przeciwdziałania zmianom klimatu i budowaniem odporności na zmiany. Działania podejmowane w partnerstwie lub komplementarne do założeń strategii ZIT Aglomeracji Jeleniogórskiej oraz ZIT Zachodniego Obszaru Integracji przyczyną się do wzmocnienia spójności regionu.

2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć

Przygotowanie LSR polega na integracji różnych sektorów, partnerów, pobudzając do współpracy, łącząc ze sobą różne zasoby. Zaplanowane w LSR cele, przedsięwzięcia, operacje są ze sobą powiązane, wzajemnie na siebie oddziałują wykorzystując potencjał całego obszaru, dają efekt spójności i komplementarności, przynosząc wartość dodaną i korzyści dla obszaru LSR. **Wartość dodana** podejścia LEADER w realizacji LSR polega na łączeniu pokoleń w ramach wspólnych zajęć edukacyjnych młodzież-seniorzy-dzieci. Możliwość realizacji projektów w partnerstwie będzie przedmiotem animacji ze strony LGD (lub zaangażowanych przez LGD ekspertów lub animatorów). Planujemy inicjowanie spotkań, zachęcanie do współpracy, pobudzenie zainteresowania podejściem LEADER, kojarzenie partnerów, którzy dotychczas ze sobą nie współpracowali, wręcz nie znali się lub nie wiedzieli o tym, jak każdy z nich funkcjonuje. Oczekujemy, że dzięki temu środowiska, które do tej pory nie współpracowały rozpoczną wspólne działania wykorzystując zasoby lokalne (kulturowe, historyczne, przyrodnicze), potencjał społeczny. Integrowanie różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć. Tworzenie nowej przestrzeni dla liderów lokalnych, którzy dzięki podejściu LEADER mogą zaistnieć mogą działać lokalnie, wspierać inicjatywy oddolne. Wyjście poza schemat podejścia sektorowego. Doświadczenie z okresów realizacji PROW 2007-2013 oraz 2014-2020 pozwoli na pomoc przy kojarzeniu partnerów do realizacji operacji w partnerstwie w różnych obszarach realizacji LSR o zasięgu jednej LSR, różnych LSR z Polski, obszarów LSR z innych krajów. Realizacja projektów wykraczających poza obszar jednostek administracyjnych gmin, powiatów, województw, państw, w tym zwłaszcza realizowanych z udziałem dzieci i młodzieży lub adresowanych do tych grup prowadzi do następujących korzyści: integracja, wzmocnienie tożsamości z obszarem zamieszkania, zwiększenie wiedzy na temat potencjału miejsca zamieszkania, budowa wspólnej wizji przyszłości obszaru, wspólne decydowanie, wzajemny szacunek do prezentowanych pomysłów i rozwiązań, budowa zaufania społecznego, łączenie różnych partnerów z różnych sektorów, które pozwala na umocnienie i skuteczniejszy proces realizacji projektów, łączenie różnych grup interesów wpływające na jakość życia, lepszą rentowność działalności gospodarczej. Wspólnie wykonana diagnoza obszaru pokazująca zasoby określające zdolność do działania, sprzyja procesowi zgłaszania pomysłów i wspólnej realizacji projektów. Dzięki nowym lokalnym powiązaniom, rozwój małej infrastruktury i poprawa dostępu do usług (w tym sąsiedzkich), które przyczynią się do zwiększenia spójności społecznej, uwzględniania interesów wszystkich zainteresowanych. Uzyskanie wartości dodanej wynika z przyjętego sposobu wdrażania LSR polegającego na utworzeniu zespołów zadaniowych, które zajmą się kompleksowo poszczególnymi tematami i rozwiązaniem problemów wymagających interwencji. Zespoły zadaniowe starają się dotrzeć do jak największej grupy mieszkańców, różnych środowisk, zapraszając do współpracy i prowadząc działania zgodnie z potrzebami, zapewniając

wzmoczoną inkluzywność. Zespoły zadaniowe wskazują opcje rozwiązań i rekomendują działania, które będą wpływać na rodzaj ogłaszanych konkursów. Komplementarność działań wobec LSR będzie miała przełożenie na jej wartość dodaną związaną z realizacją każdego z celów. Rozwiązania zastosowane na wielu płaszczyznach pobudzą do działania, zmiany świadomości szerokiego kręgu odbiorców, co przełoży się na efekt synergii i współpracę pomiędzy partnerami dla rozwiązywania wspólnych problemów obszaru określonych w diagnozie

Zakresy wsparcia zostały wybrane na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych, na których wskazano potrzeby i oczekiwania lokalnych społeczności z obszaru LGD. Wybór zakresów wsparcia przyczyni się do zaangażowania różnych grup z obszaru LGD w rozwiązywanie problemów oraz kształtowaniu wizerunku regionu i jego tożsamości. Wybrane zakresy wsparcia obejmują przede wszystkim **rozwój przedsiębiorczości (podejmowanie i rozwój przedsiębiorstw) a także rozwój wsparcia dla rolników w zakresie rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych, m.in. poprzez wspieranie gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych**. Przeprowadzone konsultacje społeczne wskazały na dotychczasowy brak i niedostateczne wsparcie w tym zakresie, a istotnym dla rozwoju obszaru jest rozwój turystyki opierającej się na produktach lokalnych z wykorzystaniem lokalnych zasobach. Kolejnym wybranym zakresem, który został wskazany w trakcie konsultacji jest **przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi**, która pozwala na skoncentrowanie się na mniejszych obszarach (jedna lub kilka miejscowości) starających się skupić i wdrażać innowacje społeczne oparte na wiedzy i technologii, przy lepszym wykorzystaniu lokalnych zasobów. Wsparcie **poprawy dostępu do usług lokalnych dla lokalnych społeczności**, służące zaspakajaniu potrzeb mieszkańców, będzie komplementarną odpowiedzią na problemy lokalnych społeczności (dostęp do małej infrastruktury, usługi dla ludności, platformy wymiany), z wykorzystaniem cyfryzacji i nowoczesnych technologii. Wsparcie **poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej, ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi** zostało wskazane jako kolejny zakres konieczny do realizacji w ramach LSR, przy czym operacje w tym zakresie mogą stanowić uzupełnienie przedsięwzięć o szerszym zakresie np. oznakowanie szlaków, atrakcji, monitoring stanu czystości, inteligentne oświetlenie, tablice informacyjne. Dwa kolejne wybrane zakresy dotyczą **Kształtowania świadomości obywatelskiej i włączenia społecznego seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji**. Zakresy zostały wybrane na podstawie odpowiedzi na wskazane aktualne problemy społeczne, które występują na obszarze LGD (depopulacja i starzenie się społeczeństwa, niedostateczna oferta zajęć dla dzieci, młodzieży, seniorów; niedostateczna wiedza na temat ochrony środowiska i klimatu). Odpowiedzią będą działania na rzecz wspierania edukacji liderów, dzieci i młodzieży, organizowanie wolontariatu w szczególności w akcjach związanych z ochroną środowiska i klimatu, dobre praktyki, organizowanie forów wiedzy, myśli, pomysłów, rozwiązań. Dokonaliśmy wyboru dostępnych źródeł finansowania z EFRROW według Rysunku 24, pozostałe źródła finansowania zostały rozpisane w rozdziale VI. Cele i wskaźniki. W rozdziale IX Plan finansowy określono cele/ przedsięwzięcia o wsparcie w ramach, których LGD będzie starało się otrzymać dofinansowanie. Przyjęte metody wdrażania operacji w ramach LSR zostały dostosowane do specyfiki planowanych przedsięwzięć oraz grup odbiorców.

Dokonaliśmy doboru następujących dostępnych metod wdrażania operacji w ramach LSR:

Metoda wdrażania LSR	Zakresy wsparcia EFRROW i przyjęty sposób wdrażania LSR (metody aktywizacyjne)	Metody aktywizacyjne
Operacje konkursowe	• Podejmowanie działalności gospodarczej • Rozwój działalności gospodarczej • Wsparcia dla rolników w zakresie rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych: gospodarstwa agroturystyczne, zagrody edukacyjne, • Mała infrastruktura publiczna	Szkolenia
Projekty grantowe	• Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi • Tematyczne projekty grantowe rekomendowane przez zespoły zadaniowe, które składają się z kilku komplementarnych zadań na jedną spójną operację	Warsztaty, spacer badawczy, dobre praktyki, wizyty studyjne szkolenia itp.

Projekty w partnerstwie	Operacje w partnerstwie na obszarze LGD (partnerzy z obszaru jednej LSR) (wizyty studyjne, warsztaty, szkolenia itp.)	Wizyty studyjne, warsztaty, szkolenia, dobre praktyki itp.
Projekty partnerskie	- Projekty partnerskie z udziałem partnerów z obszarów z różnych LSR z Polski (obszar więcej niż jednej LSR z Polski) - Projekty partnerskie międzynarodowe (partnerzy z różnych krajów)	Wizyty studyjne, szkolenia, dobre praktyki, warsztaty itp.

Tabela 11. Metody wsparcia

Realizacja operacji w ramach LSR wpływa na rozwój obszaru i odpowiada na potrzeby mieszkańców, przyczyniając się do promocji zatrudnienia, zwiększenia aktywnego udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego, poprawy jakości życia i rozwoju lokalnego oraz wpływa na poprawę dostępu do małej infrastruktury publicznej.

LGD przewiduje poszukiwanie i kojarzenie partnerów w celu realizacji projektów partnerskich, także z wykorzystaniem już istniejących partnerskich powiązań (umowy partnerskie gmin z partnerami z innych województw i państw) i doświadczenia. Planujemy realizację operacji sieciujących partnerów, realizację operacji na podstawie przygotowanej strategii inteligentnych wsi. Do realizacji projektów w partnerstwie będziemy zapraszali inne grupy społeczne, zainteresowane tematyką wdrażania konkretnych inicjatyw.

Rozdział VI Cele i wskaźniki

1. Specyfikacja i opis celów, przypisanych im przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób.

Na podstawie analizy wyników społecznych konsultacji obejmujących:

- warsztaty strategiczne w każdej z gmin na temat potrzeb, potencjału, wizji, wartości, uwarunkowań celów i działań;
- sondaż opinii w formie ankiety tradycyjnej (wydrukowanej) i online na temat strategicznych priorytetów, w tym dotyczących jakości życia, a także poziomu kompetencji cyfrowych, sposobu ich wykorzystywania i gotowości ich doskonalenia;
- sondaż opinii młodzieży na temat lokalnych potrzeb, poczucia wpływu, rodzaju zainteresowań i in.;
- zogniskowane wywiady grupowe z rolnikami, przedsiębiorcami, seniorami, organizacjami pozarządowymi, sołtysami i przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego, młodzieżą;
- warsztaty dotyczące przygotowania do koncepcji inteligentnej wioski;
- warsztaty strategiczne dotyczące celów, wskaźników, zarządzania,
- spacery badawcze prowadzone z udziałem dzieci, młodzieży i innych przedstawicieli lokalnych wspólnot.

Zostały sformułowane trzy cele integrujące najważniejsze ambicje i odpowiadające potrzebom różnych grup społecznych, w tym zdiagnozowanych grup w niekorzystnej sytuacji i lokalnego środowiska:

[1] Lokalna gospodarka sprzyjająca ludziom i naturze.

[2] Gospodarne i inkluzywne lokalne wspólnoty wielopokoleniowe.

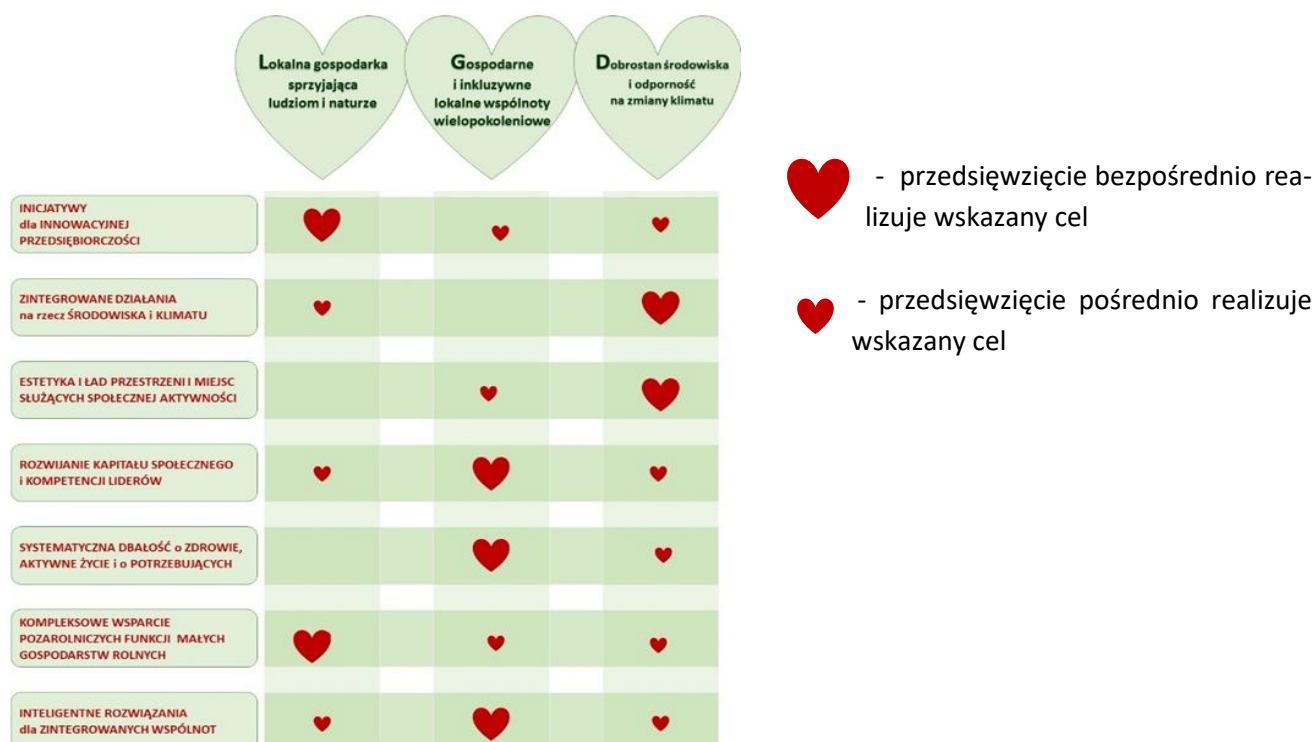
[3] Dobrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu

Rysunek 22. Cele LSR Partnerstwa Izerskiego

Osiągnięcie celów będzie możliwe dzięki realizacji zintegrowanych, komplementarnych przedsięwzięć.

Powiązanie celów i przedsięwzięć ilustruje rysunek.

Rysunek 23. Powiązanie celów i przedsięwzięć LSR Partnerstwa Izerskiego

Cel. 1. Lokalna gospodarka sprzyjająca ludziom i naturze.

Realizacja celu przyczyni się do dalszego rozwoju turystyki i usług okołoturystycznych w regionie. Rozwój dotyczył będzie zarówno przedsiębiorczości jak i pozarolniczych funkcji małych gospodarstw.

Przedsięwzięcie. 1.1. Inicjatywy dla innowacyjnej przedsiębiorczości

W ramach przedsięwzięcia zaoferujemy wsparcie dla osób zainteresowanych rozpoczęciem działalności gospodarczej oraz wsparcie dla istniejących podmiotów gospodarczych z zastosowaniem innowacyjnych rozwiązań, oraz preferowane będą działania związane z ochroną środowiska i klimatu.

Przedsięwzięcie 1.2 Kompleksowe wsparcie pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych

W ramach przedsięwzięcia pomożemy w rozwijaniu pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych z zastosowaniem rozwiązań innowacyjnych oraz związanych z ochroną środowiska i klimatu. W ramach przedsięwzięcia powstawanie i rozwój gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych. Oferta turystyczna, edukacyjna tych obiektów wpłynie na poznawanie regionu i aktywny wypoczynek z naturą.

Cel. 2. Gospodarne i inkluzywne lokalne wspólnoty wielopokoleniowe.

Na obszarze LGD prowadzone były działania aktywizacyjne, które przyczyniły się do rozwoju aktywności społecznej. Planowane jest dalsze systematyczne wsparcie, które obejmie inicjatywy dedykowane mieszkańcom, młodzieży, seniorom, grupom osób w niekorzystnej sytuacji określonym w LSR.

Przedsięwzięcie 2.1. Rozwijanie kapitału społecznego i kompetencji liderów

Zamierzamy pobudzać inicjatywy na rzecz włączenia młodzieży w życie publiczne i organizować działania młodzieży na rzecz lokalnego środowiska. Będzie temu towarzyszyć rozwijanie kompetencji młodzieży i organizacji młodzieżowych, rozwijanie kapitału społecznego i kompetencji liderów. Wsparcie obejmie wzmacnianie programów edukacji liderów i rozwoju wolontariatu, a także – tak potrzebne w lokalnych środowiskach – udostępnianie przestrzeni do miejsc spotkań. To będzie sprzyjać organizowaniu oferty spędzania czasu dla wszystkich, także zdiagnozowanych grup w niekorzystnej sytuacji.

Przedsięwzięcie 2.2. Systematyczna dbałość o zdrowe, aktywne życie i o potrzebujących

Inkluzywność wymaga działań wspierających systematyczną dbałość o zdrowe, aktywne życie i o potrzebujących w szczególności seniorów, grup w niekorzystnej sytuacji. Przewidujemy tu organizowanie ofert wspierających,

opiekuńczych i pomocowych, wspieranie inicjatyw na rzecz zdrowego życia i aktywnego starzenia się oraz rozwijanie społecznej świadomości i wrażliwości dotyczącej inkluzyjności.

Przedsięwzięcie 1.3. Inteligentne rozwiązania dla zintegrowanych wspólnot

Działania zgodne z zasadami podejścia LEADER oraz wyzwania dotyczące cyfryzacji są przedmiotem przedsięwzięcia, które zakłada inteligentne rozwiązania dla zintegrowanych wspólnot. Będziemy wspierać przygotowanie i wdrażanie koncepcji inteligentnej wsi, rozwijanie cyfryzacji, wykorzystania wiedzy i technologii, między innymi poprzez i międzypokoleniowej wymiany dóbr, wspieranie kooperacyjnych inicjatyw dla trwałego rozwoju, animowanie współpracy dotyczącej skoordynowanej produkcji energii, a także organizowanie synergicznej współpracy i wspólnego zarządzania.

Cel 3. Dobrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu

Badania partycypacyjne ukierunkowały kolejny obszar wsparcia- rozwój infrastruktury służący zaspakajaniu potrzeb społeczności lokalnej. Na obszarze nadal jest potrzebne tworzenie miejsc aktywności, rekreacji zarówno dla mieszkańców jak i turystów. Występuje potrzeba kształtowania świadomości o znaczeniu zrównoważonego środowiska.

3.1. Zintegrowane działania na rzecz środowiska i klimatu

Przedsięwzięcie obejmuje zintegrowane działania na rzecz środowiska i klimatu. Dzięki kształtowaniu świadomości dotyczącej ochrony natury będziemy mogli wspierać przygotowania do odporności na zmiany klimatu. Tu także przewidujemy wdrażanie działań edukacyjnych, rozwiązań chroniących naturalne zasoby.

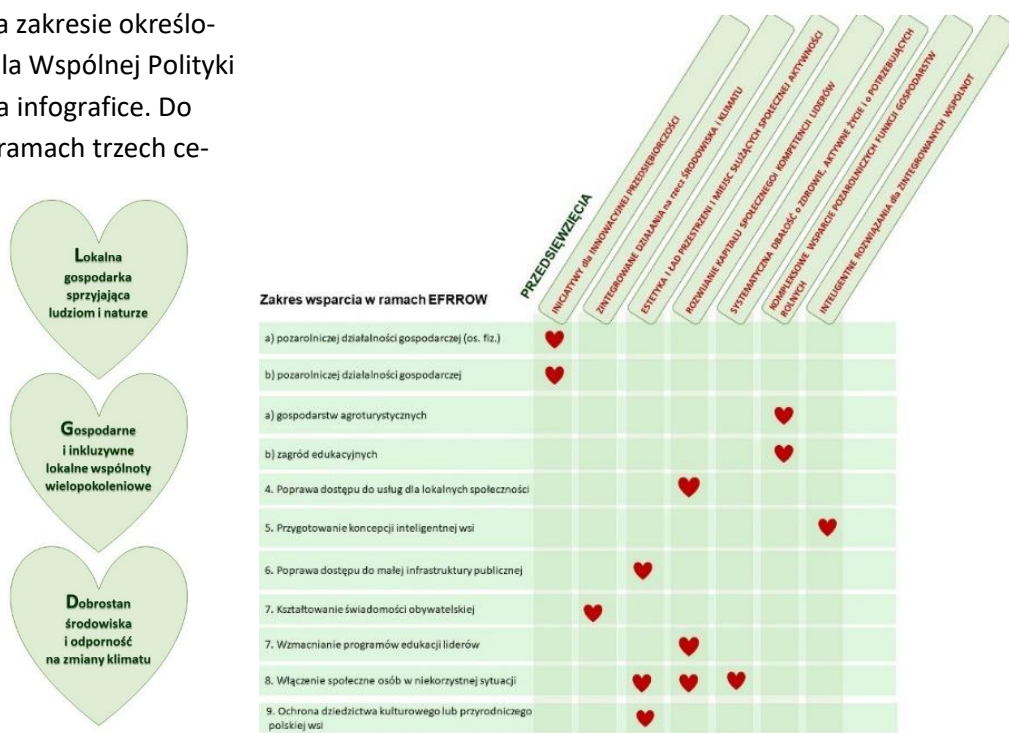
3.2. Estetyka i ład przestrzeni i miejsc służących społecznej aktywności

W ramach przedsięwzięcia będą realizowane inwestycje w infrastrukturę przeznaczoną do poprawy atrakcyjności obszaru, estetyki i ładu przestrzeni. Powstaną miejsca aktywności i rekreacji dla mieszkańców i turystów. Zapewnimy wspieranie lokalnej tożsamości i tradycji poprzez wsparcie obiektów dziedzictwa kulturowego a także wsparcie dziedzictwa przyrodniczego.

Planuje się zastosowanie **kryterium innowacji we wszystkich przedsięwzięciach określonych w LSR**, zgodnie z zdiagnozowanymi problemami określonymi w trakcie konsultacji społecznych.

2. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.

Zasadnicze wsparcie oparte na zakresie określonym w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej jest zaprezentowane na infografice. Do przedsięwzięć określonych w ramach trzech celów LSR przypisano odpowiednie zakresy wsparcia EFRROW:

Rysunek 24. Zakresy wsparcia

Wybór możliwych źródeł finansowania poza EFRROW został dostosowany do wyników konsultacji społecznych przy opracowywaniu celów i przedsięwzięć. Do wypracowanych celów wskazano możliwe źródło finansowania z innych programów, wzajemnie się uzupełniające, komplementarne, spójne i współdziałające w osiąganiu wyznaczonego celu.

LGD przewiduje inne potencjalne źródła finansowania celów i przedsięwzięć wynikających z LSR:

Cel 1. Lokalna gospodarka sprzyjająca ludziom i naturze: Program Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027; Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Innterreg Czechy- Polska, Interreg Polska-Saksonia

Cel 2 Gospodarne i inkluzywne lokalne wspólnoty wielopokoleniowe : Akademia Rozwoju Filantropii, Fundusz Małych Projektów, Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027; Akademia Rozwoju Filantropii, Europejski Fundusz Społeczny +; Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa; Narodowy Instytut Wolności; Narodowe Centrum Kultury; Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży;

Cel 3 Dobrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu: Program Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Interreg Czechy- Polska, Interreg Polska- Saksonia;

3. *Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.*

W ramach przedsięwzięć będą realizowane różne zadania, które będą komplementarne i będą prowadzić do osiągnięcia celów dzięki wzajemnemu uzupełnianiu się, z wykorzystaniem lokalnych zasobów. Wybrane w ramach celów przedsięwzięcia mają charakter komplementarny wobec siebie, będą synergicznie bezpośrednio wpływać na osiągnięcie zaplanowanych celów. W trakcie realizacji LSR będą prowadzone działania informacyjne, animacyjne mające na celu przygotowanie potencjalnych Beneficjentów do pozyskania środków na realizację zaplanowanych działań w poszczególnych celach i przedsięwzięciach.

Zaplanowane w lokalnej strategii rozwoju Partnerstwa Izerskiego na lata 2023-2027 przedsięwzięcia IZERSKI zostały rozpisane w tabeli poniżej i będą realizowane następująco:

Przedsięwzięcie	Realizacja sposób	Działania- zakres operacji:	Uzasadnienie
Cel. 1 Lokalna gospodarka sprzyjająca ludziom i naturze			
1.1.Inicjatywy dla innowacyjnej przedsiębiorczości	konkurs	Wsparcie i rozwój firm, Podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej w branżach okołoturystycznych: usługi noclegowe, gastronomiczne, restauracyjne, turystyczne, rekreacyjne, zagospodarowanie czasu wolnego, inne branże wspierające rozwój turystyki,	Przeprowadzone konsultacje społeczne wskazały na dotychczasowy brak i niedostateczne wsparcie w tym zakresie, a istotnym dla rozwoju obszaru jest rozwój turystyki opierającej się na produktach lokalnych z wykorzystaniem lokalnych zasobów.
1.2.Kompleksowe wsparcie pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych	konkurs	Powstanie i rozwój gospodarstw agroturystycznych	
		Powstanie i rozwój zagród edukacyjnych	
Cel. 2 Gospodarne i inkluzywne lokalne wspólnoty wielopokoleniowe			

2.1 Rozwijanie kapitału społecznego i kompetencji liderów	Projekt grantowy, animacja (projekty partnerskie, projekty partnerskie z udziałem partnerów z spoza obszaru LSR)	Inicjatywy na rzecz włączenia młodych ludzi w życie publiczne organizacja różnych form aktywności na rzecz lokalnego środowiska; rozwijanie kompetencji młodych ludzi, mieszkańców i organizacji, wzmacnianie programów edukacji liderów i rozwoju wolontariatu, urządzenie przestrzeni do miejsc spotkań, organizacja oferty czasu spędzania czasu wolnego dla mieszkańców w różnym wieku, wspieranie zainteresowań, pasji i aktywności, aktywizacja zdiagnozowanych grup w niekorzystnej sytuacji, wykorzystanie technologii cyfrowych, Warsztaty, spacerowane badania, dobre praktyki, szkolenia liderów, debaty, gale, wydarzenia lokalne. W ramach przedsięwzięcia zaplanowano realizację 3 projektów grantowych w tym projekty partnerskie oraz jeden projekt grantowy w partnerstwie z udziałem partnerów z spoza obszaru LSR)	Zostały zaplanowane działania na rzecz wsparcia grup w niekorzystnej sytuacji w tym seniorów, liderów lokalnych, młodzieży, organizacji młodzieżowych prowadzące do zwiększenia aktywności społecznej mieszkańców obszaru Partnerstwa Izerskiego. W LSR przewidziano wsparcie rozwoju oferty edukacyjno-kulturalnej, np. zajęcia dla dzieci i młodzieży, lokalnych liderów, seniorów, osób niepełnosprawnych. Niektóre z działań będą prowadzić do rozwijania świadomości i kompetencji potrzebnych młodzieży i sprzyjających jej społecznej aktywności. W szczególności zaplanowaliśmy wsparcie służące lepszemu podejmowaniu decyzji o wyborze zawodu lub szkoły dzięki wspieraniu przedsiębiorczości oraz praktycznemu poznawaniu środowiska pracy. Potrzeby i inicjatywy zgłoszone podczas konsultacji społecznych będą uzupełniane o nowe rodzaje działań („zakładka bank pomysłów i inicjatyw”), które będą odpowiadać potrzebom i będą możliwe do realizacji z wykorzystaniem różnorodnych środków wsparcia, technologii cyfrowych.
2.2. Systematyczna dbałość o zdrowie, aktywne życie i o potrzebujących	Projekt grantowy, animacja (projekty partnerskie)	Organizowanie ofert wspierających, opiekuńczych i pomocowych, wspieranie inicjatyw na rzecz zdrowego życia i aktywnego starzenia, rozwijanie świadomości i wrażliwości dotyczącej inkluzji, aktywizacja i wspieranie grup osób w niekorzystnej sytuacji w szczególności seniorów, wykorzystanie technologii cyfrowych, łączenie pokoleń W ramach przedsięwzięcia zaplanowano realizację 1 projektu grantowego.	
2.3 Inteligentne rozwiązania dla zintegrowanych wspólnot	Projekt grantowy- koncepcje inteligentnej wsi, animacja	Przygotowanie i wdrażanie koncepcji inteligentnej wsi, rozwijanie cyfryzacji i wykorzystanie technologii, organizowanie spotkań i miejsc służących społecznej aktywności, wspieranie organizacji partnerskiego systemu lokalnego transportu, animowanie współpracy dotyczącej skoordynowanej produkcji energii, organizowanie synergicznej współpracy i wspólnego zarządzania. W ramach przedsięwzięcia zaplanowano realizację 1 projektu grantowego.	
3. Dobrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu			
3.1 Zintegrowane działania na rzecz środowiska i klimatu	Projekt grantowy- projekty partnerskie z udziałem	Kształtowanie świadomości dotyczącej ochrony natury, wspieranie przygotowania do odporności na zmiany klimatu, wdrażanie rozwiązań chroniących naturalne zasoby, warsztaty, szkolenia, konferencje, wizyty studyjne- wymiana	Zaplanowane działania są odpowiedzią na potrzebę określoną w trakcie konsultacji społecznych, która dotyczyła życia w dobrym, czystym i zadbanym środowisku

	partne- rów za- granicz- nych, ani- macja	dobrych praktyk, kampanie edukacyjne, organizacja konkursów, działania na rzecz środowiska i klimatu W ramach przedsięwzięcia zaplanowano realizację 1 projektu grantowego.	
3.2. Estetyka i ład przestrzeni i miejsc służących społecznej aktywności	Konkurs, projekty w partnerstwie, animacja	Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej, zadbanie o estetykę przestrzeni i obiektów, wspieranie lokalnej tożsamości i tradycji, ochrona dziedzictwa kulturowego -zabytki, ochrona dziedzictwa przyrodniczego, rewitalizacja obiektów i miejsc	Zgodnie z określonymi potrzebami z konsultacji społecznych nadal konieczne jest wsparcie ukierunkowane na przygotowanie przestrzeni do rodzinnego spędzania czasu wolnego (infrastruktura turystyczna, kulturalna, rekreacyjna, ochrona dziedzictwa przyrodniczego)

Tabela 12. Cele i przedsięwzięcia

4. Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.

Efekty realizacji poszczególnych celów i przedsięwzięć określonych na podstawie konsultacji społecznych zostały ujęte w postaci odpowiednio przypisanych wskaźników zgodnie z katalogiem określonym w PS WPR. W ramach realizacji strategii i działań animacyjnych zastosowane zostanie partnerskie podejście do podmiotów z obszaru objętego LSR, użyte będą odpowiednie metody partycypacyjne gwarantujące skuteczność komunikacji.

W ramach **celu 1 Lokalna gospodarka sprzyjająca ludziom i naturze** wyznaczono dwa przedsięwzięcia:

1.1. Inicjatywy dla innowacyjnej przedsiębiorczości przypisano wskaźnik **R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich** dotyczący nowych miejsc pracy objętych wsparciem w ramach projektów WPR. Wskaźnikiem produktu będzie liczba operacji polegających na powstaniu nowych przedsiębiorstw oraz liczba operacji polegających na rozwoju przedsiębiorstw.

1.2. Kompleksowe wsparcie pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych przypisano wskaźnik **R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej** dotyczący liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR. Wskaźnikiem produktu będzie liczba operacji – zagrody edukacyjne oraz liczba operacji – gospodarstwa agroturystyczne.

W ramach **celu 2 Gospodarne i inkluzywne lokalne wspólnoty wielopokoleniowe** wyznaczono trzy przedsięwzięcia:

2.1. Rozwijanie kapitału społecznego i kompetencji liderów oraz 2.2. Systematyczna dbałość o zdrowie, aktywne życie i o potrzebujących, którym przypisano wskaźnik **R.42 Promowanie włączenia społecznego** dotyczący liczby osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Wskaźnikiem produktu będzie liczba operacji zrealizowanych w projektach grantowych.

2.3. Inteligentne rozwiązania dla zintegrowanych wspólnot, któremu przypisano wskaźnik **R.40 Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej** dotyczący liczby wspieranych strategii inteligentnych wsi. Wskaźnikiem produktu będzie liczba wspartych koncepcji Smart Village.

W ramach **celu 3 Dobrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu** wyznaczono dwa przedsięwzięcia:

3.1 Zintegrowane działania na rzecz środowiska i klimatu, którym przypisano wskaźnik **R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom** dotyczący liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych

w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami. Przedsięwzięcie realizowane jako projekt grantowy w partnerstwie z udziałem partnerów zagranicznych, gdzie wskaźnikiem produktu będzie liczba partnerów.

3.2. Estetyka i ład przestrzeni i miejsc służących społecznej aktywności, którym przypisano wskaźnik **R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie** określający odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Wskaźnikiem produktu będzie liczba zrealizowanych operacji.

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze związną informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia.

Wypracowane podczas społecznych konsultacji zasady: innowacyjność, zapał, egalitaryzm, różnorodność, synergia, komplementarność, integracja, efektywność staną się podstawą realizacji strategii i systematycznego wspierania trójsektorowego partnerstwa i zaangażowania wszystkich grup społecznych w wewnętrzną organizację pracy LGD. Proces oceny i wyboru operacji opiera się na podstawowych wymogach prowadzonych przez prawodawstwo unijne i krajowe, są to podstawowe uregulowania jakie musi spełniać LGD przy wyborze operacji oraz diagnozie obszaru, celach i wskaźnikach. LGD Partnerstwo Izerskie opracowało zasady funkcjonowania poszczególnych organów i regulaminy, które będą stanowić podstawę pracy Zarządu, Walnego, Rady, Komisji Rewizyjnej.

Organem decyzyjnym w procesie oceny i wyboru operacji jest rada, do której kompetencji należy wybór operacji i ustalanie kwoty wsparcia. Proces oceny i wyboru operacji odbywa się na podstawie Regulaminu Rady oraz procedur. Procedury wyboru (konkursowa, grantowa) opracowywane są na zgodnie z obowiązującymi wytycznymi. Procedury są udostępnione na stronie www.lgdpartnerstwoizerskie.pl oraz są dostępne w biurze Stowarzyszenia. Wszystkie procedury ich kluczowe cele i założenia, aktualizacje i zmiany są przedstawiane dla Walnego Zebrania i uchwalane przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia.

Do pracy rady wykorzystywana jest elektroniczna aplikacja dotycząca obsługi wniosków, korzystająca z nowoczesnych technologii i rozwiązań. W procedurach zastosowano rozwiązania gwarantujące spełnienie następujących celów i założeń:

- zachowanie w poszczególnych głosowaniach odpowiedniego parytetu, tak aby przedstawiciele władzy publicznej ani żadnej pojedynczej grupy interesu nie kontrolowali procesu podejmowania decyzji;
- bezstronność członków rady, składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji deklaracji poufności i bezstronności, oraz brak konfliktu interesów, powodujących konieczność wyłączenia się członków rady w przypadku zaistnienia ich powiązania z wnioskiem lub wnioskodawcą;
- jawność procesu wyboru, udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń rady do wiadomości publicznej;
- prowadzenie doradztwa drogą email i osobistego, omawianie procedur w trakcie szkoleń, warsztatów;
- uwzględnienie sytuacji szczególnych, które mogą zaistnieć w procesie wyboru i oceny operacji, oraz określenie sposobów ich rozwiązania (np. przy równej ilości punktów, rozbieżnościach w ocenie itp.);
- możliwość odwołania się, wniesienia protestu wnioskodawców od niekorzystnych dla nich decyzji rady,
- wybór najlepszych operacji na podstawie lokalnych kryteriów wyboru

2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.

Lokalne kryteria wyboru do poszczególnych operacji zostały opracowane przez Zarząd LGD, na podstawie, analizy SWOT, potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru, konsultacji z grupami zadaniowymi, grupą roboczą oraz lokalną

społecznością na spotkaniach i za pomocą strony internetowej. Dla każdego kryterium ustalono minimalny próg punktowy jaki musi spełniać wniosek, aby mógł być wybrany do dofinansowania. Opracowane kryteria spełniają warunki dotyczące ich obiektywności, niedyskryminującego charakteru, są przejrzyste i mierzalne. Przy doborze kryteriów kierowano się ważnymi z punktu widzenia LGD wytycznymi uwzględniając powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, wytyczonymi celami i wskaźnikami. Przewidziano kryteria premiujące operacje ukierunkowane na innowacje, stosujące rozwiązania sprzyjające ochronie środowiska i klimatu, wykorzystujące technologie cyfrowe, dedykowane zaspakajaniu potrzeb grup osób w niekorzystnej sytuacji zdiagnozowanych w LSR w tym także rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach, generujące dodatkowe miejsca pracy poza wymaganymi. W przypadku projektów partnerskich i projektów w partnerstwie w danym konkursie stosowane będą te same kryteria, jak dla pozostałych operacji, z dodatkową preferencją dla operacji w partnerstwie i partnerskich.

Dokonuje się zmian w kryteriach na wniosek Zarządu Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Izerskie, Członków Rady. Wniosek o zmianę musi zawierać uzasadnienie, uzyskać pozytywną opinię zarządu LGD. W trakcie ogłaszanych naborów jest zabronione wprowadzanie zmian w kryteriach. Zarząd za pośrednictwem biura i strony internetowej podaje do konsultacji społecznych propozycje zmian w kryteriach wyboru. Zarząd uwzględniając opinie z konsultacji przedstawia ją na najbliższym walnym zebraniu członków i podejmuje w formie uchwały. Kryteriom nieaktualnym nadaje się status „archiwalne”. Zmienione kryteria obowiązują od dnia akceptacji przez Instytucję wdrażającą.

3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji zostanie uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie ich definicji i zasad oceny, a także lub operacji realizowanych w partnerstwie na obszarze LSR, o ile zostały przewidziane w LSR.

Innowacyjne podejście dla przedsięwzięć lub operacji (projektów, zadań) planowanych w ramach LSR dotyczy wdrażania, nowego, kreatywnego produktu, usługi, procesu, rozwiązania i odnosi się do:

1. wdrożenia nowych rozwiązań, które są oryginalne i nieznane gdzie indziej (nie ma na to dowodów);
2. zastosowania (replikacji) w projektach rozwiązań znanych gdzie indziej, jednak mających nowatorski charakter na danym terenie;
3. nowatorskiego wykorzystania lokalnych zasobów, w szczególności terenów leśnych, położonych w pobliżu rzek i akwenów – na cele rekreacyjne, turystyczne, a także na zagospodarowanie sprzyjające zabawie, integracji i atrakcyjnym formom spędzania wolnego czasu,
4. zaangażowania lokalnej społeczności w proces rozwoju w nowy sposób, oparty na **stale rozwijającej się praktyce (ewolucja** [ciągłe dopasowywanie się do zmieniających się uwarunkowań i oczekiwań], **stałe doskonalenie** [standardów, metod itp.], **rewolucja** [np. rozpoczynanie sesji albo zebrania wiejskiego od wysłuchania głosu obywateli³]. Ta praktyka dotyczy lokalnych spotkań, poświęconych zarówno wspólnej zabawie (np. z udziałem dzieci i młodzieży), jak i deliberowaniu (rodzaju obywatelskiego forum, poświęconego prezentowaniu i rozważaniu różnych punktów widzenia), rozwiązywaniu problemów (uzależnienia, pasywność, alienacja), a także planowaniu (strategia, projekty); innowacyjna jest tu tematyka – zakres spraw poddanych publicznej debacie, jak i forma, np. sprzyjająca dyskusji opartej na argumentach albo na kreowaniu pomysłów i idei, łącząca „przyjemne z pożytecznym” (po rozstrzygnięciu ważnych spraw następuje spotkanie integracyjne o charakterze nieformalnym);
5. nowego sposobu planowania i zarządzania rozwojem, prowadzonego przez – stale uczącą się – organizację partnerską (lokalną grupę działania), w zgodzie z zasadami dobrego rządzenia.

Planuje się zastosowanie kryterium innowacji we wszystkich przedsięwzięciach określonych w LSR. LGD będzie poprzez działania animacyjne mobilizować, inspirować, zachęcać do wdrażania innowacji we wszystkich planowanych operacjach wdrażanych w ramach LSR. Planowane są następujące metody wdrożenia zdefiniowanych innowacji poprzez: rozwijanie klastrów, inicjatyw klastrowych, kooperatyw, spółdzielni oraz wspieranie kreatywnych

³ Taka praktyka jest np. w Stanach Zjednoczonych, gdzie każdy zgłoszony do prezentacji obywatel ma na początku sesji na swoje wystąpienie ściśle określony czas (do 2 minut), kontrolowany przez prowadzącego przy wsparciu np. miejskiego strażnika, dostępnego w razie potrzeby

pomysłów, przedsiębiorstw. Oczekiwany wpływ innowacji na rozwój obszaru polega na wykorzystaniu cyfrowych technologii w gospodarce, wdrażaniu inteligentnych rozwiązań dla partnerstw trójsektorowych i inteligentnych systemów społecznej integracji, wprowadzaniu rozwiązań, które dotychczas nie występowały na danym obszarze a zostały zdiagnozowane w czasie przygotowywania koncepcji SV, opracowywania wniosków, zmobilizowania do wykorzystania istniejących zasobów lokalnych przyrodniczych, kulturowych, historycznych czy społecznych.

Stosowanie kryteriów w karcie oceny dla rady.

Operacja ma innowacyjny charakter w odniesieniu do;

- nowej grupy docelowej
- nowego produktu lub usługi
- nowej formy lokalnej współpracy
- nowej organizacji i zarządzania
- nowego sposobu lub zasięgu promocji

W LSR przewidziano realizację projektów partnerskich na obszarze LGD w ramach przedsięwzięć z celu 2 LSR: 2.1 Rozwijanie kapitału społecznego i kompetencji liderów, 2.2 Systematyczna dbałość o zdrowie, aktywne życie i o potrzebujących oraz projekty w partnerstwie z udziałem partnerów spoza LGD w ramach przedsięwzięcia 2.1 Rozwijanie kapitału społecznego i kompetencji liderów. Projekt w partnerstwie z udziałem partnerów zagranicznych zaplanowano w ramach realizacji przedsięwzięcia 3.1 Zintegrowane działania na rzecz środowiska i klimatu z celu 3 Dobrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu. LGD przewiduje w LSR zgłaszanie nowych pomysłów i inicjatyw poprzez zespoły zadaniowe, które są platformą łączącą środowiska i osoby zaangażowane w wybrany zakres tematyczny. Na stronie www jest zakładka „Bank pomysłów i inicjatyw” gdzie mieszkańcy mają możliwość zgłaszania swoich pomysłów na realizację nowych projektów także w partnerstwie. LGD jest otwarta na zgłaszanie różnych inicjatyw, zachęca do przedstawienia nowych pomysłów dotyczących funkcjonowania LGD i wdrażania LSR. Inicjatywy zgłaszane przez Członków LGD i zespoły zadaniowe podlegają weryfikacji, przyjmowane są zwykłą większością głosów przez obecnych członków zespołu. Informacja o wyniku weryfikacji przedstawiana jest Zarządowi, który konsultuje pomysł z pozostałymi członkami LGD na WZC. Każdego roku organizowane będzie forum organizacji pozarządowych w formie spotkania aktywizującego, z udziałem innych grup zainteresowanych realizacją LSR, stwarzające możliwość poszukiwania i kojarzenia partnerów w celu realizacji wspólnych inicjatyw, projektów partnerskich i projektów w partnerstwie. W kryteriach oceny operacji premiowane będą projekty realizowane w partnerstwie, kryterium wyróżniającym będzie ilość partnerów realizujących daną operację. Warunkiem ubiegania się o wsparcie będzie operacja realizowana przez co najmniej 2 partnerów, realizujących wspólne działania i zadania, rozwiązująca problemy zidentyfikowane na obszarze LSR.

4. Informacja o ewentualnej realizacji projektów grantowych, w tym projektów obejmujących przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi (smart village) i/lub operacji własnych i/lub operacji realizowanych w partnerstwie z partnerami spoza obszaru danej LSR.

W LSR uwzględniono adekwatne do lokalnych potrzeb różnorodne metody aktywizujące społeczność: Koncepcje Smart Village, projekty w partnerstwie oraz projekty grantowe, projekty partnerskie. Po konsultacjach społecznych poświęconym tematyce koncepcji inteligentnej wsi z udziałem sołtysów, liderów i liderek kół gospodyń wiejskich oraz organizacji społecznych zarysowała się tematyka tych koncepcji, zilustrowana na poniższym rysunku:

WŁAŚCIWE STEROWANIE CYFRYZACJĄ

POMOC i OPIEKA	CYFRYZACJA WSI	INTEGRACJA SPOŁECZNA	ROZWIJANIE KOMPETENCJI	SPORT i TURYSTYKA
pomoc w codziennych zakupach	opieka wspierana cyfrowo	organizacja spotkań	animator lokalnej aktywności	ścieżki rowerowe i piesze
miejsca dziennej opieki	inteligentny transport	łączyć ludzi	miejsce spotkań	siłownia dla chętnych
telefon zaufania	SMS-owy system informacji lokalnej	klub seniora	dbałość o zabytki	tworzenie miejsc sportu i rekreacji
pomoc psychologiczna	dostęp do internetu	spotkania z kulturą	tworzenie miejsc integracji	poznawanie dobrych praktyk – wyjazdy
	komunikaty o środowisku	mieć kontakt z innymi	poszukiwanie lokalnych liderów – szkolenia	
	projektowanie przyszłości	zajęcia kulturalne	kursy komputerowe	
			nauka zdalna	

Zwraca uwagę zróżnicowany zakres tematyczny (opieka, społeczna integracja, cyfryzacja, kompetencje i rekreacja) postulowanych koncepcji inteligentnej wsi, jak i dojrzała, odpowiedzialna uwaga dotycząca właściwego zarządzania (sterowania) cyfryzacją. Uczestnicy zasygnalizowali problem z infrastrukturą zapewniającą dostęp do technologii,

Rysunek 25. Ramowy zakres koncepcji inteligentnej wsi

kompetencji, rozwiązań programowych i technicznych, ale także związany z promowaniem odpowiedniej etyki związanej z wykorzystywaniem rozwiązań cyfrowych w gromadzeniu danych i w procesie decyzyjnym. Ważne jest także dbanie o równoważenie rozwiązań technologicznych z rozwiązaniami zapewniającymi kontakt między ludźmi. Lokalne środowiska zamierzają angażować się w działania obejmujące m.in.:

- w ramach pomocy i opieki – pomoc w codziennych zakupach, organizowanie dziennej opieki, umożliwienie uzyskania wsparcia poprzez telefon zaufania, świadczenie pomocy psychologicznej;
- w kontekście integracji społecznej – organizowanie spotkań, w tym spotkań z kulturą i zajęć, ułatwianie kontaktu z innymi;
- w ramach rozwijania kompetencji – wspieranie szkoleniowe lokalnych liderów, prowadzenie kursów komputerowych, wspieranie zdalnego uczenia się oraz wspieranie animatorów aktywności.

Pomysły na cyfrowe rozwiązania dotyczą m.in. cyfrowego wspomaganie usług opiekuńczych, organizowania inteligentnego transportu, przekazywania komunikatów o zagrożeniach (tereny objęte strategią są narażone na okresowe zjawiska powodziowe), prowadzenie systemu informacji lokalnej na bazie telefonii komórkowej. Ciekawą inicjatywą jest projektowanie przyszłości oparte na wykorzystaniu możliwości technologii cyfrowych. Ta inicjatywa zostanie rozwinięta na etapie szczegółowych planów. Przygotowanie koncepcji Smart Village zaplanowano w ramach projektu grantowego dla przedsięwzięcia: Inteligentne rozwiązania dla zintegrowanych wspólnot.

Projekty grantowe będą realizowane w ramach trzech przedsięwzięć z celu drugim: przedsięwzięcie 2.1. Rozwijanie kapitału społecznego i kompetencji liderów, przedsięwzięcie 2.2 Systematyczna dbałość o zdrowie, aktywne życie i o potrzebujących oraz w ramach celu trzeciego: przedsięwzięcie 3.1 Zintegrowane działania na rzecz środowiska i klimatu. Odpowiadają one na zdefiniowane potrzeby grup osób w niekorzystnej sytuacji określonych w LSR.

W procesie przygotowywania LSR uczestnicy konsultacji wskazali na potrzebę współpracy, wspierania partnerstwa, współpracy transgranicznej, wymiany dobrych praktyk. Odpowiedzią na wskazane potrzeby jest realizacja projektów w partnerstwie zarówno z udziałem partnerów krajowych spoza obszaru objętego LSR Partnerstwa Izerskiego jak i z udziałem partnerów zagranicznych. Projekty w partnerstwie z udziałem partnerów krajowych realizowane będą w ramach celu 2 Gospodarne i inkluzywne lokalne wspólnoty wielopokoleniowe w ramach

przedsięwzięcia 2.1 Rozwijanie kapitału społecznego i kompetencji liderów. Projekty w partnerstwie z udziałem partnerów zagranicznych będą realizowane w ramach celu 3 Dobrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu, w ramach przedsięwzięcia 3.1 Zintegrowane działania na rzecz środowiska i klimatu. Celem projektów jest wymiana doświadczeń, realizacja wspólnych działań i stosowanie, znajdowanie wspólnych rozwiązań na zdefiniowane problemy. Współpraca przy projektach w partnerstwie daje możliwość korzystania z doświadczenia potencjału partnerów, podnosi jakość i efekt działań organizacji, pozwala na uniknięcie błędów. Współpraca pozwala na uzyskanie lepszych rezultatów i osiągnięcie efektu synergii- razem uczymy się lepiej. Praca w grupie wyzwala kreatywność osób zaangażowanych, wypracowujemy wspólny system wartości i norm, bierzemy zbiorową odpowiedzialność.

Rozdział VIII Plan działania

1. Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągania poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR.

Na obszarze LGD zaplanowano realizację trzech celów, które zostały sformułowane na podstawie analizy potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru oraz problemów i potrzeb społeczności lokalnej. Wszelkie działania prowadzone przez LGD będą mieć na celu systematyczną realizację założeń LSR, celów, przedsięwzięć oraz przyporządkowanych wskaźników. Terminy i częstotliwość prowadzonych naborów oraz wyborów operacji będą ustalone w sposób pozwalający na uzyskanie wymaganych poziomów wskaźników w **ramach kamieni milowych w terminie do 30.06.2026 oraz do 31.12.2027.**

Przez cały czas trwania naborów w biurze LGD prowadzone będzie doradztwo oraz spotkania informacyjno-konsultacyjne dla beneficjentów, częstotliwość spotkań będzie dostosowana do potrzeb wnioskodawców. Intensyfikację działań aktywizacyjnych zaplanowano na pierwszy okres od 2024 do 2026. Celem jest poinformowanie jak największej liczby beneficjentów, zapoznanie mieszkańców z działaniami PROW 2023-2027 i zaangażowanie społeczności lokalnej do realizacji LSR. Doświadczenia z poprzednich okresów programowania wskazują na potrzebę szczegółowego informowania beneficjentów o realizacji działań, aby uniknąć sytuacji związanych z rezygnacją wnioskodawców w czasie realizacji operacji. Założono, że realizacja przedsięwzięć potrwa do grudnia 2027 po którym zaplanowano kampanie informacyjną o zrealizowanych przedsięwzięciach.

Harmonogram osiągania poszczególnych celów i wskaźników wskazujący czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR został opracowany na podstawie formularza nr 2: Plan działania, który jest załącznikiem do LSR. W ramach celu 1 Lokalna gospodarka sprzyjająca ludziom i naturze zostały wyznaczone dwa przedsięwzięcia dotyczące rozwoju przedsiębiorczości (podejmowanie i rozwój przedsiębiorczości) i rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (gospodarstwa agroturystyczne i zagrody edukacyjne). Osiągnięcie wskaźników w ramach tych przedsięwzięć zaplanowano na poziomie 50% na koniec 2026 roku dla operacji polegających na podejmowaniu działalności gospodarczej, dla operacji gospodarstwa agroturystyczne oraz zagrody edukacyjne. Dla operacji polegających na rozwoju przedsiębiorstw na koniec 2026 roku zaplanowano osiągnięcia wskaźnika na poziomie 40%. Dla wszystkich operacji z celu 1 zaplanowano osiągnięcie 100% wskaźników do 31.12.2027 roku. Do końca 2025 roku zaplanowano na poziomie 100% realizację operacji grantowych polegających na przygotowaniu koncepcji Smart Village w ramach celu 2 Gospodarne i inkluzywne lokalne wspólnoty wielopokoleniowe. W ramach celu 2, przedsięwzięcia Rozwijanie kapitału społecznego i kompetencji liderów zaplanowano realizację 3 projektów grantowych. Według opracowanego planu działania zostaną zrealizowane do końca 2026 roku dwa projekty grantowe, wskaźnik zostanie osiągnięty na poziomie 60%. Osiągnięcie wskaźnika w 100% i realizację trzeciego projektu grantowego z tego przedsięwzięcia zaplanowano do końca 2027 roku. Ostatnie przedsięwzięcie w ramach celu 2 dotyczące systematycznej dbałości o zdrowie, aktywne życie i o potrzebujących będzie realizowane poprzez projekt grantowy, którego

wartość wskaźnika w 100% zostanie osiągnięta na koniec 2027 roku. W ramach celu 3 Dobrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu zaplanowano realizację dwóch przedsięwzięć. Przedsięwzięcie Zintegrowane działania na rzecz środowiska i klimatu realizowane będzie poprzez projekt grantowy w partnerstwie z udziałem partnerów zagranicznych w terminie do 31.12.2027 roku. W ramach przedsięwzięcia Estetyka i ład przestrzeni i miejsc służących społecznej aktywności realizację wskaźników na poziomie 50% zaplanowano w terminie do końca 2026 roku natomiast w 100% wskaźnik osiągnięty zostanie do 31.12.2027 roku. Osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu zaplanowano zgodnie z terminami określonymi w obowiązujących przepisach programu PS WPR. Poziom i forma dofinansowania dla poszczególnych zakresów operacji zgodnie z wytycznymi.

Stale rosnąca aktywność mieszkańców, połączona ze wsparciem i doradztwem prowadzonym przez biuro LGD jest gwarancją sukcesu realizacji LSR. Plan działania, osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu dla poszczególnych celów i przedsięwzięć został przedstawiony w załączniku nr 2 do LSR zgodnie z obowiązującym wzorem.

2. Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR.

Zaplanowano osiągnięcie pierwszego kamienia milowego do 30 czerwca 2026, osiągnięcie drugiego kamienia milowego do 31.12.2027 roku.

Rozdział IX Plan finansowy LSR

1. Opis źródeł, z których przewiduje się finansowanie działalności LGD, w tym:

a. wskazanie funduszy EFSI⁴ stanowiących bezpośrednie źródło finansowania LSR, jako budżetu LSR;

LGD Partnerstwo Izerskie nie wdraża RLKS w formule bezpośredniej, źródłem finansowania jest PS WPR.

b. inne potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR, w tym także EFSI w zakresie nie objętym RLKS które nie stanowią źródła finansowania, o którym mowa w lit. a.

Innymi potencjalnymi źródłami finansowania przedsięwzięć wynikających z LSR, które nie stanowią bezpośredniego źródła finansowania LSR (PS WPR) są fundusze opisane w rozdziale VI. Pkt. 2 Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania oraz środki dostępne w ramach programów współpracy JSFP z organizacjami pozarządowymi. LGD będzie na bieżąco monitorowało harmonogramy ogłaszanych naborów w ramach potencjalnych innych źródeł finansowania. Do ogłaszanych naborów zgodnych z przyjętymi w LSR celami i przedsięwzięciami zostaną przygotowane i złożone wnioski na dofinansowanie.

2. Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR.

Wybór możliwych źródeł finansowania poza EFRROW został dostosowany do wyników konsultacji społecznych przy opracowywaniu celów i przedsięwzięć.

Dla celu drugiego **Gospodarne i inkluzywne lokalne wspólnoty wielopokoleniowe** potencjalnym źródłem finansowania jest **Fundusz Małych Projektów (FMP)**, który jest wpisany w 3. (3.1) priorytet Programu Współpracy Interreg Polska – Saksonia 2021-2027 – *Pogranicze otwarte na dialog mieszkańców i instytucji*, realizowany przez Euroregion Nysa.

Fundusz Małych Projektów ukierunkowany jest w szczególności na realizację spotkań w ramach tzw. projektów people-to-people, a jego celem jest dalsza intensyfikacja współpracy transgranicznej we wszystkich obszarach życia społecznego.

W ramach FMP wspierane są działania, które przyczyniają się do intensyfikacji i poprawy współpracy transgranicznej, w szczególności: organizacja i przeprowadzanie seminariów, konferencji i wydarzeń informacyjnych, wymiany doświadczeń, pokazów, wydarzeń kulturalnych i sportowych, wymiany grup, w szczególności wymiany grup

⁴ EFSI – fundusze w ramach RLKS w formule bezpośredniej.

dzieci, młodzieży, studentów i uczniów, seniorów, działania edukacyjne. Grupy docelowe określone w FMP są spójne z grupami w niekorzystne sytuacji określonymi w LSR.

Położenie Partnerstwa Izerskiego przy granicy z Czechami, a także z Saksonią, regionem Niemiec, stwarza dogodne warunki współpracy ponadnarodowej i wykorzystywania wielokulturowości. Obszar Partnerstwa Izerskiego jest objęty dwoma międzyregionalnymi programami: Interreg Polska-Saksonia oraz Interreg Czechy-Polska, należy także do Euroregionu Nysa. To wyjątkowe położenie skłania do pobudzania partnerskiej współpracy, łączącej kultury, narody, tradycje, stwarza dobre podstawy do współtworzenia wspólnej, bezpiecznej, wielokulturowej i nowoczesnej przyszłości w zrównoważonym środowisku.

Dla celu trzeciego **Dobrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu** potencjalnym źródłem finansowania jest **Program Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027** w ramach Oś. 2 Fundusz Europejskie na rzecz Środowiska na Dolnym Śląsku, działanie 2.7 Ochrona przyrody i klimatu. Działania są komplementarne z przedsięwzięciami określonymi w ramach celu 3, w których celem jest ochrona przyrody i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi, która polega na ograniczaniu degradacji środowiska, ochronie zagrożonych wyginięciem gatunków (zwierząt, grzybów i roślin) oraz ograniczeniu wpływu naszej cywilizacji na niekorzystne zmiany klimatyczne Ziemi.

Rozdział X Monitoring i ewaluacja

Ogólna charakterystyka zasad i procedur dokonywania ewaluacji oraz monitorowania wskazująca główne elementy podlegające badaniom oraz podmioty dokonujące ewaluacji i monitorowania (wewnętrzne czy zewnętrzne).

Niezbędnym warunkiem dla prawidłowej realizacji LSR jest zapewnienie aktywnego udziału mieszkańców w procesie oceny postępów jej wdrażania i ocena sposobu funkcjonowania LGD. Jest to bezpośrednia kontynuacja działań o charakterze partycypacyjnym zainicjowanych na etapie założeń strategicznych. Skuteczne wdrażanie LSR będzie możliwe dzięki gromadzeniu i analizowaniu danych określających postępy w osiągnięciu założonych celów oraz rozbieżności stanu faktycznego z pożądanym. Informacje te będą wykorzystywane w procesie bieżącego zarządzania LSR w tym podejmowaniu decyzji i planowaniu działań naprawczych.

LGD Partnerstwo Izerskie będzie zgodnie z wymogami systematycznie monitorować funkcjonowanie LGD i stan realizacji LSR. Monitoring i częściowo ewaluację wewnętrzną będziemy prowadzić samodzielnie (ocena własna), przez osoby bezpośrednio zaangażowane w wdrażanie LSR, ewaluację prowadzić będą głównie eksperci zewnętrzni.

Dla potrzeb monitoringu pomiar wskaźników jest dokonywany na bieżąco przez pracowników biura, a także przez osoby wykonujące zadania zlecone przy pomocy formularzy monitoringowych. Czas prowadzenia monitoringu w zależności od przedmiotu badań, na bieżąco (co miesiąc, co kwartał w zależności od potrzeb).

Elementy objęte monitoringiem to:

- pomiar efektywności i zasięgu prowadzonych działań komunikacyjnych, partycypacji i partnerstwa: aktualność i zakres komunikatów zamieszczanych na stronie internetowej, w innych środkach przekazu, uwzględnienie zasad prostego języka, dopasowania formy do potrzeb odbiorców
- analiza stopnia realizacji celów, wskaźników oraz przedsięwzięć;
- badanie zgodności realizowanych działań zgodnie z zapisami w LSR- poziom realizacji wskaźników LSR, zgodność realizacji z planem działania, zakres, jakość i aktualność badania potrzeb, w tym grup w niekorzystnej sytuacji
- badanie zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych w ramach budżetu na poszczególne przedsięwzięcia.
- działanie biura LGD w odniesieniu do wsparcia beneficjentów i partnerów: przedmiot i zakres wsparcia, wskaźniki produktów (liczba udzielonego doradztwa), wskaźniki rezultatów wsparcia (poziom zadowolenia, uzyskane kompetencje i in.);

Monitoring jest prowadzony z zachowaniem zasady dokumentowania (dowody są sporządzane w wersji papierowej lub elektronicznej) oraz zgodnie z zasadami oznakowania, umożliwiającymi dokonywanie przeglądu i udostępnianie dokumentów do kontroli lub audytu. Miesięczne zebranie personelu uwzględnia omówienie bieżących zadań realizowanych z poprzednim miesiącem oraz wskazania oparte na wynikach monitoringu dotyczące planowanych zadań. Podczas gdy celem monitoringu jest rejestracja najbardziej bezpośrednich efektów (wskaźników produktu), to celem nadrzędnym ewaluacji jest ustalenie związków pomiędzy podjętymi działaniami a uzyskanymi efektami, a więc ocena wskaźników rezultatu w odniesieniu do średnio- i długookresowego przedziału czasu. Innymi słowy ewaluacja jest narzędziem miary sukcesu LGD we wdrażaniu LSR. Dokumentacja sporządzona w ramach monitoringu stanowi jedną z podstaw ewaluacji, która służy doskonaleniu działania stowarzyszenia jako organizacji uczącej się i doskonaleniu interwencji realizowanych na obszarze objętym lokalną strategią rozwoju, zgodnie z przyjętymi zasadami, celami i sposobami działania uwzględniającymi podejście LEADER (RLKS). Proces ewaluacji będzie wykraczał poza funkcje monitoringu. Dzięki badaniom ewaluacyjnym LGD nie tylko uzyska odpowiedź na pytanie, czy dane działania zostały zrealizowane, ale również jaka była jakość, skuteczność, użyteczność i efektywność tych działań. Podstawową funkcją ewaluacji będzie dostarczanie rekomendacji i analiz pozwalających na doskonalenie działań prowadzących do realizacji założonych celów strategicznych. Przedmiotem planowanych badań ewaluacyjnych będzie funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania oraz wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju. Ze względu na okres realizacji ewaluacja będzie miała charakter on-going, badania okresowego (mid – term), w końcowym etapie realizacji strategii dokonane zostanie badanie końcowe podsumowujące cały okres wdrażania strategii (ex – post) . Ewaluacja obejmująca funkcjonowanie LGD realizowana będzie w formie autoewaluacji, analiza będzie prowadzona przez pracowników Biura LGD. W przypadku oceny realizacji strategii poza ewaluacją wewnętrzną zaplanowana zostanie ewaluacja zewnętrzna dokonana przez ekspertów zewnętrznych.

Planowane do zastosowania kryteria ewaluacyjne to: skuteczność, użyteczność, efektywność, trafność i trwałość w odniesieniu do celów i założeń. Kryterium skuteczności – pozwoli ocenić do jakiego stopnia cele strategii zostały osiągnięte. Kryterium użyteczności – wykorzystanie tego kryterium pozwoli ocenić w jakim stopniu prowadzone działania odpowiadają potrzebom grup określonych w LSR. Kryterium efektywności – oceni wykorzystanie poniesionych nakładów (zasobów finansowych, ludzkich, poświęcony czas) do uzyskanych

Produktów i rezultatów. Kryterium trafności – określi stopień w jakim cele LSR odpowiadają zidentyfikowanym problemom i potrzebom społeczności lokalnej. Kryterium trwałości – określi na ile osiągnięte rezultaty są trwałe i mają możliwość funkcjonowania po zakończeniu finansowania w ramach LSR.

Elementy podlegające badaniu w ramach ewaluacji:

- funkcjonowanie LGD: jakość komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej; jakość świadczonego wsparcia i prowadzonych działań; działalność LGD (funkcjonowanie biura, pracownicy, jakość współpracy wewnętrznej).;
- wdrażanie LSR: stopień realizacji celów; efektywność i skuteczność prowadzonych działań (kryteria wyboru ich zasadności, przejrzystości, celowości, plan działań, procedury wyboru, włączenie społeczne – w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji)

Ewaluacja wewnętrzna będzie prowadzona co roku, w pierwszym kwartale roku następującym po zakończeniu roku podlegającego ewaluacji i obejmować będzie cały poprzedzający rok. Ewaluacja zewnętrzna zostanie powierzona ekspertom zewnętrznym, wykonywana będzie zgodnie z wytycznymi programu.

Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych - wyniki z ewaluacji i monitoringu opracowane zostaną w formie raportów, zawierających analizę danych i rekomendacje, które posłużą LGD do wdrażania usprawnień w procesie realizacji strategii. Zebrane dane posłużą również do przygotowania i przeprowadzenia aktualizacji założeń strategii. Wyniki zostaną upowszechnione za pomocą lokalnych kanałów informacyjnych oraz podczas bieżących działań. Dzięki temu mieszkańcy uzyskają aktualne informacje dotyczące postępów we wdrażaniu LSR.

Ewaluacja będzie służyć jako źródło wiedzy pozwalającej poprawić proces planowania na poziomie lokalnym. Wyniki ewaluacji będą także sposobem na rozliczenie efektów strategii przed społecznością lokalną. Innymi słowy ewaluacja jest narzędziem miary sukcesu LGD we wdrażaniu LSR i wskazania dróg do doskonalenia.

Wykaz wykorzystanej literatury**[1] Kontekst globalny**

Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, ONZ, 2015.

SDG Priorytety dla Polski, 2015.

[2] Kontekst międzynarodowy

Analiza społeczno-gospodarcza dolnośląsko-saksońskiego obszaru pogranicza (obszaru powiązań transgranicznych), Instytut Rozwoju Terytorialnego, 2019.

Trzy kraje – jedna przyszłość – współpraca w polsko-niemiecko-czeskim obszarze powiązań, Instytut Rozwoju Terytorialnego, 2021.

Wytyczne wspierania Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży, PNWM, 2022.

Wspieranie polsko-niemieckiej współpracy młodzieży, Vademecum wnioskodawcy, PNWM, 2022.

Interreg Polska-Saksonia/ Fundusz Małych projektów Euroregion Nysa

Interreg Czechy-Polska /Fundusz Małych projektów Euroregion Nysa

[3] Kontekst Unii Europejskiej

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, Unia Europejska, 2016.

Ścieżka transformacji dla turystyki, Komisja Europejska, 2022.

Europejski plan działania na rzecz demokracji, Komisja Europejska, 2020.

Strategia Od pola do stołu, Komisja Europejska, 2020.

Atlas dla Agendy Terytorialnej 2030, Federalne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Budownictwa i Ojczyzny, 2020.

Plan działania na rzecz rozwoju produkcji ekologicznej, 2021.

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030, Komisja Europejska, 2020.

Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE, Komisja Europejska, 2021.

EU rural areas 2040, Komisja Europejska, 2021.

[4] Kontekst krajowy

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020, Rada Ministrów, 2017.

Program rządowy Dostępność Plus 2018—2025, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, 2018.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, 2019.

Równe traktowanie dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich, Centrum Doradztwa Rolniczego, 2020.

Indeks gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI) na 2021 rok, Komisja Europejska, 2022.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, 2021.

Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030, 2021.

Strategia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030, 2021.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, 2021.

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022, 2021.

Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ, 2018.

VIII Raport dotyczący sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2019-2020, 2022.

Monitoring trendów w innowacyjności, PARP, 2022.

Standardy kształcenia kompetencji przyszłości, Platforma Przemysłu Przyszłości, 2022.

Uwarunkowania i metody cyfryzacji łańcuchów wartości w klastrach, Platforma Przemysłu Przyszłości, 2022.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, 2019.

Rozwój regionalny Polski, GUS, 2022.

[5] Kontekst regionalny

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego 2020

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030

- Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej na lata 2014-2020
Program Europejskie Fundusze dla Dolnego Śląska 2021-2027
 2021 Raport o stanie Województwa Dolnośląskiego
 2021 Dolnośląska Cyklostrada
 2021 Analiza gospodarcza Dolnego Śląska
 2020 Dolnośląska Strategia Innowacji 2030
 2020 Analiza gospodarcza Dolnego Śląska
 2019 Diagnoza i trendy rozwojowe dolnośląskiej inteligentnej specjalizacji – Mobilność przestrzenna
- [6] Kontekst lokalny i ponadlokalny
 2022 Raport_diagnostyczny_ZIT_AJ_po_konsultacjach
 Raport diagnostyczny ZIT ZOI po konsultacjach
 Strategia rozwoju gminy (18 strategii)
 Strategia rozwoju powiatu (5 strategii)
 Raport o stanie gminy (18 raportów)
- [7] Publikacje
Rural youth as leaders of change, ENRD, 2022.
 Jak budować w zgodzie z krajobrazem i naturą w gminie Leśna, Informator Urzędu Miejskiego w Leśnej
 2021 Next generation_Poland
 2020 Młodzi
 2019 Młodzi-Cyfrowi.-Nowe-technologie.-Relacje.-Dobrostan
 2016 Entrepreneurship education at school in Europe
 2015 youth-work-nonformal-learning
 Coaching youth initiatives
 Wspieraj młodzież coachingowo PAJP
 2013 youth entrepreneurship OECD
- [8] Mapy
 Euroregion Nysa – mapa
 Polska-Saksonia, mapa obszaru wsparcia.
 Mapa obszaru wsparcia Czechy-Polska.

Spis tabel:

<i>Tabela 1. Partnerstwo izerskie utworzyło zespoły zadaniowe do spraw.....</i>	<i>8</i>
<i>Tabela 2. Obszar działania LGD z podziałem na gminy. Źródło: dane GUS, BDL stan na 31.12.2020 r.....</i>	<i>10</i>
<i>Tabela 3. Zakres oczekiwanej tematyki uczenia się od innych: młodzież szkolna (próba 122)</i>	<i>19</i>
<i>Tabela 4. Zakres oczekiwanej tematyki uczenia się od innych: osoby nieuczące się, niepracujące i niezaangażowane w służbę [NEET] (próba 41).....</i>	<i>19</i>
<i>Tabela 5. Aspekty z konsultacji.....</i>	<i>22</i>
<i>Tabela 6. Analiza potrzeb</i>	<i>26</i>
<i>Tabela 7. Analiza potencjału.....</i>	<i>28</i>
<i>Tabela 8. Produkt lokalny</i>	<i>40</i>
<i>Tabela 9. Zasady zrównoważenia środowiskowego (ZZŚ).....</i>	<i>44</i>
<i>Tabela 10. Spójność celów LSR Partnerstwa Izerskiego z celami w dokumentach o charakterze strategicznym o randze krajowej, regionalnej i ponadlokalnej.....</i>	<i>46</i>
<i>Tabela 11. Metody wsparcia</i>	<i>49</i>
<i>Tabela 12. Cele i przedsięwzięcia.....</i>	<i>54</i>

Spis rysunków:

Rysunek 1. Procentowy % udział poszczególnych sektorów w radzie. Źródło: opracowanie własne	7
Rysunek 2. Zasady zarządzania w Partnerstwie Izerskim	8
Rysunek 3. Mapa obszaru z zaznaczonymi granicami gmin ukazująca spójność przestrzenną obszaru objętego LSR oraz mapa obszaru LGD na tle województwa dolnośląskiego. Kolorem szarym oznaczono miasto Lubą, nienależące do LGD Źródło: opracowanie własne	11
Rysunek 4. Mapy wskazujące międzyregionalne	12
i międzynarodowe konteksty obszaru LGD Partnerstwo Izerskie.	12
Rysunek 5. Proces planowania strategicznego w Partnerstwie Izerskim. Źródło: opracowanie własne LGD	14
Rysunek 6. Zaangażowanie i poczucie wpływu młodzieży	18
Rysunek 7. Preferowany zakres tematyczny zajęć pozaszkolnych	19
Rysunek 8. Wybór ważności aspektów rozwoju w kontekście celów programu dla Wspólnej Polityki Rolnej	20
Rysunek 9. Wybór ważności obszarów rozwoju z lokalnej strategii rozwoju na lata 2014-2020	20
Rysunek 10. Wybór ważności kierunków działania w lokalnej strategii rozwoju na lata 2014-2020	21
Rysunek 11. Wybór priorytetów jakości życia (indywidualne, społeczno-ekonomiczne, środowiskowe)	21
Rysunek 12. Projektowane cele na lata 2023-2027	22
Rysunek 13. Współrządzenie oraz role mieszkańców i LGD	24
Rysunek 14. Rynek w Lubomierzu	31
Rysunek 15. Rynek w Sulikowie	32
Rysunek 16. Dom przysłupowy	32
Rysunek 17. Wioska na stole Źródło: https://wioskatematyczna.pl	32
Rysunek 18. Stopa bezrobocia w powiatach	33
Rysunek 19. Izerskie Wioski Troski	36
Rysunek 20. Świeradów-Zdrój – przykład niekorzystnego wpływu inwestycyjnego na krajobraz	38
Rysunek 21. Znak graficzny	40
„Izerska Marka Lokalna”	40
Rysunek 22. Cele LSR Partnerstwa Izerskiego	49
Rysunek 23. Powiązanie celów i przedsięwzięć LSR Partnerstwa Izerskiego	50
Rysunek 24. Zakresy wsparcia	51
Rysunek 25. Ramowy zakres koncepcji inteligentnej wsi	58

Załączniki do LSR, sporządzone na załączonych formularzach

w tym:

1. Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu ([1] Lokalna gospodarka sprzyjająca ludziom i naturze)	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
875 000	P 1.1 Inicjatywy dla innowacyjnej przedsiębiorczości	Osoby fizyczne, mieszkańcy obszaru, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, grupy w niekorzystnej sytuacji	Konkurs
450 000	P 1.2 Kompleksowe wsparcie pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych	Rolnicy, domownicy	Konkurs

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu ([2] Gospodarne i inkluzywne lokalne wspólnoty wielopokoleniowe)	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
200 000	P 2.1 Rozwijanie kapitału społecznego i kompetencji liderów	Mieszkańcy, lokalni liderzy, organizacje pozarządowe, grupy w niekorzystnej sytuacji określone w LSR, ludzie młodzi	Projekty grantowe, animacja, projekty partnerskie, projekty w partnerstwie z udziałem partnerów spoza obszaru LSR
62 500	P 2.2 Systematyczna dbałość o zdrowe, aktywne życie i o potrzebujących	grupy w niekorzystnej sytuacji określone w LSR, mieszkańcy, organizacje pozarządowe, seniorzy	Projekty grantowe, animacja, projekty partnerskie
20 000	P 2.3 Inteligentne rozwiązania dla zintegrowanych wspólnot	Mieszkańcy, lokalni liderzy, organizacje pozarządowe, grupy w niekorzystnej sytuacji określone w LSR	projekty grantowe- koncepcje inteligentnej wsi, animacja

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu ([3] Dobrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu)	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
75 000	P 3.1 Zintegrowane działania na rzecz środowiska i klimatu	Mieszkańcy, lokalni liderzy, organizacje pozarządowe, grupy w niekorzystnej sytuacji określone w LSR	projekt grantowy, projekty w partnerstwie z udziałem partnerów zagranicznych, animacja
2 067 500	P 3.2 Estetyka i ład przestrzeni i miejsc służących społecznej aktywności	Mieszkańcy, lokalni liderzy, organizacje pozarządowe, grupy w niekorzystnej sytuacji określone w LSR	Konkurs, animacja

2. Plan działania – wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1.	Lokalna gospodarka sprzyjająca ludziom i naturze													
Przedsięwzięcie P. 1.1 2.1. Inicjatywy dla innowacyjnej przedsiębiorczości	Wskaźnik produktu: Liczba operacji polegających na powstaniu nowych przedsiębiorstw	0	0%	0	0%	5	50%	10 szt.	100%	10 szt.	100%	10 szt.	100%	PS WPR
	Wskaźnik produktu: Liczba operacji polegających na rozwoju przedsiębiorstw	0	0%	0	0%	2	40%	5 szt.	100%	5 szt.	100%	5 szt.	100%	
Przedsięwzięcie P.1.2 Kompleksowe wsparcie pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych	Wskaźnik produktu: Liczba operacji- gospodarstwa agroturystyczne	0	0%	0	0%	5	50%	10 szt.	100%	10 szt.	100%	10 szt.	100%	
	Wskaźnik produktu: Liczba operacji zagrody edukacyjne	0	0%	0	0%	1	50%	2 szt.	100%	2 szt.	100%	2 szt.	100%	
C.2.	Gospodarne i inkluzywne lokalne wspólnoty wielopokoleniowe													
Przedsięwzięcie P.2.1. Rozwijanie kapitału społecznego i kompetencji liderów	Wskaźnik produktu: Liczba operacji	0	0%	0	0%	15 szt.	60%	25 szt.	100%	25 szt.	100%	25 szt.	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.2 Systematyczna dbałość o zdrowie, aktywne życie i o potrzebujących	Wskaźnik produktu: Liczba operacji	0	0%	0	0%	0	0%	10 szt.	100%	10 szt.	100%	10 szt.	100%	
Przedsięwzięcie P.2.3. Inteligentne rozwiązania dla zintegrowanych wspólnot	Wskaźnik produktu: Liczba wspartych koncepcji SV	0	0%	20 szt.	100%	20 szt.	100%	20 szt.	100%	20 szt.	100%	20 szt.	100%	
C.3.	Dobrostan środowiska i odporność na zmiany klimatu													
Przedsięwzięcie P.3.1 Zintegrowane działania na rzecz środowiska i klimatu	Wskaźnik produktu: Liczba partnerów	0	0%	0	0%	0	0%	6 szt.	100%	6 szt.	100%	6 szt.	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.3.2. Estetyka i ład przestrzeni i miejsc służących społecznej aktywności	Wskaźnik produktu: Liczba operacji	0	0%	0	0%	18 szt.	50%	36 szt.	100%	36 szt.	100%	36 szt.	100%	
Wskaźnik rezultatu W.1.1 R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.		0	-	0	-	7 utworzonych miejsc pracy	-	15 utworzonych miejsc pracy	-	15 utworzonych miejsc pracy	-	15 utworzonych miejsc pracy	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.2 R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR.		0	-	0	-	6 przedsiębiorstw	-	12 przedsiębiorstw	-	12 przedsiębiorstw	-	12 przedsiębiorstw	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.1. R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.		0	-	0	-	150 osób	-	350 osób	-	350 osób	-	350 osób	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.2. R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.		0	-	0	-	0	-	150 osób	-	150 osób	-	150 osób	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.3. R.40 Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi.		0	-	20 strategii	-	20 strategii	-	20 strategii	-	20 strategii	-	20 strategii	-	PS WPR

Wskaźnik rezultatu W.3.1. R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami.	0	-	0	-	0	-	50 osób	-	50 osób	-	50 osób	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.3.2. R.41 łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.	0	-	0	-	0	-	900 osób	-	1800 osób	-	0	-	PS WPR

3. Budżet LSR – w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia.

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	3 750 000,00	0,00	0,00	3 750 000,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	662 500,00	0,00	0,00	662 500,00
Razem	4 412 500,00	0,00	0,00	4 412 500,00
* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW. ** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.				

4. Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFR-ROW	0,00	0,00%	20 000,00	0,50%	1 753 500,00	46,76%	1 875 000,00	50,00%	3 750 000,00	100,00%	3 750 000,00	100,00%	3 750 000,00	100,00%
EFS+	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
EFRR	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
RAZEM	0,00	100,00%	20 000,00	0,50%	1 753 500,00	46,76%	1 875 000,00	50,00%	3 750 000,00	100,00%	3 750 000,00	100,00%	3 750 000,00	100,00%